

L'ANTIGA COL·LECCIÓ CERÀMICA D'ALBERT TELESE COMPTE

Formada entre 1960 i 2000

Repertori i historiografia d'alguns conjunts

L'ANTIGA COL·LECCIÓ CERÀMICA D'ALBERT TELESE COMPTE

Formada entre 1960 i 2000

Repertori i historiografia d'alguns conjunts

Barcelona, 2025

© Text i fotografies: Albert Telese Compte
Barcelona, 2025

Tractament material fotogràfic: Ulrike Voigt Meyer
Imprimeix: Agpograf, SA · Sant Adrià de Besòs · Barcelona

Edició única i no comercial de 50 exemplars numerats de l'1 al 50
Exemplar núm:

**A la memòria d'Alejandro,
fill estimat que se'n va anar massa d'hora
deixant-nos un buit immens**

**A Ulli, companya de viatge, llum i guia
de la nostra extraordinària singladura**

Als amics estimats, apassionats de la ceràmica,
tots ells ja desapareguts:

Anthony Ray, de Gal·les, “curator” del Museu Victoria and Albert
de Londres, qui més va saber de ceràmica espanyola

Ignasi Brugarolas, advocat i finíssim estilista en les qüestions de l'art.
Sempre “proveïdor” de bones sensacions

Antoni Argullol, el químic de Sarrià, persona sòbria i elegant,
excel·lent destriador de peces de primera qualitat

Jaume Morera, líder del CMRO d'Olesa, descobridor de tresors amagats
a Catalunya i home de personalitat incorruptible

Jack de Beurville, parisenc de la Société des Amis de Sèvres,
enamorat de la ceràmica hispana en general i catalana en particular

Serge Tardy, investigador de l'entitat Ariana de Saint-Etienne,
descobridor d'un enorme tresor ceràmic català en terres lioneses

Índex

Presentació	11
Comunitats i països	
1. Catalunya	13
2. País Valencià	209
3. Aragó	261
4. Castella	285
5. Andalusia	311
6. Balears	331
7. Rajoles d'Aresta i Corda Seca	337
8. Estranger	367
A. Itàlia	368
B. França	383
C. Regne Unit	389
D. Països Baixos	391
E. Alemanya	399
F. Portugal	403
G. Nord d'Àfrica. Tunísia	404
H. Orient Mitjà	406
I. Extrem Orient. Xina	409
J. Extrem Orient. Japó	417
K. Extrem Orient. Tailàndia	421
L. Amèrica. Equador	422
Amics d'afició i companys de feina	425

Presentació

Fer una col·lecció és un acte de fe basat en la il·lusió, l'optimisme i l'amenitat. Com a conseqüència comporta un segrest considerable d'hores i diners. Llevat d'alguns casos no sol ser un bon negoci material (com en el cas present), però al fer-nos grans, envellits al costat dels nostres tresors, ens hauríem de dir: "Tant se me'n donen aquelles pèrdues: he gaudit moltíssim; he après dels objectes i la vida; m'he endinsat en la història de l'art; he fet amics; he viscut anècdotes literalment surrealistes...", etc. Mentre la col·lecció creix, no pensem en el que deixem al darrere ni en llegats ni donacions; simplement, adquirim els objectes seguint un impuls que no té un pla gaire definit, unes fites ben determinades que teòricament es voldrien assolir. És un impuls molt bàsic, una mica maníac i difícil de "domesticar". Els col·leccionistes ja m'enteneu.

De sobte ens adonem que ens hem fet grans. Els interessos canvien, la col·lecció es ralentitza i les adquisicions, més o menys, es paralitzen. És llavors quan ens esdevé un neguit amb el que no hi comptàvem: Què passarà amb la nostra col·lecció? De fet, les peces adquirides no les havíem descobert nosaltres —ja hi eren aquí abans!— però nosaltres les havíem reunit, restaurat, mostrat, estudiat, publicat... les havíem donat sentit i valor. I encara que les tornéssim a posar en circulació abans d'anar-nos-en (com succeí en aquest cas) o en féssim donació o llegat (com en altres casos), el cercle s'hauria tancat perquè hauria creat l'oportunitat de nous estudis, interessos i treballs. Finalment, un dia, les obres serien probablement reagrupades en

altres col·leccions o recalarien definitivament en alguna Institució per al gaudi general. En la pràctica hauríem estat simples transmissors de patrimoni.

És obvi que la finalitat d'aquesta obra és facilitar la divulgació i el rastreig d'un conjunt que va assolir una certa rellevància.

L'obra present passa revisió d'aquesta col·lecció heterogènia —ja dispersa— formada durant 40 anys. Va assolir unes 1200 peces, de les quals se n'han pogut rastrejar una mica més de 1000. La resta ha estat il·localitzable. Del miler de peces que es publiquen, unes 700 van ser obrades a Catalunya, unes 200 a la resta de centres hispànics, i un centenar aproximadament corresponen a centres estrangers.

Cal manifestar que totes les obres que es van segregar d'aquella antiga col·lecció romanen en col·leccions públiques o privades de l'Estat Espanyol. També es vol recalcar que la present edició única de 50 exemplars no té caràcter comercial.

[Espero que el lector sigui benèvol amb la qualitat d'algunes imatges; ha estat del tot impossible repetir les fotografies de peces ja introbables, i s'ha decidit incloure-les per tal de respectar l'esperit catalogàfic de la col·lecció].

Albert Telese Compte

1. Catalunya

A. Vaixel·la i altres atuells domèstics	14
1. Les primeres vaixel·les de pisa catalana	14
2. La vaixel·la daurada catalana (1600-1630)	14
3. La vaixel·la policroma primitiva (1630-1700)	16
4. La vaixel·la blava primitiva (1570-1670)	20
5. La vaixel·la blava d'època mitjana (1670-1750)	30
6. La vaixel·la blava d'època tardana (1750-1825)	42
7. La vaixel·la policroma d'època tardana (1720-1825)	46
8. La terrissa	48
B. Pots d'Apotecari	68
C. Rajoles	81
1. Plafons	81
2. Rajoles d'arts i oficis	96
3. Rajoles de mostra i altres	163
D. Ceràmica d'autor	188

A. VAIXELLA I ALTRES ATUELLS DOMÈSTICS

1a

1b

1c

1. Primeres vaixelles de pisa catalana

Núm. 1 a, b, c

Tallador (segons la nomenclatura medieval). Barcelona, s. XIV. Diàm. 14,2 cm. Al mateix temps que es produeix a Catalunya la pisa en verd i morat (segona meitat del s. XIII / principis del XV), s'elaboren també obres només en blanc o decorades amb esquemàtics trets amb morat com aquesta. Va ser adquirida a l'antiquari *Ramon Abella* als anys '80 i uns anys després va passar a una col·lecció privada. La pisa verda i morada catalana —i per extensió la decorada exclusivament en morat o totalment blanca— és molt difícil de localitzar en bon estat. A la col·lecció que s'esmenta no es va poder incloure mai cap unitat sencera i sí multitud de fragments inconnexos.

2. Vaixel·la daurada catalana (1600-1630)

Núm. 2

Plata. Reus, vers 1600. Diàm. 34 cm. Original plata amb una cabra com a motiu central i l'estrella de David en el revers. Hi ha una plata molt similar a l'*Instituto Valencia de Don Juan* de Madrid, també reusenca i datada en el revers l'any 1599. La peça present fou publicada en l'obra *La Ceràmica catalana datada com a punt de referència. (1533-1863)*, Barcelona, 2012 p. 39. Fou adquirida a la dècada dels '70 a l'antiquari *Ernesto Pironti* —ja traspasat— i actualment pertany a la col·lecció *Mascort* de Torroella de Montgrí. També ha estat publicada per aquesta Fundació.

Núm. 3

Plata. Probablement Reus, vers 1600. Diàm. 32 cm. Duu ornamentació vegetal de disposició geomètrica. La peça fou obrada molt probablement a Reus, seguint patrons decoratius presents en les troballes arqueològiques dels forns reusencs (Ma. Lluïsa Vilaseca, Reus, 1964). La peça fou publicada a la revista *Ceràmica Antica* núm. 87, 1998 p.47. <Elementi di identità della ceràmica catalana>. Va ser adquirida en el mercat antiquari barceloní als anys '70 i avui també pertany a la Fundació Mascort, havent estat publicada per aquesta Fundació.

Núm. 4

Plata. Barcelona, 1620-1630. Diàm. 30,5 cm. Motiu que representa un turc envoltat de decoració vegetal i elements geomètrics. Tot plegat mostra un atapeïment decoratiu considerable. La peça fou obrada segurament als obradors barcelonins a principis del s. XVII. Fou publicada a l'obra <La loza dorada de la Colección Mascort> (Torroella de Montgrí, 2011). Procedia de la col·lecció *Argullol* de Barcelona, essent incorporada a la col·lecció que es revisa a finals del s. XX.

2

3

4

3. Vaixel·la policroma primitiva (1630-1700)

Núm. 5

Plata. Diàm. 35 cm. Barcelona, 1630-1650. En el centre, encreuats, dos corns de l'abundància. Al voltant, temes vegetals característics de la pisa catalana del segon quart del s. XVII, alguns d'ells fent tres lòbuls, motiu que sovintaja en l'obra d'*Onofre Rodergues*, encara que no estem segurs de que aquesta plata sigui obra seva. La peça va ser publicada en l'obra *<Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart>* 2009 p.29.

Núm. 6

Plata. Diàm. 31,5 cm. Barcelona, 1690-1710. En el centre, un brau —en el que s'utilitzà una plantilla per fer rajoles d'oficis— envoltat a cada banda d'elements florals, també presents en la sanefa. Decoració típica de les darreries del s. XVII o primeries del XVIII. La peça va ser publicada en l'obra *<Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart>* 2009 p.57. Havia estat adquirida al Sr. *Josep Malla* a principis dels anys '70.

Núm. 7

Plata. Diàm. 34,5 cm. Barcelona, 1680-1700. Ocupant tota la superfície, una florera, en el peu de la qual figura el cognom <PICO>. Probablement és una obra realitzada per *Miquel Lapuja* en els anys '90 del s. XVII o les primeries del XVIII. D'aquesta sèrie se'n coneixen set exemplars fins al moment: quatre d'ells, de diversa procedència, figuren en el fons de la *Fundació La Fontana* de Rupit, formada pel col·leccionista *Albert Folch Rusiñol* i els seus hereus; el cinquè es troba a Mallorca (col·lecció *De l'Arxiduc*); el sisè es va localitzar al *Museo de Artes y Costumbres Populares de Sevilla* l'any 2010 en una visita a aquest museu; i el setè aparegué publicat al catàleg del col·leccionista *Joan Prats i Rodés* (1825-1895). La peça present va ser publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 107. 2013. p. 30. Havia estat localitzada a Mallorca per l'antiquari *Vicenç Pi-joan* (ja traspasat fa molts anys); tot seguit va passar a la col·lecció que revisem. Finalment, després de certa itinerància, va recalcar en la *Fundació La Fontana*, on es troba actualment.

Núm. 8

Plat. Diàm. 21,2 cm. Lleida, tercer quart del s. XVII. Al centre una cara mirant a l'esquerra envoltada de "fulles partides" a la manera de Talavera. A la vora, enllaçament de trets geomètrics. Presenta la factura i l'estètica de les obres lleidatanes descobertes i estudiades en les dues darreres dècades. La peça fou publicada com a paral·lel d'altres lleidatanes datades a l'obra *<La ceràmica catalana datada com a punt de referència>*. 2012, p. 127. Va ser adquirida en el mercat antiquari de Barcelona i actualment pertany a una col·lecció privada catalana.

7

8

Núm. 9

Plat. Diàm. 19,5 cm. Lleida, tercer quart del s. XVII. En el centre, un cavall galopant envoltat de “fulles partides” d'influència talaverana. La peça va ser publicada en l'obra <Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart>.2009 p.43. Havia estat adquirida als antiquaris *Sitjas i Trallero* (ja desapareguts), als anys '80. Al seu torn, aquests antiquaris l'havien localitzat a l'antiga col·lecció *Comas*. Anys després va passar de la col·lecció *Iglesias* al Museu de Lleida, on es troba actualment.

Núm. 10

Plat. Diàm. 21 cm. Lleida, tercer quart del s. XVII. En el centre, la cara d'un personatge amb cabell enrinxolat envoltat de “fulles partides” d'influència talaverana. La peça va ser publicada en l'obra <Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart> 2009 p.46. Havia estat adquirida a l'antiquari *Germán Sanz* als anys '70. Actualment pertany al Museu de Lleida.

9

Núm. 11

Fruitera o sotacopa. Diàm. 22 cm. Lleida, segona meitat del s. XVII. En el centre, el rostre d'un àngel amb les ales que li surten del cap, tot envoltat de "fulles partides" d'influència talaverana. Hi ha una altra sotacopa del mateix estil datada de l'any 1659. La peça present va ser publicada en l'obra <Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart> 2009 p.39. Havia estat adquirida al mercat antiquari barceloní en la dècada dels '80. Actualment forma part dels fons del Museu de Lleida.

10

11

Núm. 12

Fruitera o sotacopa. Diàm. 22 cm. Lleida, segona meitat del s. XVII. En el centre, el bust d'un personatge envoltat de "fulles partides" d'influència talaverana. Hi ha una altra sotacopa del mateix estil datada de l'any 1659 —com s'ha esmentat en la peça anterior—. També va ser publicada en l'obra <Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart>. 2009 p.38. Crida l'atenció la quantitat relativa de fruïteres o sotacopes en la producció lleidatana, molt superior a les habituals en les manufactures reusenques o barcelonines de l'època. La peça va ser adquirida al mercat antiquari barceloní en la dècada dels '80 conjuntament amb l'anterior. Actualment en el Museu de Lleida.

12

Núm. 13

Saler o pebrera (*saler de túmbol* en la documentació antiga). Lleida, segona meitat del s. XVII. Alt. 10,5 cm. En tota la zona del cos o intermèdia, alguns animalons saltant (llebres o conills). Al cap del saler o pebrera —en forma de casquet— es situen els forats per abocar els condiments al menjar. En la part inferior, un forat per a emplenar-lo. La peça present va ser publicada en l'obra *<Ceràmica catalana policroma del s. XVII. Col·lecció Josep Iglesias Brucart>* 2009 p.35. Va ser adquirida al mercat antiquari barceloní en la dècada dels '80. Actualment pertany al Museu de Lleida.

13

4. La vaixella blava primitiva (1570-1670)

Núm. 14

Plat. Barcelona, darrer quart s. XVI. Dià. 19,8 cm. Plat amb reminiscències gòtiques típiques de la producció catalana del s. XVI, de la que encara que hi ha algunes peces de vaixella i pots d'apotecari, són força infreqüents. El platet està emparentat amb la rajola gòtica tardana catalana, que majoritàriament també és del s. XVI. La peça va ser publicada a l'obra *<La vaixella blava catalana de 1570 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura>*. 1991. p. 134. És possible que la peça sigui d'extracció arqueològica (fet que sembla suggerir el seu deteriorament sectorial). Va ser adquirit a mitjans dels anys '70 a la firma *Antigüedades Linares*, comerç situat a la Plaça de la Catedral de Barcelona i actualment desaparegut. En l'actualitat la peça pertany a una col·lecció privada catalana.

Núm. 15

Escudella. Probl. Lleida, 1600-1635. Peça probablement lleidatana apareguda en un solar del terme de *El Cogul (Les Garrigues)*. La producció blava lleidatana ha estat ben documentada en les darreres dècades pels autors de la capital *d'El Segrià*, i les nombroses troballes arqueològiques (Lleida capital, Aspa, Granyena de les Garrigues, El Cogul, etc.) així ho mostren. En ceràmica blava, les restes més antigues i relativament poc conegudes han estat les d'un testar que cronològicament correspon als voltants de 1550

14

15

més o menys (Bardina, Esther. <Un forn de ceràmica d'època moderna a la intervenció arqueològica del carrer del Cardenal Remolins. Lleida> A "Revista Arqueològica de Ponent" núm. 10, 2000, pp. 337-350). Les restes es conserven al dipòsit del *Servei d'Arqueologia de La Paeria* lleidatana i moltes estan fetes amb trets simples a la manera de la vaixella blava barcelonina; en el testar van aparèixer també algunes peces pintades amb *pinzell pinta* a la manera de les fetes a Barcelona en el mateix període però pintades amb blau. La peça que comentem va ser publicada a l'obra <La vaixella blava catalana de 1570 a 1670>. 1991. p. 188. Procedia de l'antiquari Ramon Abella, i després de passar per la col·lecció que comentem va estar a la venda per l'empresa *Todocolección*.

Núm. 16, 17, 18, 19

Oueres. Barcelona, mitjan s. XVII (1640-1680 aprox.). Les oueres foren un objecte que s'elaborà amb una certa assiduitat per part dels obradors catalans entre mitjans dels segles XVII i XVIII. Estan constituïdes per un platet de suport i una, dues o tres copetes a sobre, que corresponen a un ou, dos, o dos ous i la sal per a condimentar-los. Mesuren entre els 20 i 22 cm. de diàmetre. La núm. 16 fou publicada a <La vaixella blava catalana de 1570 a 1670> 1991. p. 144. Adquirida l'any 1968

16

a l'antiquari Germán Sanz, de Barcelona i en la segona dècada del s. XXI va passar a formar part d'una col·lecció privada catalana com les tres que segueixen. La núm. 17 és del segon quart del s. XVII. Fa 20,5 cm. de diàmetre i té una certa influència rebuda dels tallers italians de la Ligúria que van realitzar obres d'aquest estil entre 1575 i 1625 sobretot. Adquirida a finals del segle passat al Sr. Ignasi Clar, col·leccionista mallorquí ja traspasat; la núm. 18, inèdita, conjuga una sanefa de la ditada amb cinc grups de "cireres" cadascun disposats circularment a prop del centre, motiu que s'aprecia en alguns plats de la "corbata" coetanis. Finalment, la núm. 19, fa 21 cm. i té dos pouets. Es pot considerar del tercer quart del s. XVII. Va ser publicada a l'obra <El descobriment de la ceràmica catalana a les col·leccions privades>. 2005. p. 57.

Núm. 20, 21, 22, 23

Plates. Barcelona, 1630-1680 aprox. Aquesta cronologia ve establerta per tres peces —i el seu marge de precisió més o menys proper—: una, és l'escudella de la "corbata" apareguda entre el material de farciment dels conductes dels *caldària* (Banys Àrabs de Girona) duta a terme en inutilitzar-los abans de 1636 com a molt tard; la segona, és el plat de la *corbata* aparegut a Reus datat de l'any 1651; i la tercera, l'aparició de dues

17

18

19

20

21

22

23

peces coetànies entre sí datades l'any 1676 (*Col·lecció Gelpi*). Les plates de la *corbata* són obres significatives de la ceràmica catalana. Mesuren entre els 35 i 37 cm. de diàmetre i són les peces més grans de la vaixel·la bàsica del terç mig del s. XVII. Les peces núm. 20 i 21 van ser adquirides conjuntament a mitjans dels '70 a

Antigüedades Casals, de Barcelona, i actualment figuren en una col·lecció privada catalana. Les 22 i 23 també procedeixen del mercat antiquari i actualment estan en col·leccions diverses. Unes i altres van ser publicades a l'obra *<La vaixel·la blava catalana entre 1570 i 1670>*, 1991 pp. 199 i 200.

Núm. 24 a, b, c

Plata. Barcelona, 1630-1680. 33 cm. de diàmetre. Sèrie de la *corbata*. Val tot el que s'ha esmentat per les peces anteriors. Però l'interès d'aquesta plata rau en la controvèrsia suscitada per part d'alguns experts: per a uns es tracta d'una obra autèntica i per a altres d'una còpia del s. XX. La nostra opinió és clara i es basa en aquests punts:

- Que és una peça de cocció defectuosa amb el resultat de l'aixecament i ennegriment puntiforme del vernís.
- Que de ser una còpia, el vernís seria blanc i no cremós com és la norma en aquesta sèrie.
- Que el desgast en les zones de fricció (frec de forquilles o culleres en la cresta de separació entre vora i centre), és autèntic i no manipulats.
- Que no es dibuixaria igual una mà ni un rostre com aquests en una còpia.
- Que no duria grapes ("lañas") com les quatre que consoliden la trencadura que s'aprecia en el revers (que a més són de ferro forjat).
- Que no tindria sentit comercialitzar una peça nova en aquest estat.

La peça procedeix de la col·lecció del Dr. *Palau* i actualment es conserva en una col·lecció privada catalana.

Núm. 25, 26, 27, 28

Plates mitjanceres. Barcelona, 1630-1680 aproximadament. Corresponen a les formes mitjanes de la vaixel·la esmentada anteriorment, és a dir, al període central del s. XVII. Habitualment mesuren prop dels 30 cm. de diàmetre. Les més freqüents són les decorades amb el motiu de la *ditada*, constituït per una seqüència de traços gruixuts que voregen el perímetre exterior. La núm. 25 presenta el clàssic perfil femení mirant cap a l'esquerra, un dels més recixits de la sèrie. La peça va ser adquirida a l'antiquari *Germán Sanz* de Barcelona a principis dels anys '70. Actualment pertany a una col·lecció privada catalana. La núm. 26, ofereix un personatge amb un tocat que sembla d'un jutge, tema força infreqüent. Va ser incorporada a la col·lecció als anys '70 procedent del mercat antiquari i actualment està deslocalitzada. Les dues peces anteriors estan publicades a *<La Vaixel·la blava catalana de 1570 a 1670>* 1991. p. 197. La peça núm. 27, amb

24 a

24 b

24 c

una altra cara femenina, procedeix de la col·lecció *Colls de Barcelona* i roman a una col·lecció privada, mentre que la 28, amb una torre, fou adquirida al mercat antiquari, i actualment pertany a la col·lecció *Palau*.

25

26

27

28

Núm. 29

Plata mitjancera. Barcelona, mitjans s. XVII. Diàm. 30 cm. Aquesta plata forma part d'un grup que *Batllori i Llubià* anomenaren "sense sanefa". Es pot considerar que hi ha tres tipus ben diferenciats: els que presenten un sol radiant al mig amb faccions humanes en el disc central; els que presenten un peix que va de banda a

banda; i els que duen al mig un grup atapeït de fulles de falguera. La plata del sol que es comenta va ser adquirida al mercat antiquari als anys '70 i en la segona dècada del s. XXI va passar a formar part de la col·lecció d'*Antoni Picó*, de Mallorca. Va ser publicada a l'obra *<La Vaixella blava catalana de 1570 a 1670>*. 1991, p. 208.

29

Núm. 30

Plata. Lleida, segona meitat s. XVII. Diàm. 35 cm. Al mig es representa una daina envoltada de motius vegetals. A la vora, elements que semblen derivats del motiu de la *corbata* però més propers entre sí i sense les derivacions divergents. Les plates grans de Lleida es distingeixen de les de Barcelona per dues variables de forma molt determinants: la primera és que són de

perfil molt més planer i per tant de menys concavitat; i la segona és que la base de sustentació dels reversos està molt més reculada cap al centre, constituint una circumferència molt més petita. La peça va ser publicada a l'obra *<La loza catalana de la col·lecció Mascort>*. Havia estat adquirida a finals del s. XX a Barcelona i actualment pertany, doncs, a aquella Fundació.

Núm. 31, 32, 33, 34

Plats i escudella. Barcelona, 1630-1680. D'acord amb el que s'acaba d'exposar en relació a la composició de les vaixelles de mitjans del s. XVII, els plats petits (al voltant dels 20 cm. de diàmetre) i les escudelles (al voltant dels 10 a 12 cm.) constitueixen les formes més petites del parament de l'època. Això es fa palès per la seva presència quantitativa en els jaciments arqueològics. Majoritàriament aquestes peces corresponen a les sèries anomenades

de la *figueta* i models afins (núm. 31 i 32). Hi ha una escudella de la *corbata* (núm. 34), que és molt infreqüent ja que només se'n coneixen mitja dotzena d'exemplars. Les quatre peces han estat publicades a <La vaixel·la blava catalana de 1570 a 1670> 1991. pp. 107, 108, 118 i 132. Totes elles foren adquirides en el mercat antiquari entre els anys '70 i '80, i actualment només les dues darreres estan localitzades en col·leccions privades catalanes.

Núm. 35, 36, 37, 38

Escudelles i plats. Barcelona, mitjans s. XVII. Les peces núm. 35 i 36 corresponen a sengles escudelles pertanyents a la vaixel·la que estem comentant. Estan decorades amb motius senzills a base de cercles concèntrics que van pujant fins a la vora. Se les anomena col·loquialment *sagnadors* perquè algun autor va suggerir que es tractava de peces utilitzades per a provocar sagnies amb finalitats mèdiques (encara que se sap que eren utilitzades majoritàriament per a menjar-hi o beure-hi

el brou). La peça núm. 35 va ser publicada al llibre *<La vaixel·la blava catalana de 1570 a 1670>* 1991. p. 207. La núm. 37 —que és el centre d'un platet de la *dita-da*— va ser un present del Sr. *Esteve Ros* a principis del 2.000. Finalment, els quatre fragments de la imatge núm. 38, provenen de la masia *Mas Valentí* de Fontcoberta (Pla de l'Estany) construïda l'any 1638. Van ser publicats al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 52, de 1993 quan s'estudià el material d'aquesta masia.

35

36

37

38

5. La vaixel·la blava d'època mitjana (1670-1750)

Núm. 39, 40

Fruiteres o sotacopes. Barcelona, darrer quart del s. XVII. Dià. vers 25 cm. Les fruiteres o sotacopes foren elements auxiliars. Devien estar concebudes per anar estratègicament situades enmig de la taula, possibilitant, segurament, un ús polivalent segons les necessitats, bé com a fruiteres, bé com a sotacopes, o per a presentar petits pastissos, galetes o qualsevol altre producte similar, segurament no per ús individual sinó per a diversos comensals. Les que es presenten aquí formen part d'una nova vaixel·la que substitueix la de mitjans del s. XVII. Les peces estan ara força influenciades pels productes italians que arriben a Catalunya —i a tota la Península— dels centres pro-

pers a Gènova com Savona i Albisola. Són característics d'aquestes vaixel·les els fullams de tipus *calligrafico-naturalístico* (segons la nomenclatura italiana) tan en voga en el país transalpí des de varies dècades abans. La peça núm. 39 —que seria l'equivalent al tipus anomenat d'*Escornalbou*—, va ser adquirida a *Antigüedades Casals* a mitjans dels '70 i actualment pertany a la col·lecció d'*Antoni Picó*, de Palma de Mallorca. La núm. 40 va ser adquirida a l'antiquària *Olga de Sandoval* a finals de segle i pertany igualment al Sr. *Antoni Picó*. Ambdues han estat publicades recentment a l'obra *<La col·lecció de ceràmica Picó-Manresa (Mallorca)>* 2023, pp. 53, 54.

39

40

Núm. 41

Plata. Barcelona, darrer quart del s. XVII/principis del XVIII. Diàm. 37,3 cm. Amb aquest tipus de peces s'enceta un grup (núm. 41 a 45) anomenat des de *Batllo i Llobià* (1949) de *Transició*, justament perquè ocupen les dècades immediatament anteriors i posteriors del canvi de segle. Les plates com aquestes són les peces grans de la vaixel·la del moment i solen estar decorades amb grans subjectes, vaixel·ls, *bouquets* de flors etc. A les vores trobem molt sovint seqüències

vegetals distribuïdes en sectors, cosa que tradueix la influència de les sèries d'*Albisola*, en la Ligúria italiana. A partir d'aquesta època, el blanc estannífer és més blanc, i els blaus més lluminosos. Això tradueix el canvi en la química compositiva dels vernissos i pigments a favor d'una "modernització" en l'aspecte de les obres. Aquesta plata procedeix de la col·lecció *Ruiz*, de Barcelona, i actualment figura en una col·lecció privada catalana.

41

Núm. 42, 43, 44, 45

Plates. Barcelona, darrer quart del s. XVII/principis del XVIII (existeix un grup de mitja dotzena de peces datades del 1703 que van pertànyer a la família *Negre*, segons consta en la inscripció que duen). Les obres que es comenten ara, mesuren entre 37 i 39 cm. de diàmetre, essent la més gran la del personatge que duu un cistell, que mesura 39,5 cm. La núm. 44 —que mesura 38,5 cm.— és interessant perquè il·lustra el tema de Judit amb el cap del general assiri *Holofernes*. La núm. 43, adquirida en la dècada dels '70 a l'antiquari *Germán Sanz*, va ser publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 32 (1986) i pertany a una col·lecció privada catalana. Per últim, la peça amb una florera va ser adquirida a la Casa de Subhastes *Lamas Bolaño* i pertany a la mateixa col·lecció que l'anterior.

Núm. 46

Sotacopa. Barcelona, darrer quart s. XVII/principis del XVIII. 26 cm. de diàmetre. Aquesta sotacopa està en sintonia amb el que s'acaba d'esmentar per les obres anteriors, a les que supera en finor i delicadesa. Té tots els atributs de les peces italianes del moment però amb la personalitat pròpia que els obradors catalans incorporen inconfundiblement en la seva obra (el paisatge, la masia i els seus rodals, els vaixells en la llunyania marina, els vegetals i manera de fer la sanefa). Va ser adquirida a principis del s. XXI a la *Galeria Ruiz* de Barcelona i actualment és una obra preuada d'una col·lecció catalana.

42

43

44

45

46

Núm. 47, 48, 49, 50

Peça núm. 47: ouera amb dos pouets per als ous i un per a la sal. Barcelona, darrer quart del s. XVII/principis del XVIII. 20,5 cm. de diàmetre. Pertany a la mateixa sèrie que les peces anteriors (*Transició*) amb la diferència de que en tenir un espai més reduït a l'ala, la decoració és més sumària. Adquirida en el mercat antiquari a principis del s. XXI. Actualment en una col·lecció privada catalana. La núm. 48 és una sotacopa barcelonina d'uns 25 cm. d'amplada. Representa una papallona esquemà-

tica i pertany a les sèries dites de *Poblet*, que són les peces de menor mida equivalents a les grans plates de *Transició*. Va ser adquirida a *Antiguitats Àmfora*, de Barcelona, a mitjans dels anys '70. Avui es troba en una col·lecció particular catalana. La peça núm. 49, amb una llebre, fa 26 cm. d'amplada i també té l'orla dita de *Poblet*. Per últim, la peça núm. 50, amb un vaixell costaner, és un petit plat que fa 21 cm. Procedeix de la Casa de Subhastes *Balclis* i es conserva en una col·lecció particular catalana.

47

48

49

50

Núm. 51, 52, 53

Salers o pebreres. Barcelona, finals del s. XVII/principis del XVIII. Els salers devien ser usuals en el parament de taula, però se n'han conservat molt pocs, possiblement per la seva fragilitat. Són recipients de formes diverses, però els de la col·lecció i època que comentem són tots de forma troncocònica. Mesuren uns 7,5 cm. d'alt. i són equivalents a les sèries de *Poblet*. En les antigues tarifes de preus venen assignats com a *salers o pebreres* i en la de 1655 (que publica Alberch en *<Gremis i Oficis a Girona>*, 1984, p. 267) determina que un saler i una pebrera de "pisa fina" costaven dos sous cadascuna (mentre que 12 plats petits de pisa en costaven 12, és a dir a un sou la unitat). Aquestes tres peces van ser publicades en una revisió de conjunt sobre el tema (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 84, 2005, pp. 28-29). Van ser adquirits en diversos llocs a finals dels '70 i actualment pertanyen a una col·lecció catalana.

51

52

53

Núm. 54, 55

Parella d'escudelles. Barcelona, finals del s. XVII/principis del XVIII. Aquestes escudelles són les peces més petites de la vaixel·la del moment. Mesuren uns 11 cm. de diàmetre. Són peces escadusseres. Procedeixen del mercat antiquari i actualment pertanyen a una col·lecció catalana.

Núm. 56, 57, 58, 58 bis i 59

Les peces núm. 56, 57, 58 i 58 bis són plates de Barcelona del període 1700/1725 aprox. Mesuren entre 36 i 39 cm. i són conegudes amb el nom de la *botifarra*, nom que fou atorgat per Batllori i Llubí a l'any 1949 en la seva obra *Ceràmica catalana decorada*. La núm. 59 és una sotacopa del mateix grup i època. De fet, els elements decoratius més distintius són tres matolls de fulles arrodonides que se situen en la part baixa i els laterals de la sanefa. L'obra més notable d'aquesta sèrie pertany a una col·lecció gironina, i representa la coronació del rei Carles III de Catalunya el dia 2

de juliol de 1706. Sigui com sigui són obres de cronologia ben establerta: per una banda, el jaciment barceloní del *Born*, constituït arran de la Guerra de Successió està farcit de peces d'aquesta sèrie, el que vol dir que pels anys anteriors a 1714 ja circulaven; per altra banda, hi ha una ouera datada del 1718 que sug-

gereix que la sèrie devia perdurar, almenys, una mica més enllà d'aquella data. Les peces que es comenten procedeixen del mercat antiquari i actualment pertanyen a diverses col·leccions privades. La núm. 59 va ser publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 55, de l'any 1994.

57

58

58 bis

59

Núm. 60, 61, 62, 63

Plates. Barcelona, 1700-1750 aprox. Per aquest temps s'imposa un nou estil de vaixel·la que resultarà la més prolífica de Catalunya. Rep la influència de la sèrie *paisatgística* italiana originària de Ligúria. Se la coneix com de *Faïxes o Cintes* debut a unes franges laterals que formen part de la decoració, de vegades lligades a uns arbres de tronc retorçat. Hi ha tres peces datades que donen pers-

pectiva cronològica a aquest grup: una és una plata amb un cavaller que duu la data de 1701; la segona, és un pot d'apotecari amb la data 1713 que va pertànyer a la col·lecció que es comenta; i la tercera, una altra plata de la col·lecció *Mascort*, amb la data 1738. Pel que fa les plates aquí publicades, mesuren entre 37 i 39 cm. de diàmetre. Totes les peces procedeixen del comerç d'antiguitats.

60

61

62

63

Núm. 64 a i b; 65 a i b

Plates mitjanceres. Sèrie de *faixes o cintes*, en blau i tocs de daurat. Barcelona, 1700-1750. Vers 30 cm. de diàm. Revers amb ramells de fulles pintades en daurat. Si uns exemplars són extraordinaris en aquesta sèrie són aquests, car mai no s'havien vist abans peces de *faixes* perfilades amb daurat. És innegable que una tècnica

pot perdurar en alguna peça puntual més enllà del que hom pensava com en el cas present. Les peces foren adquirides conjuntament a la casa de subhastes *Lamas Bolaño* en els primers anys del s. XXI. Actualment en sengles col·leccions catalanes.

64 a

64 b

65 a

65 b

Núm. 66, 67, 68, 69

La peça núm. 66 és una sotacopa barcelonina de *faixes* de la mateixa època que les anteriors. Fa 30 cm. de diàm. Les núm. 67, 68 i 69, totes amb vaixells, són petits plats de 20 a 21 cm. peces corrents dins de la sèrie. Els temes mariners foren recurrents en la ceràmica

catalana, tan pel que fa la vaixella, com a la rajoleria o, sovint, com a rerefons en grans plafons de temàtica bèl·lica, civil o religiosa. Les peces procedeixen de diversos llocs i actualment es troben en una mateixa col·lecció.

66

67

68

69

Núm. 70

Plat. Barcelona, probl. segon quart del s. XVIII. 20,2 cm. de dià. Aquest és un plat singular emparentat amb les darreres peces. El centre està ocupat per un copó de perfil mixtilini centrat per un sol radiant. Va ser adquirit a finals del s. XX i actualment pertany a la col·lecció *Picó*, de Palma de Mallorca. Ha estat publicat en l'obra *<La col·lecció de ceràmica Picó-Manresa, (Mallorca)>*. 2023, p. 92.

70

Núm. 71

Saler. Barcelona, segon quart del s. XVIII. 7 cm. d'alt. Aquest saler va ser recuperat en una botiga de Sitges quan estava previst llençar-lo a la runa. El van obsequiar. Avui és una peça dignament conservada en una col·lecció privada.

71

6. La vaixella blava d'època tardana (1750-1825)

Núm. 72, 73

Plates. Barcelona, vers 1750. A partir de 1730 aproximadament (hi ha una fruitera amb aquesta data al Museu de Cardedeu), s'imposa un estil sobri i menys atapeït que s'inspira en la ceràmica francesa. Predominaran a partir d'aquest moment els blancs sobre les zones decorades. De fet, la revolució estilística comença amb les obres de *Moustiers* i de l'*Alcora* (seguidora de la primera) que tracta de superar les antigues produccions sotmeses a la dictadura de l'*horror vacui* d'èpoques preterites. D'aquest fet se'n deriva el seu èxit i acceptació a Europa des del segon quart del s. XVIII. A Catalunya la moda arriba aviat però s'imposa a partir de mitjans de segle sobretot. Aquestes dues plates, de 35 i 38 cm. de diàmetre respectivament, són una prova d'aquesta nova tendència. Van ser adquirides en la darrera dècada del s. XX i actualment figuren en col·leccions privades.

Núm. 74, 75

Marcelines (el terme, acceptat per l'IEC, és una corrupció del terme "mancerina" que al seu torn procedeix del *Marquès de Mancera* que fou el que va encarregar dissenyar-la al s. XVIII). Són obra de Barcelona de mitjans de segle. Mesuren entre els 15,5 i els 17 cm. de diàmetre. És un atuell que fins l'any 1992 no figurava en les obres de ceràmica perquè es creia que era un saler, una ouera o un recipient inespecífic, fins que va ser descrit en la revista *Butlletí Informatiu de Ceràmica* (núm. 51, 1992 pp. 9-11) sota el títol <Identificació de la marcelina catalana tradicional>. La prova determinant del que són a Catalunya les xicres i les marcelines, la va donar la troballa en el Museu de Mataró d'un platet i la seva xicra (ambdós del tipus de decoració anomenat *blondes*) que encaixaven a la perfecció tant pel que fa la forma com la decoració, en un punt natural de conjunció i encaix. Les marcelines que aquí es presenten, totes dues d'*influència francesa*, van ser adquirides als anys '80 al mercat antiqüari i avui pertanyen a col·leccions privades.

72

73

74

75

Núm. 76, 77, 78 a, 78 b

Marcelines. Valen aquí les consideracions anteriors. Són igualment obres de Barcelona de mitjans del s. XVIII. La segona d'elles duu a la sanefa les anomenades *blondes*, element decoratiu que rememora les “puntes” de les puntaires, i la tercera, el motiu de l'*arracada*. Diem

de passada que tot aquest lèxic que anem utilitzant (*corbata*, *ditada*, *arracada*, *blondes* etc.) és purament convencional i de caire pràctic per entenedor, però mai no tradueix denominacions pretèrites donades ni pels obradors ni pels consumidors.

76

77

78 a

78 b

Núm. 79

Plat. Barcelona, segona meitat s. XVIII. Vers 20 cm. de diàm. No deixa de ser sorprenent que les peces més simples hagin estat sistemàticament obviades en la bibliografia antiga, com per exemple, també, les peces totalment blanques. Aquesta mancança paga el tribut de la absència d'una decoració més treballada. La peça present és inusual però va ser una sèrie de repertori dels obradors com demostren algunes troballes arqueològiques. Va ser difosa per primer cop en el *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 26, 1985, sota el títol <Una sèrie senzilla i oblidada: la decorada a base de punts i creus>. La peça avui en dia està deslocalitzada.

79

Núm. 80

Comboi de setrilleres. Barcelona, mitjans s. XVIII. 18 cm. d'eix màxim aprox. Un altre objecte català de taula negligit en les publicacions foren els combois per a dur les setrilleres de vidre o de ceràmica. Són rars de veure però se'n coneixen almenys mitja dotzena i en deuen haver-ne més de no identificats. Duen dos receptacles circulars per a posar les setrilleres, quatre peus a la base per a fer-los estables, i una nansa corbada entre els dos per a agafar-los. El de la col·lecció present està decorat amb elements propis de la *influència francesa*. La peça fou adquirida a Barcelona i actualment pertany a una col·lecció privada catalana.

80

7. La vaixella policroma d'època tardana (1720-1825)

Núm. 81, 82, 83, 84

Plates mitjanceres. Barcelona, principis s. XIX. Vers 30 cm. de diàmetre. La sèrie barcelonina policroma de mitjans del s. XVIII fins al primer quart del XIX (equivocament anomenada de *Banyoles* per una qüestió d'origen incert), esdevé la producció policroma del període. Substitueix a l'anterior de tipus floral vigent fins al primer quart del XVIII aproximadament. La sèrie de *Banyoles* suposa, en general, un declivi en l'aspecte estètic a causa d'una manca d'arguments decoratius que

es va fent palès a mesura que transcorre el segle i ens endinsem en les primeres dècades del XIX. Això val tan per la vaixella com per les rajoles; unes i altres s'adotzen i tornen rutinàries. Amb tot hi ha peces destacables en uns i altres gèneres. Les quatre plates que comentem són a la seva manera "originals" en el sentit que aprofiten l'*estergit* de les rajoles per a dissenyar les temàtiques centrals. Les peces foren localitzades en diversos llocs i actualment pertanyen a una col·lecció privada catalana.

81

82

83

84

Núm. 85

Plata mitjancera. Barcelona, principis del s. XIX. 30,5 cm. d'amplada. Al centre, la figura del caganer mirant cap l'esquerra i fumant pipa. A la vora, tres floretes que són característiques d'aquest grup imitant les peces alcorenyes. Va ser adquirida en una subhasta i actualment pertany a una col·lecció privada.

85

Núm. 86 a i b

Gerro per a aigua o vi. Barcelona, finals s. XVIII/principis del XIX. Alt. 19 cm. Aquests gerros —sobretot els de petita mida— són poc freqüents. Aquest està decorat amb una fruitera a la part central i dos ocells volant a cada lateral. De gerros de forma acampanada com aquest n'hi ha de més grans, i alguns d'ells estan datats l'any 1798. Va ser adquirit a finals del s. XX i avui pertany a una col·lecció privada.

86 a

86 b

Núm. 87

Salers de túmbol tipus *Banyoles*. Barcelona, principis del s. XIX. Alt. 7 cm. Els salers de *túmbol*, citats en la documentació antiga (de “tombar”, doncs s’han de posar cap per baix i fer sortir la sal impulsant el recipient repetidament), es diferencien dels de “pessic”, perquè aquests darrers tenen boca i els primers no. Fou localitzat en el comerç d’antiguitats i actualment forma part d’una col·lecció privada.

8. La terrissa

Núm. 88

Aiguamans. Probl. Barcelona, s. XVIII. 77 cm. d’alt. Els aiguamans eren peces per a col·locar en les fornícules d’algunes cases i hostals rurals, sagristies, farmàcies etc. per a subministrar aigua de consum, habitualment higiènic. La majoria dels obrats a Catalunya corresponen a Barcelona, Mataró, o a les poblacions gironines de La Bisbal, Figueres i Olot. El que comentem aquí és de cos voluminós i ovoide, té 3 carenes circulars digitades en la part alta, un parell de llargardaixos laterals per a aprehendre’l i una boca inferior per adaptar-hi l’aixeta. L’exemplar que es comenta fou adquirit a principis de la dècada dels ’70 en el mercat antiquari barceloní i actualment roman en una col·lecció privada.

Núm. 89 a i b

Càntir. La Bisbal, s. XVIII. Alt. 35 cm. aprox. Forma ovoide, amb nansa, boca i galet. Zona envernissada únicament prop de la nansa. D’aquests càntirs se n’han trobat a les voltes de diversos llocs de les comarques de Girona (La Bisbal mateix: —edifici de l’Hospital— Vulpellac, etc.). El fet ha estat descrit per diversos autors, entre ells *Andreu Bover i Pagespetit* (<La ceràmica> a “*Quaderns de la Revista de Girona*” núm. 42, 1993. Capítol 8: *L’obra de volta* pp. 24 i 25). Aquests càntirs i altres obres del mateix temps i producció, estan habitualment esventats i evidencien un rebuig dels obradors idoni per la seva mida i pes moderat, per a descarregar les voltes dels edificis que en dugueren. Als anys ’80, l’*Associació Catalana de Ceràmica* va rebre la donació d’una vintena d’aquests càntirs de volta —esventats—

89 a

89 b

90 a

procedents d'un edifici de La Bisbal o immediacions. Encara es poden veure en la seu de l'Associació. La peça que comentem actualment està deslocalitzada.

Núm. 90 a i b

Quadrant solar horitzontal de terrissa. Catalunya, s. XVIII. 14x14x4 cm. Hi ha un petit nombre de rellotges de sol de mida reduïda fets de terrissa que duen la numeració horària a l'invers de l'habitual. Duen un gnòmon de ferro encastat en forma d'escaire i estan concebuts per anar col·locats en una superfície plana paral·lela al terra, normalment balcons o escales de campanar. La línia de les 12 es troba en direcció nord-sud i les línies de les 6 s'ubiquen en direcció est-oest. En aquests rellotges solars hi poden haver línies anteriors i posteriors a les 6, ja que el rellotge funcionava des de la sortida del sol fins a la posta. Acostumaven a estar fixats de forma permanent i tenien l'avantatge de que es podia mirar l'hora solar sense sortir de casa. Els situats a les torres dels campanars eren per a ús exclusiu dels campaners que havien de posar en hora els rellotges de la torre, cosa que feien guiant-se amb el de sol. Se'n coneixen una desena més o menys (Museu Etnogràfic de Barcelona, Museu d'Oristà, Rectoria d'Oristà, Museu de Rubí, Museu Rigat de Vilanova del Camí, i algun altre en col·leccions privades). Tots ells procedeixen de la Catalunya rural. El present exemplar va ser publicat en l'article <Ginys catalans vinculats amb l'arquitectura> (Butlletí Informatiu de Ceràmica núm. 125-126. 2022, p. 49). Va ser adquirit a l'antiquari Josep Font, el qual l'havia localitzat a les comarques de Girona. Actualment es troba en una col·lecció privada catalana.

90 b

Núm. 91 a 108

Plats i *plats de niu* o escudelles. Girona (tipus anomenat de *Can Falló*), s. meitat s. XVIII/principis del XIX. Decoració sobre engalba groga o vermella. A la dècada dels '90 del s. XX, li van dur a un antiquari de Barcelona una cinquantena o seixantena de plats i escudelles del tipus de *Can Falló* (un antic casal que avui forma part del Museu d'Art), però que procedien d'un altre lloc, diferent i desconegut per a nosaltres. Les peces que li portaren d'aquest lloc no referit, eren igualment de volta i malmeses de cuita. Duien únicament un trencament radial que es dirigia de la vora cap el centre. Van estar a punt de ser llençades pels manobres a no ser que un d'ells hagués pressentit que aquell material podia tenir algun valor. És així com part del conjunt va arribar a les mans de l'esmentat antiquari, el qual, en no tenir idea del que li portaven, va demanar l'opinió

de tercers. El coneixement de l'obra de *Can Falló*, va determinar-ne la tipologia del conjunt, malgrat el secretisme del lloc de la troballa per part de l'operari que havia dut el material. La informació requerida doncs, va permetre poder comercialitzar el conjunt que gràcies a tot plegat es va salvar. Aquest estava constituït per plats i escudelles anomenades *plats de niu* per *Narcís Soler i Masferrer*: (<Terrissa gironina trobada a la Casa de Cultura> 2001/p. 404)—. Una dotzena i mitja de peces van anar a parar a la col·lecció que s'esmenta. Els plats mesuraven prop dels 19 cm. de diàmetre i les escudelles al voltant dels 11. La decoració més comuna era la jaspada o bé la que representava ocells, flors, fruits (magranes), cors, o simples decoracions geomètriques. Un temps després el conjunt es va dispersar i actualment es conserva en diverses col·leccions de terrissa catalana.

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

Núm. 109

Barral. Terrissa negra de Quart (Girona). Finals s. XVIII/principis del XIX. Alt. 42 cm. D'aquest tipus d'obra negra de Quart hem vist alguna de datada de finals del s. XVIII, però la majoria de les antigues deuen ser del XIX. Va ser localitzada en una fira de Cardedeu i avui en dia està deslocalitzada.

109

Núm. 110

Barral petit (o "barralet"). Terrissa negra de Quart (Girona). Segle XIX. Alt: 20,5 cm. Procedeix de la col·lecció *Clara Munt* a qui va ser adquirit l'any 2019. Actualment en una col·lecció privada.

110

Núm. 111

Silló. Verdú? (Lleida). Segon quart del s. XX. Alt. 38 cm. Taller Sambola? No es pot assegurar que sigui d'aquest obrador, doncs no recordem haver-ne vist si duia marca o no. Procedeix de l'antiquària de Banyoles *Lidia Fané de Fèlez* —ja traspasada— a qui va ser adquirida a finals dels '70. Avui, la peça està deslocalitzada.

111

Núm. 112

Plata. La Bisbal, s. XIX. 33 cm. de dià. Decoració a trepa. Segons els experts en terrissa catalana, aquesta plata és totalment inusual pel que fa la decoració, la qual combina quatre classes diferents de trepes: la gran, per a la rosa del centre; sis floreres petites per a la decoració que envolta la rosa central; i a la vora, cinc pomes de petita mida alternades amb sis elements florals. Va ser adquirida en una Fira de La Bisbal l'any 2022. Actualment pertany a una col·lecció privada catalana.

112

Núm. 113

Cantimplora. Barcelona, s. XVIII? Alt. 13 cm. amplada 11 cm. Aquesta obra deu ser una forma ceràmica persistent en el temps amb poques variacions, doncs en l'obra *<En busca de la belleza. La colección de cerámica de Ignacio Brugarolas>* (2023/p.40) se'n refereix una d'idèntica forma però que fa 19x16 cm. i es considera barcelonina del s. XVI. *Romero i Rosal* també en publiquen una datable del 1598 (*<La terrissa a Catalunya>*. Brau Ed. 2014. p. 74). Va ser obsequiada per l'antiquari *Jaume Xarrié* en la dècada dels '80. Actualment en una col·lecció privada.

Núm. 114-135

Cullerers. El conjunt de 22 cullerers procedent de la col·lecció *Clara Munt*, presenta peces de diferents tipologies i provenença, però els agrupem per tal de no estendre'ns massa en la descripció unitària. N'hi ha d'Olot, de La Bisbal d'Empordà, de Blanes, possiblement de Figueres, de Mataró, de La Seu d'Urgell i potser d'algun altre centre català. Mesuren habitualment entre els 17 i els 21 cm. d'altura. Cronològicament és un atuell que correspon a finals del s. XIX/primer terç del s. XX (veure *<Catàleg de l'exposició 1000 anys de ceràmica catalana>*. *Butlletí Informatiu de Ceràmica* 121-122, 2020 pp. 62-63). Aquestes peces, adquirides l'any 2019, s'han integrat en diverses col·leccions privades.

113

114-135

Núm. 136

Fogó de tres merlets. Sant Julià de Vilatorrada (Osona) p. meitat del s. XX. Alt. 12 cm. De forma troncocònica, serveix per a posar-hi brases en el seu interior. Duu dues petites anses contraposades per agafar-lo, i al capdamunt s'alcen tres merlets envernissats —i en forma de bolet— per a posar-hi l'atuell amb els aliments que es vulguin escalfar. Per això també se li diu, col·loquialment, *escal-feta*. Va ser adquirida als anys '70 en el mercat antiquari i anys després va passar a una col·lecció privada.

136

Núm. 137

Bací o orinal. Centre català indeterminat. Mitjans del s. XX. Alt. 48 cm. Objecte cilíndric de vora ampla i exvasada per asseure's i dues anses superiors per a transportar-lo. En el Museu Etnològic de Barcelona, aquests bacins da gran alçària són anomenats "orinals de partera", interpretant que la seva estructura estava pensada per a les dones durant el temps proper al part o al post-part i pensant en la seva impossibilitat d'asseure's en un orinal convencional o de poca alçària. En un article del propi museu s'afirma que hi ha escrits que afirmen que l'"orinal de partera" era, conjuntament amb el bressol i altres elements de l'aixovar femení, un dels presents que les núvies rebien de familiars i amics quan els casaments. L'actual bací va ser adquirit en una fira als anys '80 i anys després va ser lliurat en una Fira d'Esplugues a un col·leccionista de terrissa catalana.

137

Núm. 138

Barral de beure vi o càntir de segador. Figueres, primer terç del s. XX. 31 cm. d'alt. Aquesta complicada forma de càntir està, pel que fa la posició de les anses en relació al bec, en la línia del doll de Figueres —també dit de Cadaqués— (veure <Catàleg de l'exposició 1000 anys de ceràmica catalana> A *Butlletí Informatiu de Ceràmica* 121-122, 2020, p. 84). També és anomenat, col·loquialment, *mamet*. La peça procedeix de la col·lecció *Clara Munt* i va ser passada a un col·leccionista particular l'any 2019.

138

Núm. 139

Barral antic. Figueres, segona meitat del s. XIX. Alt. 20 cm. De cos entre ovoide, cònic i esfèric, aquesta petita peça està en la línia de la publicada en el <Catàleg de l'exposició 1000 anys de ceràmica catalana> (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* 121-122, 2020 p. 83). També procedia de la col·lecció *Clara Munt* i passà a una col·lecció particular l'any 2019.

139

Núm. 140 a, b, c, d

Doll de Figueres (també dit freqüentment de Cadaqués). Primer terç del s. XX. Alt. 33 cm. Duu el segell de <E. ROSA. FIGUERAS> (l'obrador Rosa sembla que va estar en actiu des de 1882). Si algunes peces resulten paradigmàtiques en la producció terrissera catalana, aquesta és una d'elles. Per una banda, per la seva peculiar forma i per l'altra, per la reproducció de que ha estat objecte en diversos suports (pintura, antigues postals de correus, etc.). El seu discutible origen (la carismàtica Cadaqués) i el seu indiscutible ús a la localitat nord empordanesa, han contribuït a divulgar-ne el famós doll. En una antiga postal de l'editor *Roisin*, (que es pot situar entre els anys 20 i 30 del segle XX), es pot veure la data en que va ser construïda la font on les dones de Cadaqués anaven a cercar l'aigua: 1905. Per tant, la data dels dolls que duen al cap són una mica posteriors a aquest any o al seu llinyar. L'obra va ser adquirida a mitjans dels anys '80 i va passar a formar part d'una col·lecció privada catalana.

140 a

140 c

140 b

140 d

Núm. 141

Rajola de terrissa envernissada i polícromada. Producció del Pallars. 12x12 cm. Aquesta peça va ser localitzada en un edifici en ruïnes de la localitat de Sort (Pallars Sobirà) a mitjans dels '70. Cal deduir, doncs, que sigui una producció pallaresa de manufactura similar a la dels atuells d'aquesta zona del nord-oest català. Aviat va passar a formar part d'una notable col·lecció de terrissa catalana.

141

Núm. 142, 143, 144

Càntirs d'oli. Catalunya (diversos llocs de producció). Primera meitat del s. XX. Fan entre 22 i 28 cm. d'altura. Envernissats plenament en groc, vermellós, i jaspiat sobre engalba. Tenen nansa superior i un únic bec amb rebava per on s'emplena i es buida segons el cas. Pertanyien a l'antiga col·lecció *Clara Munt* i van ser adquirits l'any 2019. Poc després van passar a formar part de sengles col·leccions particulars.

142, 143, 144

Núm. 145

Càntir. Possiblement Piera, S. XX. Vers 25 cm. d'alt. De forma globular, és una de les formes més bàsiques i essencials de la terrissa del país. S'hi van fer, similars, a diversos llocs com Piera, Esparreguera, Mataró etc. Està envernissat de verd a la part propera a la nansa. Va ser adquirit en una fira i lliurat anys després al Dr. *Miquel Salomó*, ja traspassat.

145

Núm. 146-157

Estalvis. Diverses produccions catalanes. Primera meitat del s. XX. Al voltant de 15 cm. de diàmetre. *Violant i Simorra* els anomenava també *estinidors* (<*Art popular decoratiu a Catalunya*>. Barcelona, 1948, làm. XX núm. 13). És un atuell senzillíssim però molt pràctic per a preservar les superfícies de les taules a l'hora de posar-hi els aliments. S'hi van fer en diversos materials, sobretot de llautó. Uns i altres duen, a la part interior, una canal per a ser agafats i de pas, lliurar-los de pes inútil. Són molt rars els de pisa decorada —alguns, potser, es devien fer en pisa blanca solament— dels quals en coneixem escassíssimes unitats. Adquirits el 2019 procedents de la col·lecció *Clara Munt*. Al seu torn van passar, poc després, a formar part de diverses col·leccions.

146-157

Núm. 158, 159

Tupins d'una i dues nanses. Entre 7 i 8 cm. d'alt. Primera meitat del s. XX. *Violant (op. cit.)*, segons el lloc de les seves troballes, també els anomenava *cassolins vells, cassoles, o caçoletes* (Pallars, Ribagorça... etc.). En tot cas, els registres de *Violant* no són exhaustius en l'obra de que disposem, i és molt probable que aquestes peces petites fossin elaborades a diversos obradors de Catalunya. Foren adquirides al mercat d'antiguitats.

158

Núm. 160

Tupí. Producció catalana no establerta. Primera meitat del s. XX. Alt. 10 cm. Va ser obra que va anar al foc, doncs està completament ennegrida i el vernís malmès en diversos punts. Va ser trobat al mercat brocanter i avui està deslocalitzat.

Núm. 161

Tupí. Producció catalana indeterminada. Primera meitat del s. XX. Alt. 12 cm. Té la nansa trencada. Valen les mateixes consideracions fetes per l'obra anterior. Va ser un obsequi del Dr. *Miquel Salomó*, de Vic.

159

160

161

Núm. 162, 163 a i b

Gresolet i motllo per a fer codony respectivament. Producció barcelonina, mitjans s. XX. 7 cm. d'amplada el gresolet i 9 el motllo de codonyat. Els dos són envernissats. Els gresols, segons comenta *Violant i Simorra (op. cit.)*, s'utilitzaven per "il·luminar els pessebres". S'ha d'intuir, però, qualsevol altra il·luminació de caràcter proper fora d'aquella utilització tan puntual.

162

Núm. 164

Plata. Mataró, darreries s. XIX. 30,5 cm. de dià. A la vora, sis elements vegetals en ramell. Al centre, emmarcada per unes palmes vegetals, la inscripció incisa <Pedro Novell i Llovet. Mataró>. Actualment en una col·lecció privada catalana.

163 a

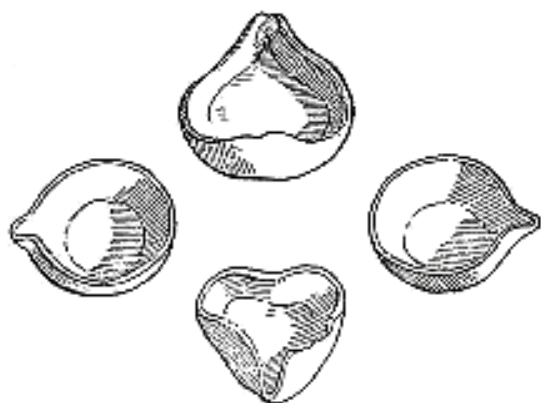

Fig. 82. — Gresollets barcelonins que antany servien per a il·luminar els pessebres. (Ol, d'I. i A. P.)

163 b

164

Núm. 165

Plata. Mataró, darreries s. XIX. 31 cm. de diàm. A la vora, cinc branquillons vegetals. Al centre, l'escut de la Ciutat Comtal. Actualment en una col·lecció privada catalana.

Núm. 166 i 167 a i b

Cadúfols. La Galera (Baix Ebre). Vers 1950. Llargada, 32 cm. aprox. Els cadúfols, freqüents de veure en les terres de l'Ebre i comarques properes, servien per apujar l'aigua de nivells inferiors a superiors mitjançant les

sínies —una mena de rodes de ferro amb travessers— on els cadúfols anaven lligats mitjançant unes cordes en la rebava dessota de la boca, o en una acanaladura que duïen al centre de la part externa. En temps, es varen fer servir secundàriament com a poperes en alguns llocs costaners. Les sínies han passat a ser abandonades en la seva major part però encara se'n veu alguna de sencera en les terres de l'Ebre. La fotografia adjunta està feta l'any 2006.

165

166

167 a

167 b

Núm. 168 i 169 a i b

Ornaments arquitectònics. Reus, finals s. XIX/principis s. XX. diàmetre, 6 cm. Emmotllats i envernissats en groc. Al darrera, amb lletres capitals incises posa: <ALFARERIA DE HIPOLITO MONSENY PAMIES. CALLE COLON-14 REUS>. Aquest taller, fundat per *Hipòlit Montseny i Pàmies* l'any 1852, va proporcionar la majoria d'elements ceràmics ornamentals de la Reus Modernista i Noucentista, amb *Domènech i Muntaner* i *Pere Caselles* al capdavant. L'edifici d'aquesta fàbrica encara existeix i és considerat "Bé Cultural d'Interès Local". Les peces aquí reproduïdes procedeixen de l'antiquària *Olga de Sandoval*.

168

169 a

169 b

Núm. 170

Figura de pessebre. Terracuita policromada. Obrador no identificat. Finals del s. XIX o primeries del XX. 10 cm. de llargària. Aquesta delicada figura del Nen Jesús en el seu bressol és difícil de classificar pel que fa la seva autoria, però no sembla pertànyer a cap dels obradors olotins més afamats. Va ser adquirida en el mercat antiquari en els anys '90, i a la segona dècada del s. XXI va ser obsequiada a la Sra. *Clara Dalmau*, —ja traspassada— de la població d'*Estanyol* (Gironès).

170

Núm. 171, 172, 173

Beneiteres. Diverses produccions catalanes. Segona meitat del s. XIX/principis del XX. De 8 a 11 cm. d'alt. Aquestes peces són habitualment beneiteres de capçalera de llit, comparables funcionalment a les de vidre de la mateixa mida. Eren un objecte devocional molt cor-

rent a la ruralia catalana. Majoritàriament representen Crist crucificat amb símbols al·lusius a la Passió, o bé la creu solament. També n'hi ha de pisa, però són molt més escadusseres. Localitzades a diversos llocs de Catalunya, actualment formen part de diverses col·leccions.

B. POTS D'APOTECARI

Núm. 174, 175

Parella de pots d'apotecari. Sèrie anomenada d'*Escornalbou*. Barcelona o Reus, darrer quart del s. XVII. Alt. 29 cm. Les sèries d'*Escornalbou* tenen aquest nom pel fet que un conjunt d'aquesta tipologia va aparèixer al castell d'aquest nom, prop del municipi de Riudecanyes (Baix Camp). L'opció entre Barcelona i Reus com a possibles centres productors però, resta oberta; per una banda, les analítiques de pastes fetes en alguns pots dona com a resultat l'opció de Reus, però per l'altra, considerant la quantitat de

peces d'influència italiana del que són hereves tipus —i havent-hi molta vaixel·la produïda a Barcelona— és inversemblant que a la Ciutat Comtal no se'n fessin. Un altre argument (*ex silentio*), és quina seria sinó la ceràmica farmacèutica feta a Barcelona en aquest període que ocupa les darreres dècades del s. XVII. Els presents pots van ser adquirits a *Maria Casellas* —precedents de la col·lecció d'*Antoni Argullol*— a principis del s. XXI i actualment es conserven a una col·lecció privada mallorquina.

174

175

176

Núm. 176, 177

Pots d'apotecari. Sèrie anomenada d'*Escornalbou*. Barcelona o Reus, darrer quart s. XVII. Alt. 30 cm. Aquestes dues peces mostren la diferència entre elles i la parella precedent. Més finor de dibuix, perfilat i acabats en els dos primers, i menys destresa pictòrica en aquests darrers. Aquesta mena de pots és molt més abundant que els anteriors. Van ser adquirits al mercat antiquari a la dècada dels '80 i actualment pertanyen a una col·lecció privada.

Núm. 178 a i b

Pot mitjancer. Barcelona, darrer quart s. XVII/principis del XVIII. Alt: 20,5 cm. Peça interessant per la seva mida i la seva decoració, a cavall entre les sèries de *Poblet* esmentades en parlar de la vaixel·la, i les de la *botifarra* —també ja descrites—. Això significa que en un determinat moment van coincidir, encara que la segona tingués més durada que la primera, fins ben entrat el s. XVIII. Aquesta peça va ser adquirida a la *Sala de Arte Dedalus* de Barcelona l'any 1978 i figura publicada en el catàleg que duu el títol <Sala d'Art DEDALUS. Ceràmica catalana>. Després va passar a formar part de la col·lecció que es revisa i durant la segona dècada del s. XXI va passar a pertànyer a la col·lecció d'*Antoni Picó*, de Mallorca, que la publica en la seva obra.

177

178 a

178 b

Núm. 179 a, b

Pot d'apotecari. Barcelona, 1713. Alt. 30,5 cm. L'interès d'aquest pot rau en que és l'únic pot català datat que existeix —de moment— dins la sèrie de *faixes* ja descrita en les vaixelles. Recordem el que s'ha dit més amunt: que hi ha peces de *faixes* datades entre 1701 i 1738. El pot va ser publicat a l'obra <La ceràmica catalana datada com a punt de referència (1533-1863)> 2012, p.178. Va ser adquirit a principis del s. XXI i actualment pertany a una col·lecció catalana.

179 a

179 b

Núm. 180 a, b, c, d

Pot d'apotecari. Barcelona, probl. mitjans de la segona dècada del s. XVIII. Alt: 29,7 cm. Aquest pot mereix una consideració especial. Per la seva simbologia pot significar un document gràfic relacionat amb la Guerra de Successió de principis del s. XVIII. Com es va dir en l'article <Un pot barceloní de temàtica bèl·lica possiblement relacionat amb la Guerra de Successió> (Butlletí Informatiu de Ceràmica núm. 108, 2013, pp. 32 a 41), així ho sembla indicar la decoració que presenta.

180 a

180 b

180 c

180 d

Aquesta consisteix en bales de canó, una rodella defensiva, un tambor amb les seves baquetes, una bomba encesa presta a explotar, un grup de banderes en posició vertical i un cornetí amb la seva gala. Tot fa pensar que no és un pot decorat “À la fanfarre”, perquè aquest és un model de decoració triomfalista que es posa de moda a França de la mà de *Fouque* després de la batalla de *Fontenoy* (1745) i això és massa tard per aquest pot; a més, la decoració d’aquest pot és molt més dinàmica que el que emana d’una peça “a la fanfarre”. És, doncs, possiblement, la visió real viscuda per l’escudeller que el va pintar. Fou adquirit a finals del s. XX i actualment figura en una col·lecció privada.

Núm. 181, 182, 183, 184

Pots d’apotecari. Barcelona, primera meitat s. XVIII. Entre 28 i 30 cm. d’alçada. Aquesta sèrie de pots és de les més abundants de Catalunya. S’assimilen a la sèrie de *faixes o cintes* —de la que ja hem parlat— encara que no duguin aquests elements. Són pots sempre interessants, ja que exhibeixen sovint personatges de la vida quotidiana, subjectes enfeïnats, vaixells, animals, poms de flors, etc. en la línia del que foren les rajoles d’oficis del XVIII. Aquests pots eren dins d’un canterano llibreria que es va adquirir —canterano i pots alhora— a la família *Bosch* l’any 1972. Els pots i el canterano pertanyen actualment a diverses col·leccions privades.

181

182

183

184

184 b

Núm. 185, 186, 187, 188, 189, 190

Pots d'apotecari. Barcelona, p. meitat s. XVIII. 30 cm d'alt. aproximadament. Sèrie de *faixes o cintes*. Decorats amb personatges i un amb un vaixell, serveixen les consideracions fetes anteriorment. Adquirits en el mercat antiquari, actualment pertanyen a una col·lecció privada.

185

186

187

188

189

190

191

Núm. 191, 192

Pots d'apotecari. Probabl. Lleida, finals s. XVII-1707. 28,5 cm. d'alt. Aquests pots formen part d'un conjunt del mateix caràcter que foren adquirits a finals dels '60 a l'antiga Farmàcia *Pujol i Cullerell* de Barcelona. Els dos d'aquí procedeixen d'aquell conjunt. Tenen tota la traça de ser lleidatans, encara que d'això no hi ha proves fefaents (però en les obres de ceràmica aragonesa no hi figuren). De ser lleidatans serien anteriors a 1707 perquè arran del Setge de Lleida d'aquell any, la producció de pisa a la capital del Segrià no es recuperà mai més. Actualment pertanyen a col·leccions privades.

Núm. 193 a i b

Pot d'apotecari. Lleida, finals s. XVII-1707. 19,5 cm. d'alçària. Aquest pot de probable manufactura lleidatana està subjecte a les mateixes consideracions anteriors, tot i que la seva elaboració és més enèrgica i substancial. Ostenta una mena de llop enfurismat per sobre de la cartel·la i un angelet dessota. Va ser adquirit en el mercat antiquari i actualment es conserva en una col·lecció privada.

192

193 a

193 b

Núm. 194, 195

Parella de pots mitjancers. Barcelona, primera meitat s. XVIII. Vers 20 cm. d'alt. Corresponen a les sèries de *faixes o cintes* ja esmentades més amunt. L'un, representa dos vaixells, un a cada banda, i l'altre la figura d'un jove amb barret. Són pots d'elaboració acurada i dibuix atraient. Es van adquirir en parella al mercat barceloní i avui pertanyen a una col·lecció privada catalana.

194

195

196

197

Núm. 196, 197

Pots mitjancers. Barcelona, mitjans s. XVIII. 20 cm. d'alt. aprox. Decorats amb volutes i recargolaments típics d'una sèrie de mitjans de segle que també té equivalents en la vaixella contemporània. Adquirits en el mercat antiquari, fa uns anys van anar destinats a una altra col·lecció privada.

Núm. 198, 199, 200, 201

Pots pindolers. Barcelona, mitjans s. XVIII. Entre els 12 i 13 cm. d'alt. Els dos primers, ja manifesten trets de l'anomenada influència francesa, mentre que els dos segons conserven detalls dels pots de *faixes*. De totes maneres poden ser coincidents en el temps i de vegades

s'ajuntaven en una mateixa apotecaria. Servien per a contenir píndoles, ungüents, i trossets de plantes o escorces d'arbusts de propietats medicinals. Adquirits en diferents llocs, actualment es conserven en col·leccions diverses.

198

199

200

201

Núm. 202, 203

Pots pindolers. Barcelona, mitjans s. XVIII. 11 cm. d'alt. aprox. Corresponen a la sèrie de *faixes o cintes*. Van ser adquirits a principis del s. XXI al mercat antiquari. Actualment pertanyen a una col·lecció de Mallorca.

202

203

204

205

Núm. 204, 205

Pots d'apotecari dels anomenats de *Banyoles*. Barcelona, mitjans s. XVIII. Vers 30 cm. d'alt. La col·lecció que es revisa va ser escassa en aquesta mena de pots, per ser considerats personalment —amb raó o sense— una mica esblaimats. Aquests, però, mantenen una certa vivacitat cromàtica i una cartel·la amb elements típicament barrocs. Foren arribats a la col·lecció per intercanvi. Actualment en col·leccions privades.

Núm. 206, 207, 208, 209

Pots d'apotecari. Barcelona, 1730-1750. Alt. entre 29,3 i 31 cm. Aquesta sèrie de pots (publicada per primer cop al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 114 de 2016: <Una sèrie de pots de farmàcia catalans pràcticament inèdita> pp. 8/23), suposen un descobriment re-

cent dins de la ceràmica catalana. Fins aquell moment s'havien confós amb els pots alcorenys, dels quals és obvi que en són deutors; però l'observació més afuada d'uns i altres, determina les notables diferències que els separen. Un cop estudiats i publicats n'aparegueren prop de mitja dotzena més en diverses col·leccions i museus, i actualment el nombre total de pots d'aquesta sèrie s'acosta a la vintena. La uniformitat de formes i dissenys i el nombre de pots existent, suggereix que tots deuen procedir d'una única apotecaria, i que poden correspondre a una comanda específica "a l'estil de l'Alcora". Com és sabut, hi havia un règim administratiu per a l'equipament de les farmàcies —el *Protomedicador*— segons el qual les apotecaries havien de tenir com a mínim 200 substàncies, fet que era sistemàticament controlat per les autoritats. Els pocs exemplars detectats poden correspondre, doncs, als supervivents d'aquella antiga comanda. Dels quatre pots de la col·lecció que es comenta, dos van ser adquirits a França l'any 2013, i els altres dos van ser localitzats poc després a la botiga de *Sergi Clavell*, de Barcelona. En la segona dècada del s. XXI es van dispersar i avui es troben en col·leccions diverses.

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

Núm. 210

Pot mitjancer. Barcelona, mitjans s. XVIII. Alt. 19 cm. Un cop establerta a Catalunya l'anomenada *Influència Francesa*, prenen forma les decoracions sumàries amb predomini de les zones blanques sobre les pintades. Forma part d'aquest nou procediment la intervenció de *Jacques Bèrain*, que dona impuls a una nova manera de tractar les decoracions en la ceràmica. Aquest pot presenta precisament en el coll un element característic sorgit de la seva mà: l'orla en "*punta Bèrain*", present en molts pots i vaixelles de mitjans del s. XVIII. La peça procedeix del mercat antiquari i actualment està deslocalitzada.

Núm. 211, 212, 213, 214, 215

Gerra, pot i pindolers de farmàcia. Barcelona, mitjans s. XVIII. 31, 30 i 11 cm. aprox. Ben avançat el segle XVIII, s'imposen unes decoracions que semblen fulles retallades, causa per la qual se les va anomenar del *julivert*, per la coincidència més o menys propera amb aquella planta. Esdevé una de les sèries més nombroses de la ceràmica farmacèutica catalana. El rètol de la gerra, <*Divers Rerum*> també és comú i significa "substàncies diverses" (qualitat de polivalència del recipient). La gerra procedeix de la col·lecció *Lincoln*, i actualment pertany a una col·lecció priva-

da. Pel que fa els dos pindolers, els núm. 214 i 215 van ser obsequiats pel Sr. *Antoni Picó*, de Palma de Mallorca.

Núm. 216, 217

Parella de pots mitjancers. Barcelona, mitjans s. XVIII. Alt. 15,3 cm. Dins del que s'anomena estil del *julivert* van haver, també, variants de forma. Una d'elles la constitueixen uns pots de forma bilobulada amb una franja recta al mig. La influència decorativa és netament francesa, però la forma és hereva de la tradició italiana, ja present a la península itàlica des d'època medieval. Els dos van ser publicats al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 82/83, 2004: <A propòsit de quatre pots d'apotecari>. Van ser adquirits a un antiquari barceloní a principis del s. XXI i posteriorment van passar a formar part d'una col·lecció privada.

Núm. 218

Gerra de farmàcia. Barcelona, vers 1800. 30,8 cm. d'alt. Aquestes espectaculars peces policromes, configuren un petit grup d'una quinzena de peces del tipus anomenat de *Banyoles*. Són sobrevivents, potser, d'una única apotecaria ja que són gairebé idèntiques. Tenen la forma de l'estil Carles IV, proper, doncs, a l'estil Imperi, per la qual cosa s'haurien de situar com a propers a 1800. Publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 121-122, Barcelona, 2020/p.149). Va ser adquirida a principis del 2.000 al galerista *Ruiz*, de Barcelona, i actualment pertany a la *Fundació Mascort* que la publica en una de les obres sobre la seva col·lecció.

216

217

218

C. RAJOLES

1. Plafons

Núm. 219

Sector d'un fris. Barcelona, segon quart del s. XVII. Trenta tres rajoles en línia d'onze per tres que mesura 150x40 cm. aproximadament. En la composició, sobre fons groc, el bust de dos angelets confrontats centrats

per l'escut carmelità amb la part inferior en forma de cornucòpia. En un braç sostenen uns cortinatges que van a parar al coll d'uns ocells. La forma allargada suggereix que sigui un fris d'una composició molt més

219

220

gran que es situaria a la part inferior. Estem parlant pot ser del conjunt d'una capella dedicada tal vegada a la Verge del Carme? En qualsevol cas sembla obra d'*Onofre Rodergues*, del que sabem documentalment, que va fer obres per encàrrec cap els anys 1625-1626 i que va morir el 1638. Publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 84-85. 2005. pp. 64-65. Adquirit a l'antiquari *Cèsar Saquero* de Barcelona en la dècada dels '80. A principis del s. XXI va passar a pertànyer a la *Fundació Mascort*.

Núm. 220

Fragment d'un plafó. Barcelona, segon quart del s. XVII. 27x13,5 cm. S'hi representa el bust d'una figura femenina, possiblement una sirena amb un cistell ple

221

de fruites al cap. És una figuració freqüent, conjunta-
ment amb les cariàtides, en diverses obres de princi-
pis del sis-cents (plafons de *Nostra Senyora del Roser de
Valls*; capella d'una masia de *Castell d'Empordà* —avui
al Museu d'Art de Girona— etc.). L'obra està en la línia
d'*Onofre Rodergues* o com a mínim de la seva època. En
la capella del Roser de Valls, els elements més antics
del conjunt semblen estar en sintonia amb el plafonet
datat que dona fe d'aquella obra: 1634. Adquirir al mer-
cat antiquari als anys '90, en l'actualitat pertany al Sr.

Antoni Picó que l'ha publicat a l'obra *<La col·lecció de
ceràmica Picó-Manresa (Mallorca). 2023, p. 39.*

Núm. 221, 222

Plafons. Barcelona, finals del segon quart del s. XVII.
70x56 cm. cadascun. L'escena del núm. 221 repre-
senta Tobias i l'arcàngel sant Rafael extreta del llibre
Tobies (*Tb. VI 2-4*), història que no relatarem aquí
però que es pot trobar amb tot detall al *Butlletí In-
formatiu de Ceràmica* núm. 84-85, 2005 p. 50. L'es-

222

cena del núm 222, representa Jesús amb el seu cosí sant Joan Baptista en forma de dos infants ajaguts, iconografia recurrent en nombroses obres d'art. Els magnífics plafons, de 20 rajoles cadascun, van ser localitzats casualment l'any 1971 a la seu de la immobiliària *Tao Fomento Inmobiliario* (ja desapareguda), ubicada a la Granvia de Barcelona. Segons la versió del gerent d'aquella firma, els dos plafons, més altres cinc de la mateixa mida representant les quatre estacions de l'any i sant Isidre Llauredor, provenien

d'una operació de compensació comercial feta amb els propietaris de la gran casa pairal *El Noguer de Segaró* (Maià de Montcal). Anys després de l'adquisició es va visitar aquella casa i es van constatar les pilastres de la gran terrassa on els plafons havien estat ubicats. Fins l'any 2000 van pertànyer a la col·lecció que es revisa, moment en que passaren a ser propietat de la col·lecció *Mascort* de Torroella.

223

Núm. 223

Plafó. Barcelona, finals del segon quart del s. XVII. 70x56 cm. L'escena representa la Verge del Carme amb el Nen enmig de dues mitges floreres. És innegable la relació estilística i la proximitat cronològica que hi ha entre aquest plafó i els anteriorment descrits, siguin o no del mateix autor. Va ser publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 84-85 de 2005 p. 47. Aquest i el que segueix a continuació, van ser localitzats i adquirits

a la dècada dels '90 a la botiga *Las Dos Coronas*, ja desapareguda. Un temps després van passar a formar part de la col·lecció de *Joan Ubach*, col·leccionista ja traspassat, i uns anys més tard, els dos plafons —en dues etapes successives— van passar a enriquir una notable col·lecció catalana.

224 a

Núm. 224 a i b

Plafó. Barcelona darrer terç del s. XVII. 84x70 cm. (amb la sanefa, que no és l'original). El motiu és la Verge del Roser, un dels més freqüents durant el segle XVII des de que s'enceta la plena policromia. En el *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 84-85 de 2005, es publica aquest plafó amb altres set, tots ells del s. XVII (pp. 44-45). En aquest article es fa referència als motius d'aquesta advocació, que sembla estar relacionada amb el triomf en la batalla de Lepant (1571) de la que fou lloctinent el barceloní Lluís de Requesens. Aquest decidí, amb el beneplàcit de Joan d'Àustria, l'altíssima participació de catalans en la batalla. D'aquí ve la proliferació a Catalunya de capelles i confraries del Roser (Veure: <Un frontal d'altar de Llorenç Passolles> *BIC* núm. 69-70. 2000 (p. 41). El plafó va seguir el mateix camí d'adquisició i destí que l'anterior.

224 b

Núm. 225

Plafó de quatre rajoles amb una florera. Barcelona, mitjans s. XVII. 28x28 cm. Les floreres foren un recurs ornamental freqüent en la rajoleria de totes les èpoques. El model present però, constitueix, segurament, el més antic dins la rajoleria catalana. Procedia d'un marchand mallorquí i un cop reconstruït, ingressà en una col·lecció privada catalana.

225

Núm. 226 a i b

Frontal d'altar. Barcelona, 1670-1680 aprox. Amplada, 162 cm. Alçada, 67,5 cm. (és tracta del sector central —60 rajoles— d'un frontal que en tenia 112). L'escena representa, per tots els indicis, sant Francesc Xavier predicant als nadius de Les Illes de

226 a

226 b

La Pesqueria (al nord de Goa, —més tard Índia Portuguesa—), fet que tingué lloc entre els anys 1542 i 1543. Té les característiques d'una obra tardana de *Llorenç Passoles* en la seva darrera etapa com artista (morí l'any 1683). Per conèixer les dades historiogràfiques més completes, veure la publicació: <*Un frontal d'altar de Llorenç Passoles representant, presuntament, un episodi de la vida de sant Francesc Xavier*> a “*Els teixits i la ceràmica*”. Xàtiva, 2018 pp. 9-15). El plafó procedia de la col·lecció *Lincoln* —ja traspasat—. És un antependi incomplet al que li manquen les dues fileres perimetrals dels laterals i de la part superior. Poc temps després de la seva adquisició i estudi, el frontal va passar a formar part d'una important col·lecció del País Valencià.

Núm. 227

Plafó. Barcelona, 1630-1650 aproximadament. Amplada, 84 cm. Alçada 56 cm. Aquests tipus de plafons van ser de producció relativament abundant en les dècades centrals del s. XVII. És versemblant que hagin estat plafons de complement d'altres conjunts en llocs de prestigi etc. Sistemàticament representen dues aus confrontades centrades per una florera. És habitual el fons groc de les escenes, que obtingut mitjançant l'antimoniament de plom (també anomenat *Groc de Nàpols*) i molt utilitzat en la ceràmica de Montelupo, Pisa, i també Talavera i Sevilla des de finals del s. XVI, hagi suposat l'entrada a Catalunya d'aquesta manera de pintar partint d'aquelles influències. El plafó —com l'anterior— procedeix de la col·lecció *Lincoln* i com aquell va seguir el mateix destí final després de passar per la col·lecció que es revisa.

227

Núm. 228, 229, 230, 231

Quatre rajoles que corresponen a diversos plafons. Totes elles són obra de Barcelona del s. XVII. De 13,5 a 14 cm. de costat. Dins les seves limitacions, alguns fragments tenen més interès que certes peces senceres adotzenades (recordem a tall d'exemple el fragment policrom aparegut l'any 2009 a Balaguer amb la inscripció <ILERDE. ANO 1696> (Lleida). Sense arribar tan lluny, habitualment és fàcil fixar la seva cronologia, La primera, amb dos personatges, correspon probablement a un plafó

d'*Onofre Rodergues*; seria, per tant, anterior a 1638; La segona, amb un ocell, està en la línia de les rajoles d'oficis més antics, que hem de situar als voltants de 1630-1640; La tercera, deu ser la rajola principal d'un plafó religiós dedicat a la Verge del Roser, amb la cara de la Mare de Déu i el Nen, de les darreries del segle XVII; finalment, la quarta rajola correspon a una crucifixió i l'hem de situar també a les darreries del XVII. Aquests fragments actualment pertanyen a la col·lecció del *Dr. Villanueva*.

228

229

230

231

Núm. 232 a, b, c, d, e, f

Tres rajoles soltes d'un mateix plafó (amb imatges dels seus reversos corresponents). Barcelona, finals del XVII/principis del XVIII. 13,5x13,5 cm. de costat cadascuna. Plafó de decoració indeterminada, obra probable d'en *Miquel Lapuja*, que va morir l'any 1707. Les rajoles estan numerades en el revers amb negre per tal de facilitar-ne la col·locació. A la part alta, per sobre del número, hi ha una línia horitzontal que assenyalava la part superior de les rajoles com a guia per a col·locar-les. Avui les tres rajoles pertanyen al Dr. *Villanueva*.

232 a

232 b

232 c

232 d

232 e

232 f

Núm. 233

Plafó amb la IV estació del *Viacrucis*. Barcelona, finals del s. XVII/principis del XVIII. 41x41 cm. Plafó de mesures inhabituals en aquesta temàtica, i encara que de dibuix poc acurat, no deixa de ser interessant pel seu estil. Va ser obsequiat per part de l'antiquari *Joan Quintana* arran d'unes expertitzacions. Un temps després va passar a una col·lecció privada catalana.

233

Núm. 234

Plafó. Barcelona, entre el segon i el tercer quart del s. XVIII. 54x40,5 cm. (sense comptar la sanefa, que no li correspon). Representa la Verge del Roser i té la particularitat d'estar decorat solament en blau. És de bona factura, amb ombrejats i profunditat pictòriques. Publicat a l'obra *<La ceràmica catalana datada com a punt de referència>*, 2012, p. 224, com a paral·lel d'una obra datada del 1744. Procedeix d'una finca de Blanes i va ser la contraprestació per l'expertització de la ceràmica ubicada en aquell lloc. Actualment està deslocalitzat.

234

Núm. 235

Plafó. Barcelona, 1766. 67,5x54 cm. Un altre plafó en blau —dels 3 o 4 que es coneixen— representant Santa Eulàlia. Té com a curiositat dur la data repartida en quatre dígitos en les cantonades: 1-7-6-6. Publicat en l'obra *<La ceràmica catalana datada com a punt de referència>* 2012. pp. 234-236. Adquirir a la *Galeria Ruiz* de Barcelona i en l'actualitat propietat de la *Fundació Mascort*.

235

Núm. 236

Plafó. Barcelona, mitjans s. XVIII. 67,5x54 cm. Plafó representant sant Antoni de Pàdua amb el Nen en un braç i un ram floral en l'altre, imatge devocional de les més corrents en l'hagiografia ceràmica catalana. Té, però, un element de transfons escenogràfic molt ben tractat. Localitzat en el mercat antiquari i actualment en una col·lecció privada.

236

Núm. 237

Plafó. Barcelona, mitjans s. XVIII. 67,5x54 cm. La imatge representa sant Josep amb el Nen, un dels plafons de repertori més abundants dins la temàtica devocional. És possible que sigui una obra del taller dels *Reig*, nissaga de ceramistes molt actius dins del període que s'esmenta. Els sants de rajola més habituals a Catalunya (N. Sra. del Roser, N. Sra. del Carme, sant Antoni, sant Josep, sant Joan, etc.), estan interpretats, pràcticament sempre de la mateixa manera. No sol haver variacions posturals ni interpretacions alienes a l'estampa clàssica. Adquirir en el mercat antiquari en la dècada dels '70. Fa molts anys va passar a una col·lecció privada.

237

Núm. 238

Plafó. Barcelona, segona meitat del s. XVIII. 54x40,5 cm. Representant la Verge del Carme amb dues ànimes del purgatori. És un dels motius de 12 rajoles més habituals del repertori devocional català. Era comú col·locar-los a les façanes de les cases, vestíbuls, eixides i sagristies i han arribat en gran nombre als nostres dies. Adquirir al comerç antiquari barceloní, avui està deslocalitzat.

238

Núm. 239 a, b

Plafó. Barcelona, segona meitat del s. XVIII. 54x40,5 cm. S'hi representa Sant Salvador d'Horta —franciscà observant— amb un malalt a la dreta amb un braç aixecat demanant una intervenció del sant. Les restes d'aquest plafó (les rajoles 1,2,3,4,5,6 i 8) van ser localitzades en una borda del municipi de Sort (Pallars Sobirà) l'any 1977, mentre que les 7,9,10, 11 i 12 hi mancaven. Afortunadament la part principal del plafó hi era gairebé completa. La posició del sant i un tros d'una mà alçada del mendicant present en

la 9ª rajola, va permetre al ceramista *J.B. Guivernau* completar el plafó després d'una acurada investigació hagiogràfica. Existeixen nombrosos *Goigs* amb aquesta imatge. Per més detalls sobre la vida del sant (nascut a Santa Coloma de Farners el 1520 i mort a Sardenya el 1567) es pot consultar l'article <Interpretació d'un plafó de rajoles que representa probablement sant Salvador d'Horta> (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 67. 1999 pp. 66-69). Actualment el plafó roman en una col·lecció privada.

239 a

239 b

Núm. 240

Plafó. Barcelona, segon a tercer quart del s. XVIII. 40,5x27 cm. Les floreres van ser un recurs ornamental molt difós en la rajoleria. El present model va ser el més emprat de tots els existents entre els segles XVII i XIX. Adquirir a mitjans del '70 actualment està deslocalitzat.

240

Núm. 241

Plafó recompost. Rajola central, Barcelona, mitjans s. XVIII. Rajoles perifèriques, Barcelona, mitjans s. XX. En *J.B. Guivernau* va ser l'autor d'aquesta recomposició partint de la rajola central que representa un pelegrí montserratí. Fins a quin punt *Guivernau* va inventar-se el tema partint de la rajola central no se sap, però ell tenia una gran quantitat de *goigs*, làmines de llibres i gravats sobre temàtica religiosa per a informar-se'n i en aquest sentit era molt rigorós. Precisament, aquest plafó va arribar a la col·lecció que es revisa a través dels seus hereus durant la primera dècada del s. XXI. Després va passar a una altra col·lecció.

241

Núm. 242, 243

Plafons de *Viacrucis*. Barcelona, mitjans s. XX. 27x27 cm. També de *J.B. Guivernau* són els dos plafons de 4 rajoles representant sengles episodis de la Passió de Crist. Segur que formen part d'un *Viacrucis* sencer avui desaparegut. En el *Museu Maricel* de Sitges

n'hi ha un de sencer de la seva mà que devia adquirir el *Dr. Pérez Rosales* en un moment determinat del s. XX. Aquests que comentem procedeixen dels hereus de *Guivernau* i a hores d'ara pertanyen a la col·lecció *Gifre* de Girona.

242

243

2. Rajoles d'arts i oficis

A) SEGLE XVII

Núm. 244, 245 i 246

Rajoles d'oficis. Barcelona, vers 1630-1640. 14x14 cm. de costat. En el *Catàleg General* sobre les rajoles d'Oficis <Les rajoles catalanes d'arts i oficis. *Catàleg General* (1630-1850)>. Barcelona, 2002, aquestes rajoles es consideraren entre les primeres d'oficis (núm. Cat. 2426 i 2427). Encara avui no estem del tot segurs que ho siguin; Podrien formar part d'una mena de plafó en línia? Sigui com sigui les considerem aquí perquè semblen rajoles unitàries (les manca la tanca, com era habitual en les rajoles primitives, però tenen cel i terra). Van ser localitzades en el comerç barceloní i molts anys després, el col·leccionista *Lluís Gelpí* va localitzar-ne una quarta representant un lleó. Actualment estan disperses. La que representa una cacatua pertany a la col·lecció *Palau*.

Núm. 247

Rajola d'oficis. Barcelona, vers 1640-1650. 14x14 cm. Les rajoles d'oficis anomenades de *tanca blava*, duguin o no núvols puntillats, figuren entre les més primitives i les millors de la rajoleria catalana d'aquest tipus. Aquesta, en concret, va ser adquirida a la col·leccionista *Anna Puigarnau* en la dècada dels '70, i a la segona dècada del s. XXI va passar a formar part d'una important col·lecció *catalana*. Va ser publicada al *Catàleg General* del 2002 amb el núm. 1721.

Núm. 248 a 256

Rajoles d'oficis. Barcelona, probl. vers 1648. 14x14 cm. Algunes rajoles de *tanca blava* i *núvols puntillats* figuren entre les millors de la rajoleria d'aquest gènere. Aquestes nou procedeixen de la casa pairal *Can Canyadó* (Badalona). En una fotografia dels anys 30 del s. XX es poden apreciar *in situ* formant part d'una composició que figura en l'interior d'un armari. Per sobre d'aquest moble, hi ha un plafó amb una batalla entre turcs i cristians datada del 1648 (antiga col·lecció *Roviralta*); ja dins de l'armari, a la part alta, s'aprecia un plafó representant l'encontre entre dos cavallers, (actualment

244

245

246

247

248

249

250

251

en la col·lecció *Brugarolas* i publicat repetidament). A la part mitja d'aquestes prestatgeries figuren, en dues línies, 16 rajoles d'oficis de *tanca blava*. D'aquestes, nou van anar a parar a la col·lecció de *Josep Iglesias* i la resta es van dispersar. L'any 1983, *Iglesias* i el titular de la col·lecció que es revisa, s'hi van avenir a fer un intercanvi de les esmentades 9 rajoles per un plat policrom de la sèrie PICO (Núm. 7 de la present catalogació). Les rajoles intercanviades es poden apreciar (amb certes

difficultats) en l'antiga fotografia de *Can Canyadó*, que es reproduïx aquí. Respecte a la cronologia de les rajoles de *tanca blava*, cal recordar que el plafó de la batalla esmentat ja duu una data orientadora: 1648. També val a dir que a *Can Pujol* —una altra masia badalonina— va aparèixer un altre conjunt de rajoles de *tanca blava* molt similars (actualment al Museu del Disseny de Barcelona), datables del 1650. Per últim, esmentem que els conjunts apareguts a França, dels que aviat farem

252

253

254

256

256 b

255

256 c

esment, també se situen entre 1640 i 1650. Les nou rajoles de la col·lecció que comentem es van dispersar en la segona dècada del s. XXI: les núm. 248, 249 i 250 pertanyen actualment a la col·lecció *Picó* de Palma de Mallorca (publicades a l'obra: *<La col·lecció de ceràmica Picó-Manresa (Mallorca)>*, 2023, p. 38); la resta pertany a una col·lecció privada catalana.

Núm. 257

Rajola d'oficis. Barcelona, segona meitat del s. XVII. 14x14 cm. L'insòlit d'aquesta rajola és la seva policromia (tècnicament, és bicolor). Malgrat els dubtes que por suscitar el seu aspecte, la *tanca blava* per una banda i el fet de conèixer una rajola idèntica en plena policromia

ubicada al *Museu Deu* de El Vendrell (<*Catàleg General de les rajoles d'oficis*> 2002, núm. 1239) determinaren la seva atribució. Amb tot, és una rajola peculiar. Actualment en una col·lecció de Mallorca.

257

258 a

Núm. 258 (Castell de Fontanés)

Rajola d'oficis. Barcelona, posibl. vers 1642-1644. 14x14 cm. L'any 2007 es va consultar a l'*Associació Catalana de Ceràmica* per part d'un ciutadà francès de nom *Serge Tardy*, la possible provenença de dues rajoles que ell i dos cosins seus havien heretat a França. Les rajoles no s'havien identificat al seu país (Portugal?, Països Baixos?, Itàlia?, etc.). *Tardy* va mostrar-les i van resultar ser dues rajoles catalanes de *tanca blava* i "núvolls puntillats" del s. XVII. Una representava un vaixell i l'altra, la torre de senyals de Montjuïc!. Arran d'aquesta identificació, *Tardy* es va posar en contacte amb el titular de la col·lecció que es revisa i es varen creuar correus, trocades i visites personals. El juliol de 2008, quatre membres de

l'*Associació* —a tall particular, no institucional— varen viatjar a la zona de *Saint Etienne*, per tal de veure la resta de rajoles i conèixer la família *Tardy*. El conjunt era excepcional: els cosins *Serge* —ja esmentat— *Olivier*, i *Didier Tardy*, havien heretat a parts iguals 320 rajoles de *tanca blava*, i sis florerres extraordinàries que formaven part del conjunt. Els tres havien reunit tot el material en la *Societat Cultural Ariana* per tal de mostrar-lo als visitants, els quals van poder examinar-lo detingudament. Al vespre aquells van pronunciar unes paraules per tal d'informar als membres de la *Societat Ariana* que ho van voler sentir i a la família *Tardy* en ple, de la notorietat del conjunt que posseïen.

258 b

258 c

Les rajoles les havien heretat en el decurs del s. XIX, els avantpassats dels *Tardy* i un cop a les seves mans, havien procedit al seu repartiment a parts iguals. Demostraren als visitants, mitjançant velles fotografies, que l'any 1900 encara formaven part del paviment d'un despatx d'una casa de Lió; van afegir que l'any 1950 havien estat llevades sense miraments d'aquell lloc. Els mesos següents a la seva visita a Barcelona, *Serge Tardy* —historiador i membre de la *Societat Ariana*— ja havia posat fil a l'agulla arribant a saber que l'origen de les rajoles era el castell de *Fontanés*, comunitat francesa situada en el Departament de *La Loire* (*Auvernia-Rhone-Alpes*).

[El castell de *Fontanés* és d'origen medieval, però la forma actual data del s. XVIII. Va ser una gran residència de 2.200 metres quadrats construïts dins d'un parc. S'entra per un bell portal bastit al s. XVI. Dos lleons porten les armes del comte de *St. Priest*, Senyor del castell des del s. XVI. El conjunt sembla estar reconstruït a mitjans del s. XVIII per un membre de la família *Philibert*, nova propietària del castell a partir de 1730].

Els estudis de *Tardy* varen ser publicats en un article intitulat <Tour de passe-passe. Du mythe au réel. L'art catalan des "rajoles" en region Lyonnaise du XVII siècle à nos jours> (*Saint Etienne*, 2007). *Tardy* feu arribar

l'estudi a Barcelona després d'aquella visita a França. Relacionà el conjunt de *Fontanés* que esmentem, amb una altra troballa feta al sud francès: la de 10 plafons de fons groc de 72 rajoles cadascun representant l'escut d'armes del mariscal *Philippe de la Mothe Houdancourt*, virrei de Catalunya entre 1642 i 1644. Aquests plafons —segons algunes versions— ornaven, fins al 1828, la capella del castell de *Le Pivolet* (*Chaponost* —Dept. de *Rhone-Alpes*— comunitat de la *Banlieue* al Sud-Oest de Lió), propietat de la família *Laurencin* des del s. XVII.

[Segons *Tardy*, sembla que a causa d'un incendi en el castell de *Le Pivolet*, alguns plafons foren destruïts, però almenys 10 d'ells es pogueren salvar. Passaren aleshores a formar part d'un paviment en el mateix castell fins que entre l'any 1892 i 1902 es traslladen definitivament al Museu *Blandin de Nevers*, on es troben actualment].

Tardy, en el seu treball, defensa la hipòtesi de que tot aquest material hauria pogut portar-lo *De la Mothe* quan l'any 1644 hagué d'abandonar Catalunya per causes polítiques, doncs era molt amant de l'art català i volia equipar —com diu *Tardy*— el castell familiar de *La Fayel* (municipi del mateix nom situat en *Beaumont-sur-Oise* (Departament de *Oise*, al nord de París). Però *De La Mothe* es trobà, en arribar a Lió el 1644, que té causes pendants amb la justícia, per les quals és

258 d

258 e

258 f

jutjat, sentenciat i empresonat (injustament, com es va saber després) entre 1644 i 1648. *Tardy* dedueix que en ser condemnat i empresonat degué perdre totes les seves pertinences (dutes des de Catalunya), i conseqüentment —i arbitràriament— confiscades i dispersades (*Fontanés, Le Pivolet*, etc.).

[*Philippe de la Mothe Houdancourt (1605-1657), Duc de Cardona i de Fayel, Mariscal de França, Virrei de Catalunya, fou un militar francès destacat a Catalunya pel Cardenal Richelieu (1641) com a lloctinent general de les tropes franceses. Juntament amb les tropes catalanes, lluità contra les tropes de Felip IV de Castella durant els primers anys de la Guerra dels Segadors. Empresonat amb el pretext d'haver intentat culpar d'un fracàs bèl·lic puntual al ministre de la Guerra Le Tellier, fou exculpat pel parlament de Grenoble (1648) després de quatre anys de presó (1644-1648). Un cop alliberat va ser restituit de grau, funció i títol a més de ser indemnitzat per injustícia amb 200.000 écus. Aviat tornà a Catalunya on novament és virrei els anys 1651 i 1652 però aquest mateix any es veu obligat a abandonar-la de nou*].

Ens trobem, doncs, amb un conjunt de rajoles que podrien haver estat dutes a França l'any 1644. Sabem que procedeixen realment del castell de *Fontanés* i que arriben a mans dels cosins *Tardy* per una carambola de la qual en desconeixem els detalls. *Serge Tardy* —en ocasió d'una greu malaltia del titular de la col·lecció que revisem— obsequia a aquest amb la rajola del mussol reproduïda més amunt. El juliol del 2020 *Tardy* mor a França, i uns mesos després apareixen, en una casa de subhastes d'*Avinyó*, diverses rajoles que havien sigut seves. D'aquestes rajoles, dotze —que es reconeixen immediatament— acaben recalant a la col·lecció Picó-Manresa de Palma de Maallorca, entre elles la rajola amb la torre de senyals de Montjuïc, i dues més les compra un antiquari de Barcelona i van a parar a una important col·lecció gironina. La resta de rajoles dels cosins *Didier* i *Olivier Tardy*, quin camí imprevisible poden haver recorregut? Això no ho sabem.

Núm. 259-270

Rajoles d'oficis de les anomenades de la “margarita”. Barcelona, vers 1670-1690. 14x14x2 cm. cadascuna. Aquetes 12 rajoles i les 12 que segueixen, procedeixen de l'antiga col·lecció *Salvà* i van ser publicades a l'obra de *Batllo i Llubia* <*Ceràmica catalana decorada*> Barcelona, 1949 (reed. 1974) làm. 115 i 116. Adquirides tal qual estaven publicades a l'antiquari *Artur Ramon Garriga* a finals dels '60. Malauradament no disposem de fotos en color de cada plafó sencer (però sí d'imatges en blanc i negre, i la meitat en color de les vint-i-quatre totals). Val a dir que són fetes pel mateix autor (siguin

“margarites” o “lliris” i que són notablement primitives tan per la seva concepció (traç, color) com pel gruix, proper als 2 cm. Per altra banda, cap d'elles (ni de les que s'hi poden assimilar), duen temes feiners propis de l'auca d'*Arts i Oficis*, que es publicà per primer cop l'any 1676. Al revers, duen unes incisions diagonals que fan una mena de graella, fetes en la pasta tendra per facilitar-ne l'adherència a la paret. En les agrupacions següents es publiquen les peces de les que s'ha pogut rescatar la imatge en color (259, 260, 262, 264, 266, 267 i 268).

259-270

259 a

259 b

260

262

264

266

267

268

Núm. 271-282

Rajoles d'oficis de les anomenades del "lliri". Barcelona, 1670-1690. 14x14x2 cm. cadascuna. Serveixen aquí els comentaris acabats de fer, doncs són de la mateixa procedència, característiques i recorregut "històric". (Es publiquen en color els núm. 273, 275, 276 i 277).

271-282

273

275

276

277

Núm. 283

Rajola d'oficis. Barcelona, 1670-1690. 14x14 cm. Del mateix grup que les anteriors però ja no de la col·lecció *Salvà*, és aquesta rajola amb un home agafat a un fruiter. Serveixen aquí les mateixes consideracions fetes més amunt per tractar-se d'una rajola d'ídèntiques característiques. Fou adquirida al mercat antiquari i actualment està deslocalitzada.

283

Núm. 284, 285

Rajoles d'oficis. Barcelona, 1670-1680 (probl. abans de 1683). 14x14 cm. Aquestes dues rajoles d'ocells és possible que siguin obra de *Llorenç Passoles*. Estudiant la seva obra ens adonem del seu estil en els darrers anys de la seva vida (morí l'any 1683). En el *Catàleg General de les rajoles d'oficis de 2002* (núm. 302, 412, 508, 1008, 1222, 1295, 1360, 1475, 1462, per exemple), es percep un cert esborronament dels detalls. Una altra característica molt personal de *Passoles* és pintar el cel

com una franja uniformement recta i ampla de banda a banda. *Passoles* es mostra com un bon artista en moltes de les obres que se li encarreguen (*Hospital de Sant Llàtzer de Terrassa*, frontals d'altar diversos, *Casa de la Convalescència*, etc.) però en l'etapa final, les expressions facials sobretot, perden frescor i transparència. Aquests dos ocells —adquirits a un antiquari d'*Hospitalet* i actualment en una col·lecció privada catalana— denoten, al nostre entendre, aquesta autoria i aquesta tendència.

284

285

Núm. 286-308

Rajoles d'oficis. Barcelona, finals s. XVII. 13,5 a 14 cm. de costat. S'agrupen aquí una sèrie de rajoles de les darreries del s. XVII, d'interès divers segons la peça i la raresa dels motius. Val a dir que no totes les rajoles del XVII són excel·lents pel sol fet de ser més antigues. Entre les primeres produccions també hi ha moltes d'escassa qualitat pictòrica barrejades entre les millors. Dit això comencem per descriure com a regularment ben fetes —sense més— les tres peces procedents de la col·lecció *Argullol* (núm. 304, 305, 306), amb una dama, un sabater, i un poblet; també és interessant la rajola amb

un teixidor (287, tipus del *lliri*), perquè demostra que les auques *d'arts i oficis* més primitives ja servien com a temes d'inspiració (a partir de 1676 més o menys). Destaquem igualment la 290, per a la que es va utilitzar la trepa de la plata policroma amb un brau (núm. 6 de la col·lecció que es comenta); La rajola núm. 302, amb un boter, és una de les escasses que hi ha en blau solament. També demostra ser posterior a l'aparició de l'esmentada auca, perquè en copia el motiu. Aquestes obres van ser adquirides soltes en el mercat antiquari i avui es conserven en diverses col·leccions particulars.

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

Núm. 309, 310, 311, 312

Rajoles amb vaixells. Barcelona, darrer terç s. XVII. 14x14 cm. Aquest grup constitueix un dels més atractius de la ceràmica catalana d'arts i oficis. El tema mariner fou explícitament exposat en la ceràmica catalana, sigui en la plateria, els pots d'apotecari o les rajoles. En rajoles d'oficis n'hi ha de molt primitius doncs ja es detecten en rajoles de *tanca blava* com les del castell de *Fontanés* ja descrit (1644 aprox.), on n'hi ha quatre

entre les 320 del conjunt. A les darreries del s. XVII el tema es va imposant, i acaben per assolir models molt bells de fragates, galeres i bergantins. La distinció entre els vaixells del s. XVII i els del XVIII ve donada per una major fluïdesa dels contorns, una policromia més rutilant, un vernís més transparent i un gruix i un pes de les rajoles més consistents. Un altre detall diferencial es que les rajoles de vaixells del XVII, si duen ocellets

volant (fet que no és constant), són pintats en blau, no en morat com passa més tard. Les rajoles foren adquirides en diversos llocs i amb el pas dels anys s'han repartit entre diverses col·leccions.

Núm. 313, 314

Rajoles amb vaixells. Barcelona, darrer terç del s. XVII. 14x14 cm. Serveixen aquí els comentaris fets anteriorment. Van ser adquirides en parella tal qual es presenten al mercat antiquari. Actualment en una col·lecció privada.

Núm. 315, 316, 317

Rajoles amb vaixells. Barcelona, darrer terç s. XVII. de 13,5 a 14 cm. de costat. Serveixen aquí els comentaris fets anteriorment. Aquests tres vaixells, tenen totes les característiques de les peces de finals del XVII. Van ser localitzades casualment en una botiga d'antiguitats di-

verses —ja desapareguda— a principis dels anys '90. Amb posterioritat van passar a ser propietat del Sr. *Joan Ubach*. Actualment deslocalitzades.

Núm. 318-323

Rajoles d'oficis. Barcelona, darrer terç s. XVII. 13,5 a 14 cm. de costat. Agrupem aquí mitja dotzena de rajoles d'índole i procedència diversa, però d'excel·lent execució. A destacar la núm. 318, amb una *geganta* amb un rerefons marí amb una fragata a cada costat; rajola probablement única, avui pertanyent a una col·lecció privada. També de bona factura és la rajola amb un cerer (319), adquirida a l'antiquari *Pere Cañas* als anys '80. Aquesta peça i la següent —amb una cabra— (320), pertanyen a la sèrie del *lliri*, un lliri "emplo-mallat" com un pinzell. Les peces núm. 321-322, són bons exemples procedents del *bestiari*, tan influent a l'hora de pintar rajoles.

313-314

315-317

318

319 a

PER FER ESPELMES.

Penjat al sostre podia canviar l'alçada respecte una caçola amb cera fosa, quedant l'aro fixat per una petita claveta que travessant l'eix permetia graduar l'alçada. A cada ganxo s'hi posava un ble o metxa que seria l'ànima de les candeles. Abaixant l'aro, els blens s'impregnen de cera que al tornar a la posició inicial es refredava formant una capa. Així, baixant i pujant alternativament es va augmentant el diàmetre de les espelmes. Aquest sistema apareix en alguna rajola catalana d'arts i oficis del segle XVIII, on s'il·lustra perfectament l'elaboració d'espelmes en aquella època. Ja existien però, altres mètodes que utilitzaven motlles.

319 b

320

321

322

323

Núm. 324-353 (les rajoles de Josefina Miró)

Rajoles d'oficis. Barcelona, darrer terç del s. XVII. 14 cm. de costat. Si un conjunt de rajoles d'oficis cal destacar de la col·lecció que es comenta, es el grup de 30 rajoles adquirides conjuntament en la dècada dels '70 a l'antiquària *Josefina Miró* —ja traspassada de fa molts anys—. El conjunt és del bo i millor que es pot constatar en la rajoleria catalana d'aquest gènere i fou sempre digne d'admiració. Malauradament, del plafó sencer només hi ha una fotografia llunyana

de l'any 1989 quan estava instal·lat entre altres elements de la col·lecció. Però sortosament hi ha divuit fotografies unitàries de la trentena del conjunt, i la meitat inferior del plafó, per poder fer-se una idea. És molt possible que moltes d'aquestes rajoles siguin fetes per *Miquel Lapuja*, que com se sap va estar en actiu a finals del s. XVII, fins el 1707 quan va morir. Destaquem una rajola d'un home amb una ampolla i una copa publicat per *Jordi Carreras* en l'obra *El vidre*

324-353 a

324-353 a

català (Ed. Brau, Figueres, 2018, p. 33). Però la majoria són d'una excel·lent factura i no cal estendre's gaire en la seva descripció, sinó admirar-les. Moltes d'aquestes obres es van publicar en el *Catàleg General*

de les rajoles d'Oficis del 2002. El conjunt com a tal es va dispersar al llarg del s. XXI, però sortosament romanen en tres o quatre col·leccions de molta sol·vència.

324-353 / 1

324-353 / 2

324-353 / 3

324-353 / 4

324-353 / 5

324-353 / 6

324-353 / 7

324-353 / 8

324-353 / 9

324-353 / 10

324-353 / 11

324-353 / 12

B) SEGLE XVIII

Núm. 354-355

Rajoles d'oficis. Barcelona, primeries del s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Amb aquestes rajoles s'inicia l'estil anomenat per *Batl·lori* i *Llubià* de la *palmeta*, fent al·lusió a unes plantes que habitualment sorgeixen dels laterals. A mesura que avança el segle XVIII, alguns pintors, influenciats per l'estil imperant en la vaixel·la i altres objectes de pisa, comencen a distribuir els espais d'una manera diferent, economitant l'ocupació dels subjectes a expenses de més aireació d'aquells i menys tendència a l'*horror vacui* de l'època anterior. Les presents rajoles van ser adquirides a mitjans dels anys '60 al Sr. *Josep Fàbregas* (també anomenat llavors el *Belga.de Sùria*) qui va tenir una col·lecció de pisa catalana esbalaïdora en quant a nombre i qualitat de peces. Actualment, pertanyen a sengles col·leccions privades.

354

355

Núm. 356-364

Rajoles d'oficis. Barcelona, primeries del s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Aquest grup de rajoles mostra l'habilitat pictòrica d'alguns pintors del s. XVIII. Totes elles pertanyen al mateix autor, que pintava i acoloria vivament, dibuixava unes *palmetes* en forma de flama de

tres puntes i posava en el cel grups d'ocellets encreuant dos trets de forma ràpida. Les rajoles foren adquirides a un antiquari del *Boulevard dels Antiquaris* de Barcelona —ja retirat— en els anys '90. Actualment es troben disperses en diverses col·leccions catalanes.

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365-368

Núm. 365-392

Rajoles d'oficis. Barcelona, s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Aquestes 28 rajoles varen ser adquirides en la seva totalitat abans de 1970, doncs en el llibre *<Los azulejos catalanes de Artes y oficios>* (Ed. ECO, Barcelona, 1970) ja apareixen publicades. En la seva majoria procedien de la col·lecció de *Josep Fàbregas* (Súria) i de *Salvador Mensa* (Arenys de Mar). En quant a l'època més concreta dins del s. XVIII és difícil precisar-la doncs constatem

una trentena de pintors més o menys. Per regla general, no sempre vàlida, les obres més plenes de decoració i més saturació cromàtica són les més antigues. Destaquem entre elles algunes rareses: la núm. 370, una dona escalfant-se les mans amb un gat a la falda és molt escadussera; la resta són més corrents però ben pintades, com el personatge nu trasbalsant aigua d'una gerra a una altra (386) o el caçador amb el seu gos (389).

369-372

373-376

377-380

381-384

385

386

387

388

389

390

391

392

Núm. 393-404

Rajoles d'oficis. Barcelona, probabl. primera meitat del s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Plafó de dotze rajoles de tema marítim amb sis peixos i sis vaixells alternats. Les núm. 2, 3, 5, 7 i 11, són obra del mateix pintor. En parlar d'autories, cal considerar que no tots els pintors tenien el seu propi taller: alguns obradors en devien tenir més

d'un, per tant no cada pintor suposa un obrador independent. Això s'ha pogut constatar en alguns conjunts que romanen en el seu lloc original on hi han intervingut dos pintors o més (per exemple en *Can Soler* de *Sant Hilari Sacalm*, o en una masia del terme de *El Papiol* (*Baix Llobregat*). Actualment les rajoles estan disperses.

393-404

Núm. 405-416

Rajoles d'oficis. Barcelona, probl. primera meitat s. XVIII. Plafó combinant dotze rajoles de músics amb tretze rajoles de mostra. 13,5x13,5 cm. Els músics configuren un grup extens dins del gènere, i hi ha rajoles molt primitives amb aquesta temàtica (anterior a 1650). Del grup que s'esmenta són peces destacables un guitarrista (centre esquerra) i un geperut tocant un

llaüt o mandolina (centre dreta) essent, aquest darrer, rar de localitzar. Una publicació del s. XX, ja exhaurida, en va fer una àmplia referència (<*Les rajoles d'oficis i la música. Repertori de rajoles i instruments*>). Barcelona, 1995. En ella es cataloguen 67 rajoles diferents pel que fa la varietat d'instruments que s'hi representen. Col·lecció particular catalana.

405-416

Núm. 417-428 / 429-440

Rajoles d'oficis. Barcelona, probl. segona meitat s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Aquests dos plafons apleguen les 24 rajoles que van ser adquirides en una casa de *El Papiol* (Baix Llobregat). Aquesta va ser una troballa absolutament casual fruit d'una visita a aquella antiga masia. Els amos s'hi van avenir a vendre-les perquè les tenien soltes en unes caixes. Són interessants perquè corresponen a dos autors diferents (el plafó amb les

peces 417/428 és d'una mà, i el de les peces 429/440 d'una altra) en canvi són del mateix taller, ja que lògicament es devien encarregar a l'hora, doncs procedien de la llar de foc de la casa. Pel que fa els subjectes són tots habituals, llevat de l'anguila (núm. 420 del primer plafó). En l'actualitat les rajoles pertanyen a diverses col·leccions catalanes.

417-428

429-440

Núm. 441-460

Rajoles d'oficis. Barcelona, primera i segona meitat s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Aquestes vint rajoles configuren un conjunt heterogeni per la seva temàtica i procedència, encara que la cronologia és sempre setcentista. Tots els temes són comuns, llevat del núm. 8 del plafó (núm. 448 d'aquesta revisió), un motiu devot que re-

presenta una dona amb una creu doblement creuada a la mà. Publicada al *Catàleg General* de 2002 amb el núm. 1191 i versemblantment única. El plafó va ser desemmecat i la rajola devocional va passar a pertànyer a la col·lecció de *Josep Colls*.

441-460

Núm. 461-466

Rajoles d'oficis. Barcelona, segona meitat s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Conjunt de sis rajoles d'indole diversa però tres de les quals són de la mateixa autoria. Cap d'elles és d'una raresa destacable. Cal observar però, l'acceptació que tingueren els temes de cacera, cosa que pot justificar l'apel·latiu genèric de *Rajoles de Cacera* vesat en alguns documents antics. Les peces, avui, en col·leccions diverses.

Núm. 467-495

Rajoles d'oficis. Barcelona, primera i segona meitat s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Aquesta trentena de rajoles configura un conjunt heterogeni d'obres que tenen en comú representar temàtiques que s'hi poden agrupar (rajoles de d'indole gremial, músics, peixos, vaixells etc.). La resta són peces soltes. Totes elles, representen motius corrents. Trobades de forma aïllada i actualment disperses.

461-466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

C) SEGLES XIX I XX

Núm. 496, 497, 498, 499

Rajoles d'oficis. Barcelona, primer quart s. XIX. 13,5x13,5 cm. A les primeries del s. XIX, l'estil de les rajoles torna a canviar. La decoració, de vegades graciosa i subtil, esdevé sumària, i en restringeix pràcticament els motius secundaris centrant-se en el tema principal. Això és una constant en tota la rajoleria del s. XIX. No obstant això, hi ha temes ben dibuixats, rajoles de

temàtica caricaturesca molt reeixides inspirades en les auques dels "Nans" i "Els Orrelis" etc. Les quatre rajoles que agrupem aquí tenen la singularitat de la tanca blava, ampla i sense perfilar, de ben segur executades per la mateixa mà. La núm. 496, molt singular, procedeix de la col·lecció *Albertí* i va ser obsequiada per la seva filla *Constança*.

496

497

498

499

Núm. 500-507

Rajoles d'oficis. Barcelona, primer quart s. XIX. 13,5x13,5 cm. Aquestes rajoles són interessants pel fet de no dur cap mena de tanca. Són del mateix autor, un pintor delicat del vuit-cents d'acoloriment suau i formes ben perfilades. Les quatre primeres (núm.

500-503), van ser publicades al llibre *<Les rajoles catalanes d'arts i oficis>* de 1970, per tant havien estat adquirides abans d'aquest any. Totes elles estan actualment disperses.

500-503

504

505

506

507

Núm. 508-522

Rajoles d'oficis. Barcelona, primera meitat s. XIX. Entre 13 i 13,5 cm. de costat. Grup heterogeni de 15 rajoles de diversa índole i procedència. Les núm. 513 i 514 —dos vaixells— es consideraren modernes, i són antigues; la 516 és una representació llunar esquifida

i decadent, molt curiosa; la 517, és una florera que es troba, gairebé idèntica, en peces de vaixella de "Banyoles"; per acabar, la núm. 518 és una peça de 20x20 cm. de temàtica única fins el moment.

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

Núm. 523-531

Rajoles d'oficis. Barcelona, mitjans del s. XIX. 13x13 cm. Amb aquestes nou rajoles "grotesques" i les sis que segueixen acaba la revisió de la rajoleria d'oficis diguem-ne clàssica. Aquest primer grup ofereix una sèrie de subjectes de caràcter caricaturesc inspirats en una auca anomenada de *Artes i Oficios Enanos* i una altra denominada de *Los Orrelis*, ambdues del s. XIX. Totes elles de la mateixa mà, tenen un bon perfilat, un predomini dels colors càlids, i una tanca groga pintada a tres bandes. Van ser adquirides al que se'l coneixia com a *Padre Jaime*, de Monsó, a principis de la dècada dels '70. Actualment se'n desconeix la seva pertinença.

Núm. 532-537

Rajoles d'oficis. Barcelona, primera meitat s. XIX. 13x13 cm. Aquestes sis rajoles més de capgrossos i geperuts coincideixen amb les anteriors. A destacar la darrera d'elles (núm. 536), procedent —segons algunes versions— conjuntament amb altres de la mateixa temàtica, d'un antic prostíbul de Barcelona.

523-531

532

533

534

535

536

537

538-547

Núm. 538-551

(rajoles de Ramon Casas i Miquel Utrillo)

Rajoles d'oficis de la sèrie *Los Adelantos del siglo XIX*. Barcelona, 1902. 13x13 cm. L'any esmentat, Ramon Casas i Miquel Utrillo, dissenyaren aquesta sèrie de rajoles amb els invents (majoritàriament tecnològics) que prengueren forma durant el segle anterior. El conjunt constava de 25 rajoles que a principis del segle XX es venien conjuntament amb la revista *Pèl i Ploma*. Duen al revers una marca que deixa constància del fet de la seva creació. En una de les rajoles figuren els dos creadors: Casas a l'esquerra i Utrillo a la dreta. Els plafons sencers són rars. Aquestes 14 peces arribaren a la col·lecció que ens ocupa procedents de la col·lecció *Clara Munt*. Actualment en mans privades.

548-551

3. Rajoles de mostra i altres

A) SEGLE XVI-XVII

Núm. 552-572

A partir del s. XVI es comença a difondre l'ús de la rajola de mostra o de sèrie, entesa aquesta com un tipus de rajola concebuda per omplir panys de paret d'una certa extensió, on els plafons de temàtica figurativa i concreta resultarien massa costosos per a aquesta funció. També s'utilitzaren com a complement dels plafons d'encàrrec (cases de la gran pairalia, palaus, monestirs etc.) per tal d'eixamplar l'efecte visual d'aquells. Ja a la segona meitat del s. XVI s'aprecien les primeres mostres d'aquest tipus, hereves de la rajoleria blava tardo-gòtica del país. El plafó núm. 552 és un d'aquest tipus, de la segona meitat del s. XVI. Procedia de la col·lecció *Guivernau*, va passar a la col·lecció que es comenta, i actualment és d'una col·lecció privada de Girona. Les núm. 553 i 554, ja del s. XVII, van ser trobades en una jardineria del Maresme i avui pertanyen a la col·lecció *Palau*. A partir de la 555 també es poden considerar del s. XVII. Els plafons 557 i 558 són un muntatge de dos models que fan parella. Les 561 i 562 són interessants per la seva mida (7x7 cm. de costat), tipus dels anomenats *olambrillas* per a combinar amb rajoles de paviment. Hi ha també un model de 10x10 cm. (563). Les 564 i 565 procedeixen de la col. *Guivernau*. El plafó 567 arribà a la col·lecció arran d'una expertització. Les núm. 570-572, amb florerets, són rajoles de sanefa. Actualment totes estan disperses.

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

Núm. 573-574

Rajoles soltes, probablement ideades per a combinar. Barcelona, s.XVII. Un capítol no estudiat de la rajoleria catalana és el de les rajoles figuratives que no sent d'oficis ho semblen per la seva concepció. Però no obeeixen a la mateixa idea unitària i independent d'aquelles. El centre és figuratiu: animals, escuts, simbolismes etc. però la vora, en lloc de ser tancada, és oberta a una eventual expansió pels quatre costats. De ser així, tindria la funció "expansiva" de la rajola de mostra, però de

disseny figuratiu central. És probable, a més a més, que cada rajola tingui el centre diferent (plafó de la Fundació La Fontana o Museu de Mataró per exemple). De tot això es dedueix que devien resultar panys de paret d'un gran impacte. La núm. 573 exhibeix l'anagrama IHS, i la núm. 574, representa un anyell sobre un llibre, símbol de Sant Joan Baptista. Actualment figuren en col·leccions catalanes.

573

574 a

574 b

B) SEGLE XVIII

Núm. 575-583

L'ús de la rajoleria de sèrie es popularitza i s'estén profusament durant el s. XVIII. A la col·lecció que es revisa hi ha relativament poques mostres, doncs va ser un gènere i una època a la que s'hi va dedicar poca atenció. Amb tot hi ha alguns quadres interessants: per exemple el

núm. 575, molt ben ideat i equilibrat, procedent de la col·lecció de *J.B. Guivernau*. També és digne d'esment per la seva raresa el núm. 576, de la mateixa procedència. La resta són models comuns dins la rajoleria de sèrie.

575

576

577

578

579

580

581

582

583

C) SEGLE XIX

Núm. 584-628

Plafons de quatre, conjunts i rajoles soltes. Barcelona, s. XIX. El nombre de mostres aquí representat torna a ser elevat. Primer, perquè s'inclouen els grups d'ocells, fruites i flors, i segon, perquè es va adquirir de cop una col·lecció bastant nodrida de blocs de quatre. Destaquem, per la seva raresa, els núm. 613, 615 i 617. Per últim, en relació al núm. 628, una disquisició: aquest plafó ens demostra que tot i ser els blocs

de quatre, la unitat bàsica per visualitzar un disseny, la idea completa d'aquell no s'acompleix fins a seqüenciar un conjunt mínim de 16 rajoles. El susdit plafó (628) va anar a parar a una comunitat que practicava el Zen. Aquest és un exemple de com molta rajoleria de mostra del s. XIX —molt sovint menystinguda— obté, en alguns models del seu temps, aquesta dimensió particular.

584-587

588-596

597-600

601-604

605

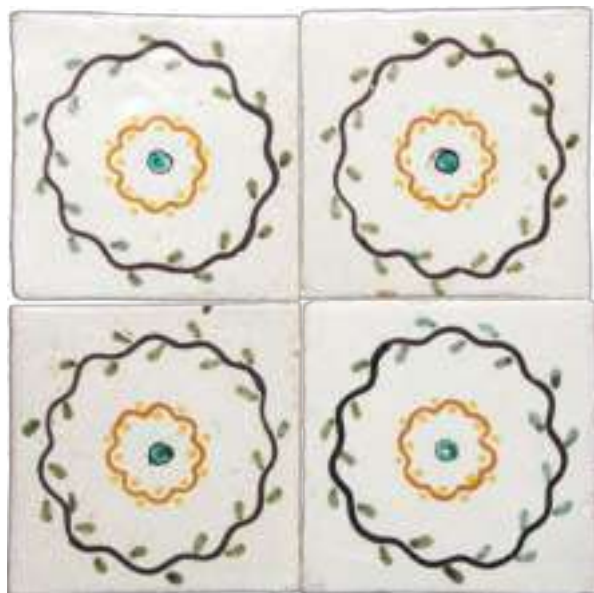
606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

Núm. 629-634

Rajoles de *Can Pradell de la Serra*, Vallgorguina (Vallès Oriental). Aquests sis fragments de rajola són interessants perquè procedeixen de la gran pairalia de *Can Pradell de la Serra*, construïda entre 1842 i 1850 (façana: 1842; barandat de ferro dels balcons inferiors: 1850). La masia estava abandonada i mig en ruïnes i les rajoles, trencades, en part al terra i en part a la paret. El

seu recull i estudi es va difondre en l'article del *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 63 (1998) sota el títol <Les rajoles de *Can Pradell* (1842-1850) a Vallgorguina (Vallès Oriental)>. El tema era atractiu per a conèixer la cronologia o la pervivència d'alguns models tardans. Un cop editat l'article, les restes van ser lliurades als nous propietaris de la masia.

629-634

629 b

D) SEGLES XIX-XX

Núm. 635 a, b, c, d, e, f

En la dècada dels '90, la família *Ubach* de Terrassa, feu arribar a la col·lecció que s'esmenta, un conjunt de peces que s'atribuï a una fàbrica terrassenca. La base de tot va ser la troballa, en el seu terreny de la ciutat egarenca, de diversos cairons bescuitats de 13,5x13,5 cm. amb la inscripció incisa <F D. ANTº VIÑALS TERRASSA> un dels quals donaren a la col·lecció que es revisa (núm. 635 a). Va ser publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 104 (2011, p.8/fig. 26). Els *Ubach* ja havien investigat alguns conjunts de rajola que tenien en propietat i que segons els seus estudis (*Joan Ubach i Trullàs*) semblaven procedir de l'esmen-

tada fàbrica. La visió del material és suggerent d'una producció local —inèdita fins ara— que hauria elaborat rajoles pintades a les acaballes del s. XIX (vers 1870-1880) segons l'*Associació Catalana de Ceràmica*. Les obres d'aquesta producció consisteixen en panells figuratius (una placa policroma amb un guerrer dempeus; un plafó policrom de 12 rajoles amb un paisatge; un plafó de 12 rajoles en blau amb un paisatge rural envoltat de ruïnes; i dos models de rajola blava de 20x20 cm. Tot aquest material va ser transferit al ceramòleg *J.A. Cerdà* en la segona dècada del s. XXI per a la seva conservació i eventual estudi.

635 a

635 b

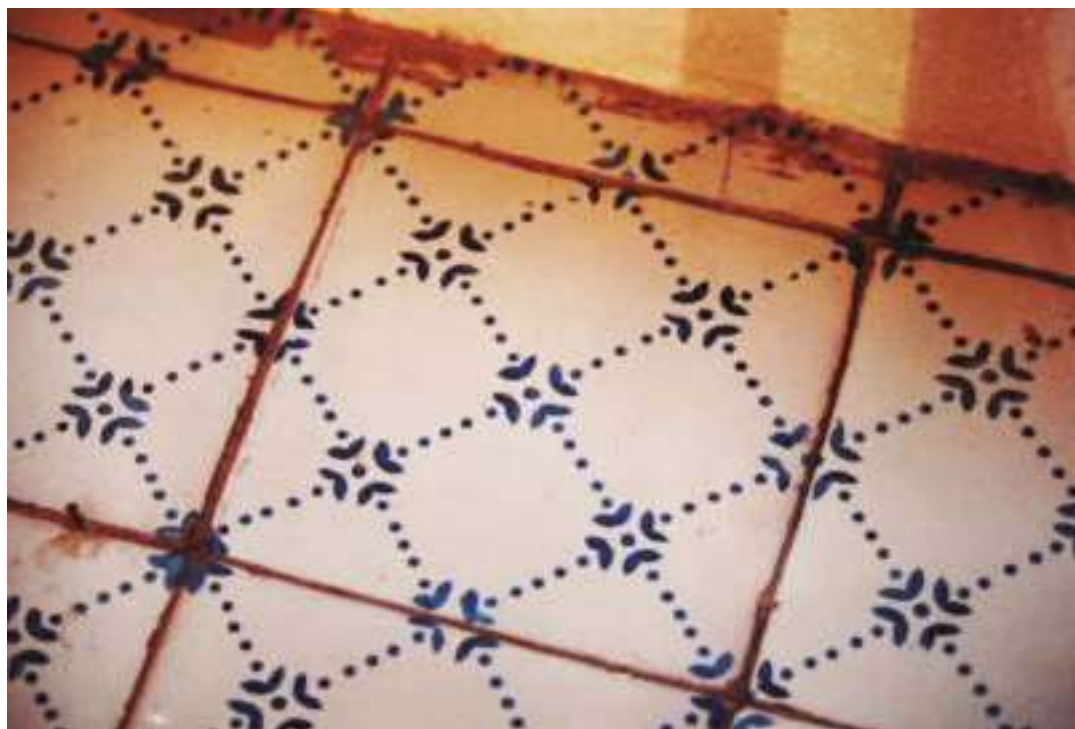
635 *c*

635 *d*

635 e

635 f

Núm. 636, 637, 638

Rajoles modernistes. Catalunya, vers 1900-1910. La 636, molt corrent, fa 20x20 cm. La 637, no tan habitual, mesura el mateix. La 638, ja és més petita (12x12 cm.) i és menys corrent. No estem de tot segurs

que sigui catalana, car sembla molt influenciada pel modernisme centreeuropeu (França o països germànics sobretot), però es va localitzar a Barcelona. Tot aquest material està actualment dispers.

636

637

638

D. CERÀMICA D'AUTOR

Núm. 639 a, b, c

Gerra. Gres. Alt. 28 cm. *Josep Llorens Artigas* (1892-1980). Vers 1965. Signada a la base. Obra d'un dels ceramistes contemporanis catalans de reconeixement internacional. Mestre de la forma i el color, algunes de les seves peces —malgrat la seva línia sòbria i aparentment fàcil— han estat infructuosament imitades. *Llorens Artigas* i *Joan Miró*, van treballar conjuntament en la realització d'algunes obres ceràmiques sota el mestratge del primer. La peça es publicà a l'obra de *Francesc Miralles*: <*Llorens Artigas. Catálogo de obra*> (Barcelona, 1992, fig. 400). Va ser producte d'un intercanvi amb l'antiquària *Sílvia Soler* a principis del s. XXI. Anys després va passar a formar part d'una col·lecció privada catalana.

639 a

639 b

639 c

Núm. 640 a, b

Gerra. Gres. Alçada 21,5 cm. *Antoni Cumella Serret* (1913-1985). Vers 1955. Signada a la base. Cumella va ser un altre dels ceramistes catalans més destacats del s. XX, obtenint molts premis i guardons per la seva obra. Va ser deixeble i amic de *Llorens Artigas* i en certa manera i en alguns moments podria ser considerat seguidor de la seva obra del qui heretà un cert esperit de japonisme. La gerra present, malgrat no ser datada, està imbuïda per l'estil característic dels anys '50 a '60. Adquirida en el mercat antiquari barceloní en els anys '80, roman a una col·lecció privada.

640 a

Núm. 641 a, b

Gerra. Gres. Alçada 25 cm. *Antoni Cumella Serret* (1913-1985). Any 1974. Signada i datada a la base. L'evolució estilística que es manifesta entre aquesta gerra i l'anterior és considerable. *Cumella* ja ha introduït en algunes obres com aquesta perfils més acusats deixant enrere les versions de perfil més suau i línia sostinguda dels anys 50-60. Va ser adquirida, conjuntament amb l'anterior, en el mercat antiquari barceloní en els anys '80.

Núm. 642 a, b, c

Gerra. Gres. Alçada 33 cm. *Antoni Cumella Serret* (1913-1985). Signada *Cumella* amb caràcters enllaçats i arrodonits. No és fàcil determinar la cronologia d'aquesta peça en forma de llàgrima i uniforme color torrat, però podria ser dels voltants dels anys '80. *Cumella* destacà per la recerca constant de noves formes. Aquesta gerra podria ser una obra tardana de la seva vida. Procedeix de la col·lecció de l'artista *Eduard Alemany* i en la segona dècada del s. XXI va passar a formar part d'una col·lecció privada.

640 b

641 a

641 b

642 b

642 a

642 c

Núm. 643 a i b

Plafó de rajoles. *Josep Aragay Blanchar* (1889-1973). Les primeres obres d'*Aragay* (pintor, escriptor i ceramista), s'han d'inscriure en ple moviment Noucentista. El 1911, *Eugeni d'Ors* li encarregà la direcció de *l'Almanac de Noucentistes*. El 1912, juntament amb *Xavier Nogués* i *Francesc Pujols*, fundà la revista *Pica-rol*. El 1917, rep l'encàrrec de folrar amb rajoles la font gòtica del carrer de *Cucurulla* de Barcelona. El plafonet de rajoles present, de policromia fulgurant i ideologia Noucentista, s'hauria de situar, potser, en els anys de la *Mancomunitat Catalana* (és a dir, fins al 1925 com a molt tard, any en el que és abolida). Les rajoles duen al revers la lletra "A" corresponent a la primera lletra del seu cognom. La peça fou adquirida als antiquaris *Planas* de Sant Celoni i posteriorment va passar a una col·lecció privada.

643 a

Núm. 644 a i b

Plafó de rajoles. *Josep Aragay Blanchar* (1889-1973). Aquest plafó de quatre rajoles representant una columna està en la línia del que s'acaba d'esmentar. Podria ser una mica més tardà, potser dels anys trenta del segle XX, però això és difícil de determinar. Com el quadre anterior va ser adquirit als antiquaris *Planas* de Sant Celoni i actualment figura en una col·lecció privada.

643 b

644 a

644 b

Núm. 645 a i b

Rajola amb decoració a base de cercles concèntrics en relleu. *Rafael Masó Valenti* (1880-1935). *Rafael Masó*, insigne arquitecte gironí, és l'autor d'aquesta original rajola, que figura en diversos edificis de Girona. En el seu disseny, *Masó* obté una concepció visual que sembla

girar indefinidament. Està pintada en groc i negre. Va ser proporcionada per la Sra. *Clara Dalmau de Gifre* (Estanyol, Gironès) a finals dels anys '80 i posteriorment va passar a una col·lecció privada.

645 a

645 b

Núm. 646 a i b

Vitrall. *Rafael Masó Valenti* (1880-1935). Aquest vitrall és també obra d'en Masó. En va fer diversos exemplars iguals per algun edifici de la ciutat de Girona, un dels quals es conserva a la *Fundació Rafael Masó* instal·lada en la seva casa natal al carrer Ballesteries de la ciutat. El vitrall de la col·lecció que es comenta va ser obtingut a

través d'un intercanvi amb la filla del llibreter i editor *Joaquim Pla Dalmau* de Girona (el qual va ser amic personal de Masó) a principis del segle XXI. Anys després, el vitrall va passar a ser propietat d'una col·lecció privada.

646 a

646 b

Núm. 647 a, b i c

Plat. *Josep Roig Ginestós* (1898-1993). A l'anvers, un cistell de flors amb un ocell al centre envoltat per una sanefa floral. Al revers, una mà oberta (símbol de la ciutat d'Esplugues de Llobregat on es va elaborar la peça), les inicials J.R.G. (acrònim del seu nom i cognoms), i la data 1925 (o 1928?). *Roig* va coincidir en la seva formació amb *Francesc Quer*, un altre ceramista reconegut. El 1927 va rebre l'encàrrec de decorar amb rajoles

el Poble Espanyol de Barcelona. Entre 1940 i 1950 va ser l'autor, conjuntament amb *Antoni Cumella* i *Jaume Busquets*, de la decoració ceràmica del Santuari de la *Mare de Déu del Vilar* de Blanes. El plat va ser adquirit en el mercat antiquari de Barcelona, i un cop identificada la seva autoria va ser traslladat al Museu d'Esplugues, interessat en tenir obres dels ceramistes que hi van treballar a la localitat.

647 a

647 b

647 c

Núm. 648

Plafó de quatre rajoles representant sant Pere. 26x26 cm. *Joan Baptista Guivernau Sans* (1908-2001). *Guivernau* fou un ceramista tradicional que es dedicà, en el seu taller del carrer Titzia de Barcelona, a recuperar i reintegrar molts plafons malmesos. Tanmateix, també va crear molta obra pròpia. La seva tasca més interessant va ser completar plafons antics que havien perdut rajo-

les, tot consultant els extensos arxius hagiogràfics que posseïa per tal d'aconseguir la màxima fidelitat dels temes. La seva obra, extensíssima (va estar molt temps en actiu), no ha rebut la consideració que es mereix, doncs va recuperar moltes obres pel patrimoni ceràmic català que sense la seva intervenció s'haurien perdut per sempre.

648

Núm. 649-653

Plafó de cinc rajoles representant vaixells (una amb el castell de Montjuïc). *Joan Baptista Guivernau* (1908-2001). 6,5x6,5 cm. cadascuna. A la part inferior dreta figura l'anagrama de la seva signatura. De vagades signava amb el cognom *Guivernau* i d'altres amb aquest gargot il·legible —però reconeixible— de la seva obra.

649-653

Núm. 654-657 i 657 b

Plafó de quatre rajoles amb vaixells. *Joan Baptista Guivernau* (1908-2001). 6,5x6,5 cm. cadascuna. Els temes mariners foren un dels motius preferits de *Guivernau*. Una d'elles, en la que apareix un pescador, aquest ofereix uns trets facials que són característics de l'artista: faccions dolces, arrodonides i sentimentals, en contraposició a la ceràmica antiga que mai no fou ni una cosa ni l'altra.

654-657

657 b

Núm. 658 a, b, c

Rajola bescuitada. 12x12 cm. *Josep Barrillón Paradell* (1898-1972). Es representa, en relleu i color d'argila vermello, una "coca" medieval en plena navegació en una mar tempestuosa. Al capdamunt la signatura <Barrillón> i la xifra <942> corresponent a l'any 1942 en que fou feta. Al darrere, la dedicatòria següent en

esgrafiata: <A l'amic Joan Bta. Guivernau. Gràcia, 1942. Barrillón>. Barrillón fou un folklorista, dibuixant i ceramista nascut al barri barceloní de Gràcia. La rajola procedeix de la col·lecció *Guivernau* i avui està en una col·lecció mallorquina.

658 a

658 b

658 c

Núm. 659 a i b

Escultura de terracuita. "L'abraçada". *Marcel·lí Giner Folch* (1918-2006). *Marcel·lí Giner*, que signava habitualment les seves obres com a *Marçà Giner* (era oriünd de la població de *Marçà*, al Priorat), va ser dibuixant, escultor i ceramista. En la postguerra immediata es traslladà a Barcelona on estudià a l'Escola de Belles Arts.

Devia fer algunes obres —almenys parcialment— amb motllos, doncs d'aquesta escultura per exemple, (que va ser un dels seus temes més reeixits) se'n coneixen diversos exemplars gairebé idèntics. La peça procedia de la col·lecció *Mascareñas*, i al s. XXI va passar a mans d'un col·leccionista particular.

659 a

Marçà Giner

659 b

Núm. 660 a i b

Gerra. Gres. Alt. 18 cm. *Antoni Serra Moragas*. Nascut el 1942, *Serra Moragas* és membre de la nissaga de ceramistes del mateix cognom, encapçalats per *Antoni Serra Fiter* (notable ceramista del Modernisme català), al que seguí el fill d'aquell i antecessor seu *Josep Serra Abella*. D'en *Serra Moragas* —que signa a la base de les

peces amb el cognom *Serra* i un cornetí— hi ha molta obra en el mercat, una obra generalment molt digna i ben conceptuada. Aquesta peça, adquirida a Barcelona als anys '80 té un cert estil orientalista. Es troba en una col·lecció particular.

Núm. 661 a i b

Gerra. Gres. Ceràmiques Sambola. Seguidors de *Francesc Sambola*, (Verdú, Lleida). Alçada, 32 cm. Finals del s. XX o principis del XXI. Aquesta gerra i la següent segueixen els cànons tradicionals de línia suau i sostinguda propi de l'estil dels anys '60 tot introduïnt, en algunes peces, elements novedosos, com les petites "trompetes" dels brocs. En algunes obres com aquestes, l'obrador *Sambola* aconsegueix esplèndides textures i colors. Les peces són signades a la base amb la paraula <*Sambola*> amb lletres enllaçades. Va ser adquirida a l'antiquari *Daniel Riera* en la segona dècada del s. XXI. Actualment en una col·lecció particular.

661 a

Núm. 662 a, b, c

Gerra. Gres. Ceràmiques Sambola. Seguidors de *Francesc Sambola*, (Verdú, Lleida). Alçada, 30 cm. Finals del s. XX o principis del XXI. És parella de la peça anterior en el sentit dels acabats (forma, vernissos, color) i la cronologia també és coincident. Signatura a la base <*Sambola*> amb lletres enllaçades. Adquirida, igualment, a l'antiquari *Daniel Riera* en la segona dècada del s. XXI. Actualment pertany a una altra col·lecció privada.

661 b

662 *a*

662 *b*

662 *c*

Núm. 663 a, b, c

Gerra. Gres. *Sergi Barnils Basomba* (Bata, Guinea Equatorial, 1954). Alçada 28 cm. *Barnils* és pintor i ceramista, i té obra seva a museus d'Alemanya, Suïssa i Itàlia. La peça present, de perfil gairebé cilíndric i tonalitat entre marró i blavosa segons la incidència de la llum, és propera a les obres tardanes d'*Antoni Cumella*

i com ell juga amb les formes sòbries i rectilínies de la darrera etapa d'aquell artista. L'obra està signada a la base amb el seu cognom <*Barnils*> pintat en blau. Adquirida també al s. XXI a l'antiquari *Daniel Riera*, actualment en una col·lecció privada.

663 a

663 b

663 c

Núm. 664 a i b

Posallàpissos. *Ceràmiques Lleixà*, La Bisbal. Principis segle XXI. Llargada, 20 cm. *Lleixà* és un obrador de ceràmica polivalent, però entre les seves obres destaquen les dedicades a l'art rupestre, fet que no s'havia produït, que sabem, amb anterioritat i que no dei-

xa de tenir un cert encís, malgrat la quantitat d'obra existent. Sol ser ceràmica pintada amb un fons jaspiat irregular. La firma figura en el revers de tota la seva obra. Va ser un obsequi del Sr. *Enric Gifre*, d'Estanyol, Gironès.

664 a

664 b

665 a

Núm. 665 a i b

Gerra. Alçada, 28 cm. aprox. Decorada amb rica policromia amb peixos en un mitjà aquàtic. En desconeixem l'autoria, però és una peça típica *Art Deco*. Duu, prop de la base, un dibuix escutiforme i la data 1930. Adquirida en el mercat antiquari, més tard passà a formar part d'una col·lecció privada.

665 b

666 a

666 b

Núm. 666 a, b i c

Gerra. Gres. Alçada, 14 cm. Dècada dels '90 del s. XX. Decoració llisa amb tonalitats melades, marrons i zones en blanc (prop de la boca). Peça aplanada de vernís *craquelat* homogeni més acusat prop de la boca. Se'n desconeix l'autoria, però a la base figuren les sigles ZA en negre i una marca esgrafiada feta en la pasta tendra. Fou propietat de la Sra. *Mascareñas* abans de passar a una col·lecció privada.

666 c

Núm. 667

Com a colofó de la ceràmica d'autor del s. XX, acabarem amb una deliciosa rajoleta de mitjans del segle. Lloc de producció indeterminat, però òbviament obra da a Catalunya. 7x7 cm. És un model inexistent en les rajoles antigues. El dibuix és simpàtic i ingenu i en la rajola preval l'esperit de la rajoleria d'oficis antiga.

667

2. País Valencià

A. Vaixel·la i altres atuells domèstics	210
1. Sèries medievals	210
2. Renaixement i barroc valencià	220
3. l'Alcora	224
4. Ceràmica valenciana dels segles XIX i XX	226
B. Rajoles	229
1. Segles XV-XVI	229
2. Segles XVII-XVIII	238
3. Segles XIX-XX	250

A. VAIXELLA I ALTRES ATUELLS DOMÈSTICS

1. Sèries medievals

Núm. 668 a, b, c, d, e

Pot. Manises o Paterna, Finals del s. XIV/primer quart del s. XV. Alt. 25 cm. Decoració en daurat i blau a base d'elements geomètrics reticulats i vegetals. Tipologia de pots paradigmàtics dins la producció valenciana medieval. Existeixen diversos exemplars en els museus més importants del món. La peça va ser localitzada l'any 1972 en la botiga de decoració *Portobello* de Barcelona. En la base hi havia una etiqueta segons la qual l'obra havia estat presentada en l'Exposició <Ceràmica Española. Exposición de Amigos de los Museos. Palacio de la Virreina. 1942>. I efectivament, en el catàleg de *F. de P. Bofill*, corresponent a l'esmentada exposició, es publica en la p. 49/fig. 1. Posteriorment s'ha sabut més sobre aquesta peça: va pertànyer a l'antiquari i col·leccionista francès resident a Barcelona, *Paul Tachard* (nascut probablement a Marsella cap a 1870 i mort a València a causa d'un accident en la dècada dels '30 del s. XX). Se sap que *Tachard* va estar molt ben relacionat amb el gran col·leccionisme espanyol i europeu de teixits i de ceràmica. El 1899 està a Toulouse, i sembla que des del 1902 ja es pot localitzar a Barcelona. La seva principal afecció es centra en el món del teixit antic i de la ceràmica daurada. Ell mateix elabora el catàleg de la gran subhasta que té lloc a París (*Hotel Druot*) el 18 de març de 1912, en la que se subhasten 57 peces seves, algunes extraordinàries (entre elles la gran plata del *Louvre* anomenada de *La Dama i el cavaller* —estrella de la subhasta— que assolí, ella sola, el preu de 43.000 francs, és a dir, més de la meitat del muntant total (80.000) de la licitació). Una de les peces, que fou la núm. 3 (p. 10) del catàleg, correspon al pot que aquí es comenta. A la subhasta va assolir el preu de 2.050 francs, essent adquirida pels “marc-hands” *Kaleljian*, els quals, al seu torn, li van vendre

668 a

a *Francis W. Mark*, que havia estat cònsol de Gran Bretanya a Mallorca. Finalment, la peça va recalar en la col·lecció de *Pere Fontana*, de Barcelona, a qui pertanyia l'any 1942 quan l'exposició barcelonesa del *Palau de la Virreina* [Informació extreta de: *Clara Beltrán Catalán; Vicente de la Fuente Bermúdez*: <“*Paul Tachard: antiquari i col·leccionista de teixits i ceràmica*”>.

2021. p. 87. PDF *On Line*; i també, del catàleg i resultats de la subhasta que es poden consultar per Internet cercant: <*Paul Tachard, Fayence, 1912. “Galica”. Bibliothèque National de France*>]. L'any 1972, com ja s'ha dit més amunt, passa a la col·lecció que revisem i a la segona dècada del s. XXI, passà a formar part de la *Fundació Mascort*.

668 b

668 c

668 d

668 e

Núm. 669

Plat. Manises o Paterna, 1450-1475. Diàm. 22 cm. Petit plat decorat amb daurat i blau, amb set elements que s'ha donat per anomenar “taronges”, encara que és evident que es tracta de flors vistes frontalment. *Anthony Ray*, a *Spanish Pottery* (Londres 2000, p. 87) creu que es una mena de margarita o similar. Al centre hi ha una decoració escutiforme amb una fruita al mig, possiblement una pera. La peça correspon a un tipus d'obres que utilitza masses compactes de daurat i que

correspon a una tipologia de mitjans del s. XV. *González Martí* i més tard *Mercedes Mesquida*, van localitzar també aquest model en jaciments de Paterna, el que significa que s'hauria elaborat indistintament a Manises i Paterna. L'obra va ser adquirida a mitjans del anys '70 a l'antiquari *Artur Ramon Garriga* de Barcelona i cap el 2010 va passar a formar part d'una important col·lecció del País Valencià.

669

Núm. 670 a i b

Plata. Manises o Paterna, 1475-1500 aprox. Diàm. 47 cm. Aquesta gran plata, presenta diverses característiques que la fan singular, apart de la seva harmonia i bellesa: l'escut, amb un lleó rampant al mig, està envoltat d'una decoració feta a base de petitíssimes fulletes, motiu que està entre les anomenades "fulles d'eura", i les anomenades "notes musicals", però més petites que unes i altres, el que li atorga una delicadesa especial. Ray, que ha estudiat a fons les sèries daurades medievals

de Manises i Paterna del Museu *Victoria & Albert*, considera que aquestes obres i les que s'hi poden assimilar corresponen al darrer quart del s. XV (*Spanish Pottery 1248-1898*. Londres, 2000. pp. 85-94). La plata de la col·lecció que es revisa va ser localitzada a Mallorca per l'antiquari *Vicenç Pijoan* de Barcelona, al qual va ser adquirida en la dècada dels '70. A principis del s. XXI va passar a formar part d'una notable col·lecció del País Valencià.

670 a

670 b

Núm. 671 a i b

Càntir d' "obra aspra". Paterna, finals del s. XIV/principis del XVI. 33,3 cm. d'alt. Aquest càntir va ser localitzat casualment a principis del s. XXI en una botiga anomenada *Troc 2000*, situada en l'Eixample barcelonès. El càntir, de pasta blanquinosa i sense vernís, estava decorat amb trets lineals en morat. Llevat d'alguns descantells, estava en bon estat. Dessota havia una etiqueta escrita a mà, que deia això: <Rescatado de les 'voltes' de la iglesia de Ulledecona y regalado por la Sra...> (a continuació constava el nom). Va ser adquirit i estudiat poc després. Tots els indicis apuntaren a un càntir d'obra aspra dels produïts a Paterna en la segona meitat del s. XIV (producció que es perllongà durant tot el s. XV arribant, sembla ser, fins

a principis del XVI). El càntir hauria farcit, entre altres peces, les voltes de l'església de *Sant Lluc* de Ulledecona. Aquesta va ser construïda, en la seva etapa gòtica, entre els anys 1373 i 1421, any aquest darrer en el que fou consagrat el seu altar major. El càntir va ser presentat a la XLIX^a *Reunió d'Identificació* de l'Associació Catalana de Ceràmica el 15 de març del 2005, data en que es va revalidar aquella provenença. També es va vessar el comentari de Joan Bassegoda Nonell (<La Ceràmica popular en la arquitectura gòtica> —1983/p. 77—, segons el qual aquestes peces foren extretes de l'esmentada església parroquial l'any 1975. La peça va passar a un col·leccionista particular de Barcelona l'any 2010.

671 a

671 b

Núm. 672

Escudella gran. Paterna, s. XIV. 18 cm. de diàmetre. Localitzada en el mercat antiquari en els anys '80, aquesta peça és una altra obra clàssica dels obradors de Paterna. Té, com totes les obres d'aquest centre, força i convicció en els trets i la representació general. Les palmes ratllades o reticulades solen estar sempre presents en aquest període. Actualment, la peça pertany a una col·lecció privada catalana.

672

Núm. 673

Escudella. Paterna, s. XIV. Diàm. 12 cm. Típica peça dels obradors de Paterna (i potser també de Manises), és aquesta escudella sense orelles amb elements abstractes que rememoren quatre fulles i quatre palmes encreuades i alternades entre sí. Devia haver estat un tipus àmpliament utilitzat, si ens atenem a la seva presència en nombrosos jaciments arqueològics del període esmentat. La peça va ser un obsequi del Sr. *Enric Aguilar* en els anys '90 del s. XX.

673

Núm. 674

Pitxer. Paterna, s. XIV. 20 cm. d'alçada. Decoració en verd i morat típica dels tallers medievals de Paterna. Com es pot apreciar, té la decoració fins la part més ampla del cos, mentre que a partir d'aquesta roman en blanc estannífer. *Coll Conesa* anomena aquest tipus d'obres (quan desapareixen les figures i són substituïdes per elements geomètrics), "sèrie evolucionada" i les situa en la primera meitat del s. XIV (*Jaume Coll: <La ceràmica valenciana. Apuntes para una síntesis>*. València, 2009. p. 71). El pitxer va ser adquirit als anys '90 i actualment pertany a una col·lecció privada catalana.

674

Núm. 675, 676

Parella de copes. Manises, segle XV. 22 cm. d'alt. Decoració a base d'un senzill escut central amb manganès; la de l'esquerra amb una interpretació particular d'una flor de Lis, i la de la dreta, amb un escut barrat en diagonal que parteix el camp en dos meitats ocupat cadascun amb un estel. Aquestes copes van ser una de les primeres adquisicions de la col·lecció que es revisa, a mitjans dels anys '60. L'antiquària venedora va ser l'excel·lent professional *Rutta Rosenstingl*, vídua d'*Arnaldo Rosenstingl*, establerts al carrer *de la Palla* barcelonès. D'aquestes copes se n'ha perdut la pista des que van ser venudes a mitjans dels anys '80.

675

676

Núm. 677

Centre d'un plat fondo. Paterna, primera meitat del s. XIV. Característica dins de la producció primitiva de pisa de Paterna és aquesta peça en verd i morat de la qual es conserva el fragment central. Aquesta tipologia ha estat minuciosament descrita per Jaume Coll (<*La cerámica valenciana. Apuntes para una síntesis*>. València, 2009. p. 71) en la que anomena "sèrie clàssica" dins d'aquesta producció. Aquestes obres amb figuracions antropomorfes són les més famoses dins la producció patenera. En elles es combinen elements com palmetes de perfil, pinyes, espigues, roleus, flors cordiformes etc. en definitiva, elements d'inspiració islàmica que es troben en la pisa persa però també en miniatures europees romàniques i gòtiques. El fragment va ser adquirit en el marcat antiquari barceloní a mitjans dels anys '80 i des del 2022 pertany a una col·lecció particular catalana.

677

Núm. 678

Centre d'una escudella amb un escut. 10,5x10,5 cm. Manises o Paterna, segona meitat del s. XV. S'hi representa un escut possiblement de origen italià en el que figuren les inicials I – A, la primera a la part inferior esquerra i la segona a la part inferior dreta. La banda en diagonal i la decoració que hi ha al damunt de l'escut semblen indicar un membre de l'orde del Císter. La peça va ser presentada a la Reunió d'Identificació de l'Associació Catalana de Ceràmica el 15 de març de 2011 i conseqüentment publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 103, 2011, p. 9. Va ser adquirida a l'antiquari *Ramon Abella* a finals del s. XX i actualment pertany a una col·lecció privada.

678

Núm. 679

Fragment de plat. Manises, 1400-1450. Aquesta vora de plat, correspon a la sèrie anomenada de l'*Ave Maria* per la inscripció que duu en el ala repartida en sis caràcters: AVE – MA – RIA – GRA – PLE – NA (*Ave Maria Gratia Plena*). Habitualment són obres emplenades amb petits motius florals, roleus i cercells en daurat. *Anthony Ray* esmenta que les peces més típiques de l'*Avemària* duen un lleó rampant com a motiu central (*Spanish Pottery* 2000. *op. cit.* p. 71). El fragment va ser localitzat en el mercat antiquari i actualment pertany a una col·lecció gironina.

679

Núm. 680

Plat. Manises o Paterna, finals del s. XV. Vers 20 cm. de diàmetre. Peça comuna dins de les sèries de reflex baix-medievals. Aquesta tipologia es troba amb freqüència en els jaciments arqueològics, el que demostra una gran difusió. Hi ha diverses variants, però sempre alternant zones reticulades amb elements vegetals abstractes. Solen ser plats petits o escudelles, encara que hi ha algun que s'apropa als 30 cm. (*Ray: Spanish Pottery, op. cit. p.89/fig. 191*). La peça va ser adquirida als anys '80 i actualment està deslocalitzada.

680

2. Renaixement i barroc valencià

Núm. 681

Plata. Manises. Primer quart del s. XVI. 36 cm. de diàmetre. A partir del 1500, s'elabora a Manises una sèrie inspirada en l'orfebreria del moment, nom que rep de la producció metal·lística contemporània. La ceràmica substitueix —llavors i en part— amb el daurat, els metalls preciosos, que ja resulten molt onerosos per l'èpo-

ca. La plata reproduïda aquí, decorada a base de *gallons*, imita clarament aquests objectes. *Anthony Ray* reproduceix peces idèntiques a *Spanish Pottery op. cit.* p. 124/fig. 223-224. La plata va arribar a la col·lecció com a contraprestació d'una expertització privada als anys '80 i actualment pertany a una col·lecció privada catalana.

681

Núm. 682

Plata. Manises. 1525-1560. 39 cm. de diàmetre. Una mica posterior a la plata precedent, és aquesta que es descriu ara. A partir d'un cert moment del s. XVI, probablement del segon quart, s'elaboren a Manises obres que poden tenir una prominència central (en castellà *umbo* —i en termes col·loquials “*tetó*”, perquè rememora la forma d'una mama—). Aquestes peces solen

dur a l'ala sectors en negatiu, *fulles-ala*, etc. En el Museu *Victoria & Albert* hi ha diversos exemplars descrits minuciosament per *Anthony Ray* (*Spanish Pottery op. cit.* p. 118-119, especialment fig. 234 i 235.). Adquirida als anys '80, actualment forma part d'una notable col·lecció catalana.

682

683 a

Núm. 683 a i b

Gerra de quatre nanses. Manises, finals s. XVI —primera meitat s. XVII—. Alt. 22,5 cm. Aquesta gerra de quatre nanses (o búrnia) està decorada amb blau i daurat. Presenta elements en negatiu, vies sinuoses emplenades amb blau pàl·lid, i línies corbades paral·leles que envolten tota la peça de forma circular a nivell del coll i del cos central. Ray en descriu una de molt similar del *Victoria & Albert (Spanish Pottery, op. cit. p. 130/fig. 267)*. La cronologia aproximada l'estableix una gerra similar del *Museu Britànic* amb l'escut d'un membre de la família d'Este (possiblement Alessandro d'Este, cardenal entre 1598 i 1624). La gerra que revisem aquí procedeix de la col·lecció Ruiz (ja desapareguda), de Barcelona. Actualment en una col·lecció catalana.

683 b

Núm. 684

Plat. Manises, 1650-1725. 30 cm. de dià. Plat corresponent a la sèrie anomenada del *Pardalot*. Venint d'on venim (segle XV-XVI), no és difícil imaginar que aquest plat signifiqüi la popularització de la pisa daurada de Manises. Amb tot hi ha en la producció de l'època que s'esmenta algunes peces destacables, com uns barrilets dels que se'n coneixen dos o tres exemplars, unes gerres finament historiades i altres sèries d'un bon nivell.

684

Núm. 685 a i b

Plata. València, 1650-1750. Diàmetre 37 cm. Aquesta gran plata policroma va rebre una destacable influència de les obres d'estil *calligrafico naturalistico* de Ligúria vigents a Itàlia en el segle XVII. Són característiques d'aquella producció una mena d'algues de fulles filagarsades que s'aprecien a la vora, i que són presents també en la pisa del moment a l'Aragó, Catalunya, Talavera-Puente i Sevilla. Fins l'any 2017, però, no es va aclarir de forma fefaent la seva proveniència, havent-hi, entre 1942 i 2012, més d'una vintena d'esments, en forma d'atribucions confrontades entre un possible origen català o valencià. L'any 1942, per exemple, en que es publicà per primer cop aquesta peça a l'obra *<Cerámica Española. Exposición de Amigos de los Museos>* (Palau de la Virreina, Barcelona 1942, lám. XXXII/fig.1), es consi-

derà com a catalana del s. XVII. Les atribucions a València també van ser nombroses, però sense cap argumentació realment decisiva. Finalment, el treball del 2017 s'encarregà de demostrar la seva naturalesa valenciana, tant per la investigació documental com per l'anàlisi de pastes, com per les troballes arqueològiques en el subsòl de la ciutat de València aportades per l'investigador J.V. Lerma. El treball *<Evidències sobre l'origen valencià d'una sèrie floral policroma del període 1650-1750, derivada de l'estil "calligrafico naturalistico" de Ligúria>* publicat en el *Bulletí Informatiu de Ceràmica* núm. 116 (2017) pp. 12-57 és, doncs, concloent en aquest sentit. La plata va ser adquirida a la col·lecció *Rosell* de Barcelona a principis del s. XXI, passant posteriorment a formar part d'una important col·lecció del País Valencià.

685 a

685 b

Núm. 686

Plata. Manises, 1700-1750. Diàmetre, 27 cm. Aquesta plata correspon, potser, a les peces més tardanes de la producció manisera clàssica (excloent-hi, naturalment, la producció historicista). Representa una florera amb clavellines, d'on rep el nom de la sèrie. Va ser trobada en el mercat antiquari i actualment està deslocalitzada.

686

3. l'Alcora

Núm. 687

Plata de barber. L'Alcora, Primera Època, 1730-1760 aproximadament. 38 cm. d'eix major. Representa dues aus, insectes i ramells d'estil oriental emparentats amb les *chinoisseries* provençals de *Moustiers-Sainte-Marie*. És una peça fonda de contorn fistonejat amb una pronunciada escotadura que servia per afaitar. Va arribar a la col·lecció que s'esmenta arran d'una expertització que tingué lloc conjuntament amb l'amic *Ignasi Brugarolas* a mitjans dels anys '70. Avui pertany a una notable col·lecció privada catalana.

687

Núm. 688 a i b

Xicra per a la xocolata. L'Alcora, Primera Època, 1730-1760 aprox. 7,5 cm. d'alt. Aquesta original xicra està decorada frontalment amb un cor "anatòmic" (anatòmic perquè s'expressa no de forma simbòlica, sinó figurativa, amb la seva forma més o menys propera i la vascularització aferent i deferent precises. A la part

688 a

688 b

superior, en blau, figuren ornaments propis de la influència francesa. Un exemplar de xicra i platet idèntics figuren en la *Fundació Rocamora*, on gràcies a la gentilesa d'*Eduard Rocamora*, van poder ser fotografiades les peces per a reunir el conjunt. Sens dubte procedeixen de la mateixa vaixel·la. La xicra va ser adquirida al comerç barcelonès als anys '80, i posteriorment va passar a una col·lecció del País Valencià.

Núm. 689

Cantiret. L'Alcora, finals del s. XVIII. 19 cm. d'alt. Aquest cantiret decorat amb "pometes" i motius de la sèrie "del *ramito*" —enllaçats uns i altres formant una

garlanda— va ser objecte d'intercanvi entre el titular de la col·lecció que es revisa i la Sra. *Elena Faraudo de Saint Germain* (per uns platets xinesos del s. XVIII —núm. 984-990 d'aquesta catalogació—). Uns anys més tard va integrar-se en una col·lecció del País Valencià.

Núm. 690

Marcelina. L'Alcora, finals del s. XVIII. 15,5 cm. de diàmetre. Aquesta marcelina per a contenir la xicra per a la xocolata, pertany a la mateixa sèrie que el cantiret esmentat més amunt. Fou una sèrie molt popular a finals del s. XVIII. Adquirida a Barcelona a principis del s. XXI actualment està deslocalitzada.

4. Ceràmica valenciana dels segles XIX i XX

Núm. 691

Gerro. Probabl. Onda o Ribesalbes. Principis del s. XIX. Alt. 22 cm. En parlar de la ceràmica del País Valencià, no s'han d'oblidar els centres actius a Castelló des del s. XVIII. És el cas de l'*Alcora* —centre que sempre tenim present per la seva història i qualitat— *Onda*, i *Ribesalbes*. Aquesta peça, decorada en policromia amb les típiques floretes de l'Alcora té, sens dubte, una reminiscència de les obres alcorenyes, però no sembla originària d'aquell centre, sinó d'un dels altres dos que acabem d'esmentar. La peça va ser adquirida a la *Bisbal* l'any 2022 i des del 2023 pertany a la col·lecció de *Can Reig d'Estanyol* (Gironès).

Núm. 692, 693, 694

Beneiteres. Manises i Ribesalbes, s. XIX. Alt. al voltant dels 20 cm. aprox. Molt freqüents foren les beneiteres de Manises i Ribesalbes durant el s. XIX. Són de perfil mixtilini i majoritàriament representen la creu de la crucifixió al centre acompanyada d'un xiprer a cada

costat i la simbologia pròpia de la crucifixió. Als laterals solen haver uns cortinatges que pengen cap avall. És possible que la 692 sigui elaborada a Manises, mentre que la 693 podria ser de Ribesalbes. La 694 representa un sant al mig envoltat de dues columnes rematades per sis caps d'àngel, tot envoltat de flors en relleu, obra característica manisera del s. XIX avançat. Adquirides a la casa de *Subhastes Arce* a principis del s. XXI i actualment en col·leccions mallorquines.

Núm. 695, 696

Parella de salers. Manises, primera meitat del s. XIX. Alt. 10 cm. No són fàcils de localitzar aquestes petites obres per a condimentar els aliments a la taula, i menys encara amb la seva tapadora corresponent. Un d'ells està decorat amb fines línies circulars en policromia i l'altre amb petites flors en blau. Els dos són indubtablement del mateix origen. Foren adquirits a Barcelona i actualment es troben en la col·lecció d'*Antoni Picó* de Palma de Mallorca.

691

692

693

694

695-696

Núm. 697

Olla ferrada. Probabl. obra de *Vall d'Uixò* (Castelló), primera meitat del s. XX. 15 cm. d'alt. Sens dubte és una obra de foc, fet que ve corroborat pel seu estat. La curiositat d'aquesta peça rau en la feina addicional que representa haver estat reforçada amb un complicat trenat de filferro. No es recorda com i quan va arribar a la col·lecció que es comenta, però actualment es conserva en una col·lecció gironina.

Núm. 698 a, b

Plata. València, primeries del s. XX. 32 cm. de diàm. Decoració en daurat i blau distribuïda en vuit camps alternant quatre sectors reticulats i quatre decorats amb dracs d'esperit historicista. Procedeix de la botiga *Fayans Català* de Santiago Segura, establerta a Barcelona pel nebot de *Marià Burgués* abans de 1910 a instàncies de *Miquel Utrillo*, *Xavier Nogués* i *Xènius*. Fou lloc essencial per a les exposicions dels moviments artístics del *Noucentisme* català, i allà tingueren lloc el naixement de les publicacions *<Les Arts i els Artistes>* (1910), *<Picarol>* (1912-1914), *<Revista Nova>* (1914-1916) i *<Vell i Nou>* (1915-1919). També hi

fou promoguda la revista *<Papitu>* (1908-1911). En ser establerta la seva filial *Galeries Laietanes*, es dedicà exclusivament a la venda d'objectes d'art, ceràmica sobretot. La peça va ser adquirida als anys '80 i actualment està deslocalitzada.

697

698 a

698 b

B. RAJOLES

1. Segles XV-XVI

Núm. 699, 700, 701

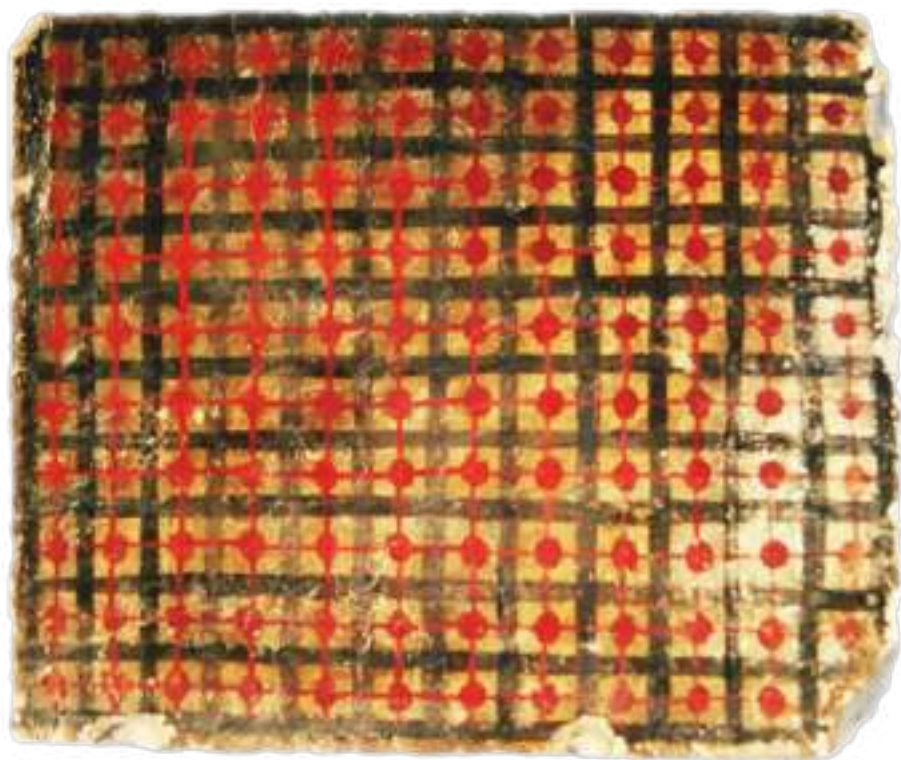
Socarrats. Regió valenciana, mitjans del s. XV/principis del XVI. 37x34 cm. aproximadament. Els *socarrats* constitueixen l'element constructiu per aplicar en l'entrebegat dels sostres. Tenen doncs un caràcter funcional i decoratiu a l'hora. S'elaboraren mitjançant panots de fang habitualment rectangulars (també n'hi va haver de quadrats), deixats assecar, cobrint-los un cop eixuts amb una fina capa de calç, i pintant-los a continuació amb òxid de manganès i òxid de ferro combinats. Fet això es coïen, per tant duen una sola cuita. El núm.

699 representa un brau, tema recurrent en aquests elements. El núm. 700 mostra una retícula amb manganès on cada cel·la formada s'emplena amb cercles pintats amb òxid de ferro o *mangra*. El 701 fa uns roleus entrellaçats i és molt habitual dins la producció. El primer va ser adquirit a antigüedades *Las dos Coronas* als anys '80 i els altres dos a diversos comerços d'antiguitats. Actualment els dos primers formen part d'una important col·lecció valenciana, mentre que el tercer està deslocalitzat.

699

700

701

Núm. 702-720

Rajoles gòtiques. Manises segles XV-XVI. Format i mides diverses. La col·lecció que es revisa no fou gaire procliu a l'adquisició de rajoleria gòtica. Amb tot, s'hi van aplegar una vintena d'exemplars que podríem destacar, tot i que la majoria són exemplars força coneguts. Representen motius heràldics, gremials, familiars i textos amb dits i aforismes. En destaquem algunes: la núm. 704, exhibeix les armes dels Torres de Mallorca; la núm. 705 expressa tot al voltant del centre vegetal, l'aforisme <CEC-VA-EL-GUIAT-PER-VIA>; la núm. 707 correspon a l'abat *Pere Queixal* del monestir de Poblet, que el va regir entre 1526 i 1531;

la núm. 708 duu l'escut de Montserrat; les núm. 710 i 711 pertanyen al gremi dels *pelaires*; la núm. 712 expressa un dit popular quan diu: <*A comptes vells baralla nova*>; la 713 correspon a l'abat *Porta* de Poblet (1502-1526); la núm. 714 procedeix, segons sembla, de la catedral de Tarazona (Saragossa); la núm. 715 correspon a l'època de l'abat *Guimerà* (Poblet, 1564-1583); la núm. 718, possiblement heràldica de la família Sanç de Xàtiva; finalment, la núm. 720 pertany a la família *Llopis*. La majoria d'aquestes rajoles es poden estudiar àmpliament en l'obra recent <*Rajoles de l'Època del Gòtic*>. Barcelona, 2024.

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

2. Segles XVII-XVIII

Núm. 721 a, b, c

Rajola. València, s. XVII/fins a 1708 com a molt tard. 16,2x16,2 cm. Decoració en policromia amb un escut dividit en quatre camps, el primer i el tercer amb les barres de la Corona d'Aragó, i el segon i el quart amb sengles castells fortificats. És l'escut de la ciutat de Cagliari (*Càller*), a Sardenya, i és probable que provingui del Reial Convent de dominics del Castell de Castro de la ciutat (informació proporcionada per J. A. Cerdà a qui li ho agraïm sincerament). A la Universitat de Càller hi ha un escut datable del 1606. Per a la cronologia s'ha de considerar la condició d'Estat Associat a la Corona d'Aragó entre 1324 i 1708. Rajola publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 88-91, 2006, p.10/fig.10. Adquirida al mercat antiquari de Barcelona, actualment pertany a una col·lecció del País Valencià.

721 a

721 b

721 c

Núm. 722

Rajola (fragment d'un plafó). València o Alcora, s.m. s. XVIII. 20x20 cm. per banda. La figura representa un arlequí (possiblement inspirat en la *Comedia de l'Arte*), corresponent a un gran plafó. En l'antic Museu de Ceràmica de Barcelona ubicat a Montjuïc, hi havia, en el vestíbul d'accés a les sales de ceràmica, un

plafó sencer d'idèntiques característiques, que avui es deu trobar a les sales de reserva del Museu del Disseny de la Ciutat Comtal. La peça, un bon exemple del rococó valencià, va ser adquirida als voltants de 1970 al Sr. *Salvador Soler*. Actualment es conserva en una col·lecció privada.

722

Núm. 723

Rajola d'esglaó. València, s. meitat s. XVIII. 20x13,5 cm. Les rajoles d'esglaó foren comuns en la regió valenciana en l'època del barroc i constitueixen una producció destacable. Molt sovint tots els esglaons d'una escala (que mesuraven entre els 80 i 100 cm.

d'amplada —4 o 5 rajoles—) eren diferents, proporcionant a les cases una gran vistositat. Aquesta peça amb un caçador va ser adquirida aïllada a la *Casa de Subhastes Arce* de Barcelona. Actualment en una col·lecció privada.

723

Núm. 724 i 724 a, b, c, d, e

Rajoles d'esglaó (esglaó complet). València, s. meitat s. XVIII. 100x13,5 cm. Format per 5 rajoles en línia, representa una escena marítima amb 3 vaixells al centre i la zona costanera amb edificacions a les vores. Aquest conjunt dóna una idea del que devia ser una

escala completa amb els esglaons diferents. El conjunt va ser adquirit a la *Casa de Subhastes Arce* a principis del s. XXI. Més tard va passar a una col·lecció del País Valencià.

724

724 a

724 b

724 c

724 d

724 e

Núm. 725

Rajola d'esglaó o sanefa. València, s. meitat s. XVIII. 27x13,5 cm. Representa el cap d'un querubí del que emergeixen sengles filactèries laterals, sens dubte per enllaçar amb rajoles contigües iguals. Va ser adquirida al s. XXI en el mercat antiquari i avui pertany a una col·lecció privada valenciana.

725

Núm. 726

Rajola. València, mitjans s. XVIII. 20x20 cm. L'espai està totalment ocupat per tres magranes traçades amb trets enèrgics que li confereixen un aspecte contundent. Adquirida al mercat barceloní a finals del s. XX, actualment pertany a una col·lecció del País Valencià.

726

Núm. 727

Rajola d'esglaó. València, s. meitat s. XVIII. 20x13,5 cm. Es representa una florera amb plena policromia. El motiu suggereix que hagi pogut formar part d'un esglaó complet configurat per 4 o 5 rajoles amb el mateix ornament. Adquirida al mercat barcelonès, actualment està deslocalitzada.

727

Núm. 728, 729

Rajoles que componen sengles esglaons. València, s. meitat s. XVIII. 60x13,5 el primer, i 50x13,5 cm. (mutilat) el segon. Segurament formaren part d'una escala completa. De tonalitats ataronjades i groguenques, es poden considerar de tipus neoclàssic. La garlanda s'origina en els extrems i es despenja per la part central. Els conjunts van ser adquirits a la *Casa de Subhastes Arce* a principis del s. XXI i posteriorment van passar a formar part d'una col·lecció valenciana.

728

729

Núm. 730 a 741

Diverses rajoles de mostra o de sèrie. València, s. XVIII. Mesures diverses. Constatem aquí diferents models de rajoles en blocs de quatre i sanefes per configurar panys de paret o paviments. Entre els blocs

de quatre d'aquest conjunt heterogeni destaquem les núm. 731, 734, 735 i 736. Unes i altres foren adquirides en el mercat antiquari i actualment es troben disperses.

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

Núm. 742 a, b

Rajola de mostra. València, segona meitat s. XVIII. 20x20 cm. L'interès d'aquesta peça rau en la seva tècnica decorativa: en haver-se després part de la coberta estannífera, es descobreixen, dessota (sobre l'argila), els trets de la trepa del que serà la decoració fets amb

morat. Aquest fet "sota coberta", respon a una tècnica generalitzada en la rajoleria barroca valenciana? La peça fou proveïda pel Sr. *Bartomeu Garcies*, de Mallorca i avui figura en una col·lecció privada.

742 a

742 b

3. Segles XIX-XX

Núm. 743

Rajola. València, primera meitat s. XIX. 20x20 cm. La imatge representa un boter encerclant la seva bóta. Ja dins del segle XIX, la rajoleria valenciana adopta més simplicitat però assolint ara molta gràcia. La producció és extensíssima i gairebé sempre les rajoles mesuren 20x20 cm. Molts subjectes mostren el caràcter del seu temps (posteriors a la *Guerra del Francès*)

i es tornen més esllanguits, amb pantalons llargs els homes i una indumentària pròpia de l'època de Ferran VIIè les dones. Els subjectes solen posar sobre un terra "flotant" que no arriba als costats laterals. Aquesta rajola fou adquirida a la *Casa de Subhastes Arce* de Barcelona, i actualment figura en una col·lecció del País Valencià.

743

Núm. 744

Rajola. València, primera meitat s. XIX. 20x20 cm. Decorada amb un home amb una rata a la mà. Aquest tema, inusual en la rajoleria hispana, va ser freqüent, en canvi, en la dels Països Baixos. Com a motiu constata una professió —la del caçador de rates— molt arrelada en la pintura, el gravat, i l'escultura centreeuropees arran de les epidèmies de pesta bubònica patides des d'època medieval. El fet històric es relata prolixament

en l'article <Caçadors de rates: una professió amb connotacions històriques reflectida en la pintura, l'escultura, el gravat i la ceràmica> (Butlletí Informatiu de Ceràmica núm. 112. 2015 pp. 25/45). La rajola en qüestió va ser publicada en l'esmentat article (p. 45/fig.66). Adquirida a la casa de *Subhastes Arce* el 2014, uns anys després va passar a ser propietat de la ceramòloga *Mercedes González* de Xàtiva.

744

Núm. 745, 746, 747

Rajoles de pescadors. València, p. meitat s. XIX. 20x20 cm. Les núm. 745 i 746 representen sengles pescadors de canya, un dret i l'altre assegut (amb tota seguretat fetes pel mateix pintor). La núm. 747 repro-

i un ànec mentre que a l'altra mà duu un cistell ple de peixos (anguiles?). El motiu sembla un personatge que ve de l'albufera valenciana. Les tres rajoles foren adquirides conjuntament a l'antiquari *Daniel Riera*. Actualment en una col·lecció catalana.

745

746

747

Núm. 748

Rajola. València, p. meitat s. XIX. 20x20 cm. La peça representa un torero amb els seus estris. Adquirida en el mercat antiquari, actualment pertany a una col·lecció valenciana.

748

Núm. 749

Rajola. València, p. meitat s. XIX. 20x20 cm. La imatge, satírica, reproduceix un personatge vestit d'home però corresponent a un animal de caràcter agressiu. Adquirida a la casa de Subhastes *Arce* el 2015, poc temps després va passar a formar part d'una col·lecció gironina.

749

Núm. 750

Rajola de mostra o de sèrie. Possiblm. centre castello-nenc. p. meitat s. XIX. 20x20 cm. Peça vuitcentista de disseny geomètric i centre vegetal. Adquirida a un col·leccionista de Mallorca, actualment està deslocalitzada.

750

Núm. 751

Plafó de quatre rajoles. València, p. meitat s. XIX.
40x40 cm. Decoració vegetal en policromia molt ben
equilibrada i estructurada. Adquirida en el comerç an-
tiquari, actualment pertany a una col·lecció valenciana.

751

Núm. 752, 753, 754

Rajoles amb inscripcions populars al·lusives a diversos venedors ambulants. València, entre 1920 i 1930. 20x20 cm. Aquestes gracioses rajoles d'estètica *Art Decó*, són inspirades, probablement, en gravats i estampes que inclourien dits i frases de venedors ambulants. La núm. 752 inclou el reclam: <¿Vol Criai-
lles?>; La 753: <Carabassa, la mel porte bullint>; i la

754: <Arrop i tallaetes>. Tots ells devien ser productes oferts verbalment (i possiblement acompanyats d'una cançoneta). La rajola 752 va ser publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 92. Any 2007, p. 59. Van ser adquirides conjuntament a principis del s. XXI i actualment figuren en una col·lecció valenciana.

752

753

754

3. Aragó

3.1. Terol	262
A. Vaixella i altres atuells domèstics	262
B. Pots d'apotecari	269
C. Rajoles	270
3.2. Muel (Saragossa)	273
3.3. Villafeliche (Saragossa)	281

3.1. Terol

A. VAIXELLA I ALTRES ATUELLS DOMÈSTICS

Núm. 755

Morter. Terol, s. XV. Alçada, 17,5 cm. Dins de la producció verda i morada de Terol (que s'inicia, com la catalana al s. XIII), els morters de pisa d'època medieval no sovintegen, però tampoc són excepcionals. Aquest en concret té la decoració distribuïda en tres camps simètrics, cadascú dels quals presenta un rectangle superior —que inclou trets lineals en el camp intern— i un d'inferior centrat per un element vegetal de traça

gòtica. Els tres espais són iguals, però dos d'ells estan rematats per una petita nansa, mentre que sobre el tercer figura l'abocador. Va ser adquirit a l'antiquari *Antonio Gajón* de Saragossa, conjuntament amb una escudella del s. XIV en perfecte estat i de la qual no se'n conserva cap imatge. La compra va tenir lloc a la dècada dels '80 i des del 2010 pertany a la col·lecció *Llorens* de Barcelona.

755

Núm. 756

Alcuza (Oliera). Terol, finals del s. XV/principis del XVI. Alt: 31 cm. Les olieres turolenques en verd i morat s'elaboraren al centre aragonès entre els segles XV i XIX. Més estilitzades o més rabassudes foren sempre un atuell habitual d'aquest centre. La majoria de peces primitives duen decoració vegetal o bé un àliga amb els ulls a cada costat de l'abocador, com en aquest exemplar. L'estany que integra la decoració sol ser prim i lleugerament rosat. Adquirida en la dècada dels '80 als antiquaris *Sitjas* i *Trallero* de Barcelona, que al seu torn l'havien localitzat a la col·lecció *Comas*. Des del 2010 pertany a una col·lecció del País Valencià.

756

Núm. 757

Fruitera. Terol? S. XVII. 28,5 cm. de diàm. i 12 cm. d'alt. A Terol s'hi van elaborar una sèrie de fruïteres de gran fondària, argila rosada, vora fistonejada, un pinacle central d'uns 4 cm. d'alçada, i decoració geomètrica. Hi ha exemplars d'aquestes característiques en diversos llocs (*Museu del Disseny* de Barcelona, *Museu Episcopal de Vic*, ex col·lecció *Argullol*, etc.). Estan decorades amb blau grisós i morat. Tot el que s'acaba de dir ho presenta la peça que es comenta, si bé la policromia és més viva. Va ser publicada a la revista *Galeria Anticuaria* núm. 137, 1996, p. 62. Adquirida a mitjans dels '70 a Barcelona, cap al 2000 va passar a engruixir la col·lecció *Cunilleras*, col·leccionista que ens ha deixat recentment.

757

Núm. 758

Plata. Terol, segona m. s. XVII. Diàm. 32 cm. Dins la producció de Terol, hi ha un bon nombre de peces amb subjectes pintats de manera informal i gran desimboltura. Trobem exemples d'aquest fet en nombroses col·leccions privades i públiques. La peça present, en la que figura una dama de trets arbitràriament traçats, constitueix un graciós exemple d'aquesta mena de treballs. Fou adquirida als antiquaris *Altabella d'Aguaviva* (Terol) a principis del s. XXI i 10 anys després va passar a una important col·lecció alacantina.

758

Núm. 759

Fruitera. Terol, finals s. XVII/principis del XVIII. 23 cm. de diàm. Peça de decoració geomètrica de caràcter singular però segurament sorgida dels obradors de Terol. Fou localitzada a Barcelona a la dècada dels '70 i actualment està deslocalitzada.

759

Núm. 760

Beneitera. Terol, finals s. XVII/principis del XVIII. Alt. 21,5 cm. Es presenta el motiu de la crucifixió amb verd i blau. Aquest tipus de beneiteres fou un model bastant comú del centre aragonès que s'esmenta. Tingueren un caràcter atraient debut a la seva sòbria policromia en blau i verd clar. Adquirida a Barcelona als anys '80, actualment pertany a una col·lecció mallorquina.

760

Núm. 761

Plat. Terol? Segle XVII. 23 cm. de diàm. Peça problemàtica de situar, però amb alguna atribució a Terol (amb interrogants). Decorada únicament amb sis grans tulipes i dues tonalitats de blau. Adquirit fa temps a un col·leccionista català, que al seu torn l'havia localitzat a França, d'on l'atribuïren a Aragó.

761

Núm. 762

Sotacopa. Terol, finals s. XVII. 23 cm de dià. Decorada amb una cara femenina mirant cap a l'esquerra. La sèrie a la que pertany és comuna en la producció turolenca, essent perceptible la influència italiana de què és deutora. Procedeix del mercat antiquari barceloní i actualment figura en una col·lecció privada catalana.

762

Núm. 763

Gerro per abocar-hi aigua o vi. Terol, s. XVIII. Alt. 23 cm. Decorat amb verd i morat, aquesta peça està emparentada amb els morters anteriors, encara que la seva funció és diferent. Té el cos gairebé cilíndric i duu una nansa per agafar-lo. Adquirít al Sr. *Albert Martí* de Barcelona en la primera dècada del s. XXI, actualment figura en una col·lecció mallorquina.

763

Núm. 764, 765

Gerra i Vinagrera. Terol, primera meitat s. XIX. 28,5 i 31 cm. d'alt. respectivament. Molt abundant fou la sèrie d'atuell decorats a base de trets lineals, fulles lanceolades i geometries diverses, gairebé sempre deixant extenses zones en blanc. La manca de densitat pictòrica els atorga un caràcter aparentment involutiu, però el cas és que estan en sintonia amb els corrents imperants

en la ceràmica del moment. Álvaro Zamora, en *<La cerámica aragonesa en la Fundación La Fontana>* (2021, p.246) publica dues peces molt similars, i no té dubte de que la peça en forma de cantiret és una vinagrera. Ambdues peces van ser adquirides conjuntament a principis del s. XXI i més tard van passar a una col·lecció mallorquina.

764

765

Núm. 766, 767

Parella de cànirs. *Calanda* (Terol). S. XIX. 33 cm. d'alt. Aquesta parella de cànirs de gran capacitat i considerable abombament central són clàssics del centre al·ludit. Solen tenir dues nanses i solen, també, estar decorats amb trets amb morat. Foren adquirits l'any 1974 i avui pertanyen a una col·lecció privada de Girona.

Núm. 768

Càntir o vinagrera. Probabl. Alcorisa o Crivillén (Terol). S. XIX. 18 cm. d'alçària. L'atribució d'aquesta peça fou proporcionada per l'expert en terrissa Sr. Xavier Fàbregas a qui se li reconeix la seva identificació. Adquirida a finals del s. XIX, actualment pertany a una col·lecció particular.

B. POTS D'APOTECARI

Núm. 769, 770, 771, 772

Pindolers d'apotecaria. Terol, segles XVII-XVIII. Entre 10 i 12 cm. d'alt. Els petits pots de farmàcia foren concebuts per a contenir-hi ungüents i píndoles, i són bastant comuns en la ceràmica aragonesa, sobretot en la de Terol. El pindoler núm. 769, del s. XVII, es decorà amb trets molt característics de la vaixel·la catalana i aragonesa de mitjans del sis-cents. El 770, amb una au certament poc reeixida, ja és una peça del XVIII, mentre que la 771 correspon a un petit pot blau de color uniforme, tipologia molt comuna en diverses produccions hispàniques entre els segles XVII i XIX. Per últim, el núm. 772 el creiem aragonès amb algunes reserves i també deu ser de finals del mateix segle. Els quatre pindolers van ser adquirits conjuntament i actualment estan dispersos.

769

770

771

772

C. RAJOLES

Núm. 773

Rajola. Terol, segona meitat del s. XV. 15x15 cm. Aquest tipus de rajoles decorades amb senzills motius emmarcats verticalment, són freqüents en la producció medieval de Terol. Al centre s'hi representen animals, vegetals, i sobretot edificacions. Són rajoles d'una tonalitat blau pàl·lid, una mica esblaimades. La peça va ser adquirida en una fira d'antiguitats als anys '80 i actualment es troba en una col·lecció catalana.

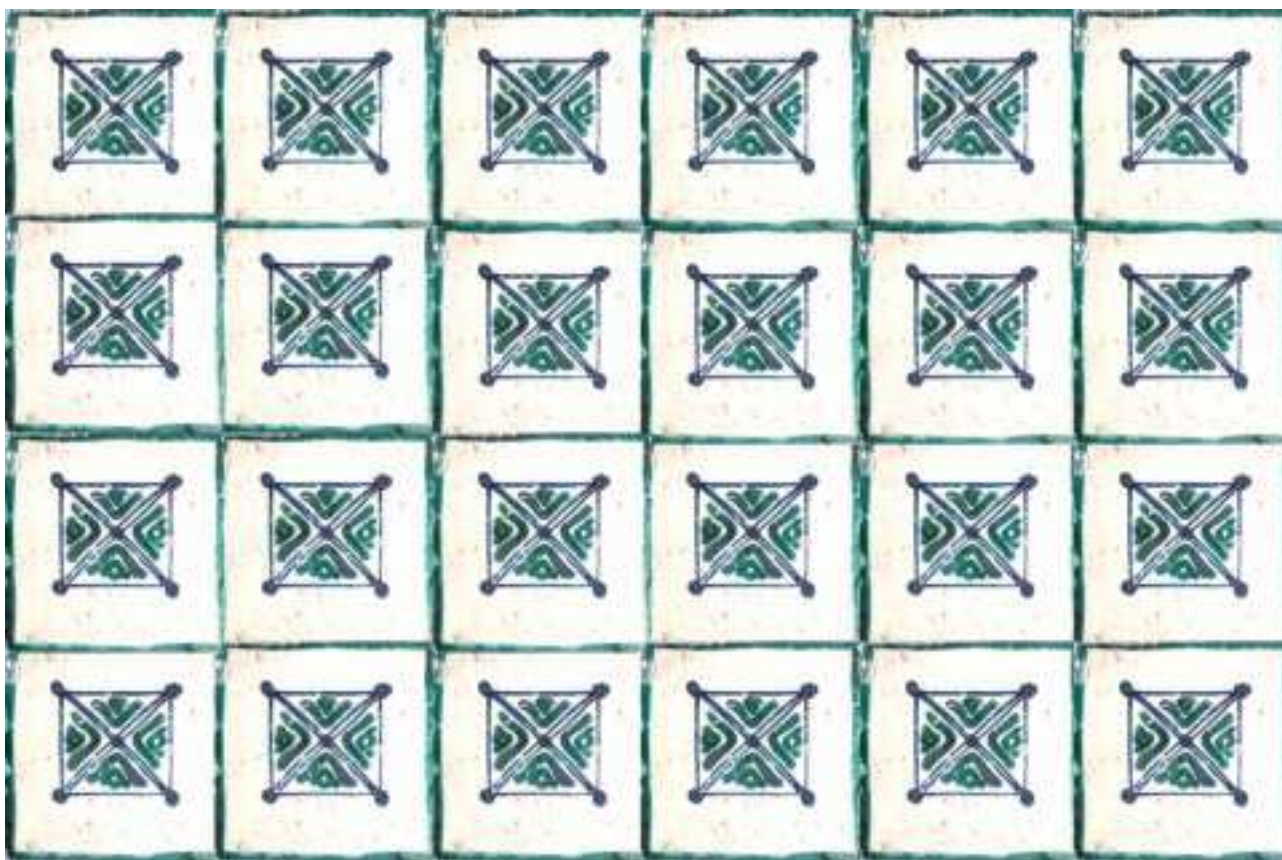
773

Núm. 774 a i b

Rajola. Terol, s. XVII. 15,5x15,5 cm. Original rajola de paviment en verd i morat decorada amb motius geomètrics. Degué ser d'escassa producció, probablement per l'estança d'alguna casa important. Amb ella es va fer una seqüenciació amb mitjans digitals per tal d'obtenir l'efecte que donaria la seva expansió (fig. 774 b). Va ser obsequiada per la Sra. *Maria Ginés* després del decés del seu marit, l'escriptor *Santiago Albertí* a la dècada dels '90.

774 a

774 b

Núm. 775

Rajola. Terol, vers 1700. 20,5x20,5 cm. Al contrari que l'anterior, aquesta rajola sovinteja en les col·leccions i museus. Representa el símbol d'Aragó amb l'àguila bicéfala i les quatre barres en l'escut. Publicada en l'obra *<La ceràmica aragonesa de la Fundació La Fontana>* (2022/p.272). Adquirida a finals del s. XX. Actualment està en mans privades.

775

Núm. 776

Rajola. Terol, s. XVIII. 20x20 cm. També sovintaja aquesta rajola senzillament decorada amb una estrella de vuit puntes pintada en blau, i feta, com l'anterior, per a configurar un paviment en alguna estança. Adquirida als anys '90, actualment es troba en una col·lecció particular.

776

3.2. Muel (Saragossa)

Núm. 777

Escudella. Muel, s. XVI-fins a 1610. Diàm. 12 cm. Típica d'aquest centre aragonès és aquesta escudella en daurat amb elements geomètrics i vegetals. Va ser adquirida a mitjans dels anys '80, i al s. XXI va ser licitada a través de la *Sala Subarna* de Barcelona.

Núm. 777 bis

Plata. Muel, primera meitat del s. XVII. 26,5 cm. de diàm. Peça vigorosa i contundent representant un ocell mirant a l'esquerra. Sembla dur un peix amb les seves urpes. Es pot considerar una obra hereva de la tradició mudèjar i al seu torn del daurat aragonès de Muel. Va ser adquirida a França i repatriada pel Dr. Palau Delmàs, que la traspassà a la col·lecció que es comenta.

777 bis

778 a

Núm. 778 a i b

Plata. Muel, 1650-1700. Diàm. 32 cm. Correspon a una sèrie excepcional i molt escassa dins la ceràmica d'aquest centre saragossà. La decoració representa el bust d'un guerrer amb casc. La més famosa peça de la sèrie és la de la col·lecció *Klein* (Suïssa), utilitzada com a portada en l'obra *<C.E.R.A.M.I.C.A. de Muel>* de *Martín Almagro* i *Lluís Mª Llubia* (1952). Molt més tard —a mitjans dels anys '90— va aparèixer la peça que publiquem (un altre guerrer amb casc) en un antiquari de Bilbao, i a través d'un col·leccionista privat es va incorporar a la col·lecció que es comenta. L'any 2013 va passar a formar part d'una important col·lecció del País Valencià.

778 b

Núm. 779

Plata. Muel, 1650-1700. Diàm. 30 cm. D'aquesta singular plata policroma decorada amb tres colors representant un gos mirant cap a la dreta, cal destacar el seu color blau, d'una tonalitat molt peculiar i distintiva de la ceràmica de Muel. Es va publicar l'any 1942

(F. de P. Bofill: <Exposición de Cerámica Española> lám. 100/núm.3). Va ser adquirida a finals dels anys '70 als antiquaris *Sitjas* i *Trallero* (ja traspassats) i procedia de la col·lecció *Comas* de Barcelona. Des del 2015 és propietat d'un gran col·leccionista del País Valencià.

779

Núm. 780, 781, 782, 783

Escudelles. Muel, segona meitat s. XVII. Entre 10 i 12 cm. de diàmetre. A Muel es va produir una significativa quantitat d'aquest element de la vaixella, destacant, sobretot pel seu nombre, la sèrie policroma decorada en blau, verd i morat (núm. 780 i 781). La núm. 782, amb fulles de falguera, correspon a la versió blava d'aquest

període, mentre que la núm. 783, ja més simple, ha estat considerada també com un producte dels obradors de *Morata de Jalón*, sense que això desdigni l'atribució paral·lela a Muel. Les peces van ser adquirides en diversos llocs en la dècada dels '80, i a principis del s. XXI van ser licitades per la sala *Subarna* de Barcelona.

780

781

782

783

Núm. 784

Plat. Muel, segona meitat s. XVII. Diàm. 11,5 cm. Aquest petit plat es pot assimilar amb les escudelles núm. 780 i 781, essent decorat, igualment, en tricoloria (blau, verd i morat). Com a motiu figura una estrella que emet set radiacions. Pertany a una col·lecció privada des de 2015.

784

Núm. 785

Plata. Probablement Muel, principis del s. XVIII. Diàm. 27 cm. Al centre, el rostre d'un personatge mirant a l'esquerra. A la vora, elements vegetals compatibles amb el motiu català anomenat popularment de la "botifarra". Publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 16 (1982/portada i p. 19) en l'article intítulat <A propòsit de vuit peces de ceràmica d'origen polèmic>. Llavors la polèmica sobre el seu origen es plantejava entre Lleida i Muel, decantant-se finalment per aquesta darrera atribució. L'obra havia estat adquirida a finals dels '70 a l'antiquari *César Saquero* —traspasat de fa molts anys— en el seu comerç de la Plaça Sant Josep Oriol de Barcelona. A finals del mateix segle va passar a formar part d'una col·lecció barcelonina.

785

786 a

Núm. 786 a i b

Plafó de rajoles de sanefa en grup de quatre. Muel? Catalunya?, finals del s. XVII/principis del XVIII. 28x28 cm. Sobre aquest model hi ha hagut versions diverses. *Salvador Miquel* el considerà de producció catalana (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 22, 1984, p.55/fig. 25), però en la reedició revisada que es va fer l'any 2000, es corregí l'atribució de *Miquel* per la de Muel del s. XVIII (p. 13/fig. 25). Fa poc, però, es va constatar el que podria ser un model precursor, indubtablement català (fig. 786b). La disjuntiva, doncs, segueix en peu. Recentment el plafó estava en licitació.

786 b

Núm. 787

Fragment de làpida. Probablement Muel, any 1884. Aquesta placa amb inscripció mortuòria, va ser localitzada en un *debalage* de carretera al sud de França a finals dels '80. Com que malgrat el seu estat la inscripció recordava la factura dels obradors aragonesos, es va adquirir i retornar a Espanya, des de on hauria sortit en un moment indeterminat. Després es va tornar a lliurar a través d'una fira de les comarques gironines. L'atribució a Muel és incerta però possible. Sigui com sigui actualment el fragment està deslocalitzat.

787

3.3. Villafeliche (Saragossa)

Núm. 788

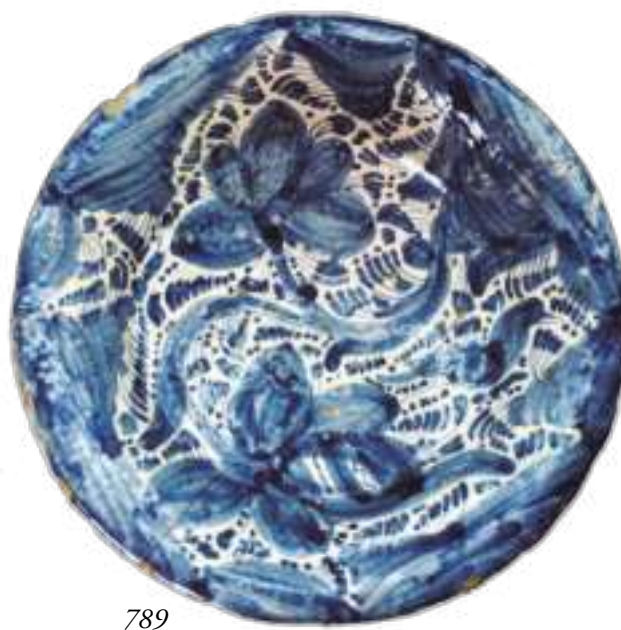
Plata. Probablement Villafeliche, finals s. XVII. 32,5 cm. de dià. Decoració de tipus geomètric i vegetal en blau de dues tonalitats, clara i fosca, i morat. L'obra fou publicada l'any 1982 al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 16 (p. 17). Va ser localitzada en el mercat antiquari en la dècada dels '70 i actualment pertany a una col·lecció privada.

788

Núm. 789

Plata fonda. Villafeliche, s. XVIII (o Almazán? —Sòria—). 25,5 cm. de dià. Decorada en blau amb motius vegetals i “mixtos”. Aquesta peça s'ha considerat emparentada amb una sèrie que fins fa poc temps s'atribuï a Villafeliche. Però recentment s'han descrit prolíxament forns i peces sorgides dels obradors d'Almazán localitzats a la vora del riu Duero (Pedro Javier Cruz Sánchez, <La ceràmica de Almazán> Soria, 2023). Tots els components d'aquest grup estan dibuixats d'una manera fluctuant i dinàmica i solen ser plates mitjançeres bastant fondes i sense ala. Normalment estan decorades en un blau pissarrós, però també n'hi ha en morat. De vegades combinen aquests colors amb tocs de verd. La peça va ser localitzada als anys '70 i actualment es troba en lloc desconegut.

789

Núm. 790, 791

Parella de pots d'apotecari. Villafeliche, s. XVIII. 28 cm. d'alt. Aquest tipus de pots, amb una àguila bicèfala coronada i la cartel·la en blanc, són reconeguts definitivament com a obres d'aquest centre. Fa més de 30 anys, un laboratori químic català va adquirir la farmàcia completa —la *botica Asensio*— de la població burgalesa de *Barbadillo del Mercado*. L'estudi d'un

mostreig de les pastes dels seus pots, va determinar que la seva provenença era Villafeliche, (<Estudio para la identificación del origen de un conjunto homogéneo de piezas de cerámica mediante técnicas analíticas> CSIC, 2010). Els pots que comentem aquí van ser adquirits en el mercat barceloní a finals del s. XX, i cap al 2010 van passar a una col·lecció privada catalana.

Núm. 792

Rajola. Villafeliche, s. XVIII. 12,5x12,5 cm. de costat. Decoració de caràcter geomètric en blau i groc configurant una creu aspada o de quatre puntes. Actualment es troba en una col·lecció sitgetana.

792

Núm. 793

Rajola. Villafeliche, s. XVIII. 12,5x12,5 cm. Es representa una dona mirant a l'esquerra. Pintada en blau de manera desimbolta i informal. En una col·lecció particular de Sitges, hi ha una bona representació de rajoles d'aquesta tipologia, moltes d'elles amb animals o personatges. Actualment està en mans privades.

793

4. Castella

A. Toledo. Talavera. Puente del arzobispo	286
B. Cuenca	302
C. Zamora	305
D. Salamanca	307
E. Valladolid	308
F. Madrid	309

A. TOLEDO. TALAVERA. PUENTE DEL ARZOBISPO

Núm. 794

Gerro de vi. Toledo, darrer quart s. XVI. Alt. 32 cm. Aquesta sèrie de gerros anomenats popularment de *Santiago*, devien ser relativament abundants en la regió toledana a finals del segle XVI. Fa moltes dècades es consideraven aragonesos, i més endavant, talaverans (<*Jarras vinateras talaveranas*>. *Galería Antiquaria* núm. 91, 1992/pp.56-60), però l'estudiós *González Zamora* (<*Talaveras*>, 2004 pp.242-243), ja les atribuï definitivament a Toledo. De fet, l'any 1992, en el primer article ja esmentat s'informà de la troballa

de nombroses restes d'aquests gerros en una caixa del magatzem de l'antiquari *Linares* de la capital toledana, fet que confirmà el propietari referint la seva aparició en una rasa propera al seu establiment. Totes les peces són pintades en blau i d'una capacitat molt variable. La forma és més o menys acampanada. Publicat en l'article esmentat més amunt l'any 1992 (p. 55/fig.4). Adquirit als anys '70 a l'antiquari *Germán Sanz*. L'any 2000 va passar a formar part d'una important col·lecció castellana.

794

Núm. 795 a i b

Plat “d’engany”. Talavera, vers 1580-1600. 21 cm. de dià. Aquesta peça correspon a la sèrie de la “petita fauna”, essent, la peça més coneguda, l’ampolla de parets rectes del *Museu del Disseny* de Barcelona. Com a plat “d’engany” és un dels més precoç dins la ceràmica hispànica. A la vora, aquest té petits insectes que sem-

blen papallones. En el centre, ametllons i branquetes en blanc. La peça, procedent de la col·lecció *Rocamora*, va ser adquirida als anys ’80 a un antiquari del *carrer de la Palla* barcelonès. Publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 105-106. Any 2012/p. 113. Actualment figura en una important col·lecció castellana.

795 a

795 b

Núm. 796, 797 a, b, c

Plates. Talavera, Toledo o Puente del Arzobispo, segona meitat s. XVI. Entre 25 i 28 cm. de diàmetre. Aquestes plates, decorades amb motius vegetals i geomètrics, tenen el revers marronós sense vidrar. Alguns autors (González Zamora a <Talaveras>, 2004 pp. 236-241), les atribueixen a Toledo amb interrogant, però per altra banda, alguns fragments es van localitzar per Llubí als testars de Puente del Arzobispo, fragments conservats sota l'epígraf

“excavacions de Puente” al *Museu del Disseny de Barcelona*. La dada fou referida en l'article <La controvertida filiació d'unes plates decorades en blau i revers sense vidrar: testimonis sobre el seu origen> (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 50, 1991 pp. 26-30). Sigui com sigui sembla indiscutible que són provinents de la regió toledana. Adquirides als anys '70 a l'antiquari *Germán Sanz*, actualment figuren en una col·lecció privada castellana.

796

797 a

797 b

Fig. 11. Fragmentos de tres plats recuperats per Llubí a les excavacions de Puente del Arzobispo i conservats al Museu de Ceràmica de Barcelona. En ells s'aprecia la disposició en grup paral·lel dels trets de l'orla, el revers no vidrat, i característiques de l'esmaïl i color iguals que les plates de les figures anteriors.

797 c

798

Núm. 798

Plata. Talavera, 1575-1600. 32,3 cm. de dià. Aquesta obra, pertanyent a la sèrie dita de les “papallones” és, possiblement, producte dels obradors talaverans i dels de Puente alhora. Adquirida a *Germán Sanz* als anys '70, actualment és d'una col·lecció castellana.

Núm. 799

Plata. Talavera, 1575-1600. 33 cm. de dià. Emparel·lada cronològicament amb l'anterior és aquesta plata amb una daina al centre. Tant l'anterior com aquesta peça ofereixen reminiscències mudèjars evidents. Adquirida al mercat antiquari barcelonès actualment està deslocalitzada.

799

Núm. 800

Plata. Talavera, 1550-1590. Diàm. 29,5 cm. Aquesta plata policroma, amb una testa dirigida cap a l'esquerra i un peculiar tocat al cap, pertany a la sèrie dita "punteada" pels ceramòlegs debut als puntets que figuren entre el fullam de la vora. Es tracta d'una sèrie bastant restringida amb una marcada influència italo-flamenca. Durant una dilatada època del s. XX es considerà d'origen sevillà, però des de fa dècades es demostrà ser

talaverana. De fet, la primera policromia hispana fou influenciada per la italiana des de principis del s. XVI. La plata que comentem, publicada en l'article <Platos de cenefa punteada> (*Galería Antiquaria* núm. 108, 1993 p.37), procedeix de la col·lecció *Argullol* i cap al 2015 va passar a formar part d'una important col·lecció del País Valencià.

800

Núm. 801

Plat. Talavera, 1550-1590. Diàm. 20 cm. Al centre, figura el bust d'un personatge, i a la vora, la sanefa "pun-teada" ja descrita. És vàlid, doncs, el que s'ha exposat per a la peça anterior. També havia estat publicada a la revista *Galeria Antiquaria* del 1993. Val a dir que quan aquest article va ser publicat, el Sr. *Anthony Ray*, conservador del *Museu Victoria i Albert* de Londres, va

contactar amb l'autor per comentar-li que el 1983, ell havia detectat en la reserva del *Museu de Ceràmica de Barcelona*, 6 fragments de la sèrie "pun-teada" localitzats per *Llubià* en les escombreres de Puente del Arzobispo. La peça, procedent la col·lecció *Rocamora*, havia estat adquirida a Barcelona als anys '80. Avui resideix en una col·lecció privada.

801

Núm. 802

Plata. Talavera, 1600-1625. Diàm. 36,5 cm. La sèrie "tricolor" talaverana fou famosa pels seus motius, tractament pictòric i cromatisme, sovintejant els bustos de guerrers, els temes del bestiar i el món vegetal, així com els motius epigràfics. El present plat presenta el bust d'un guerrer mirant cap a l'esquerra. Té un

tractament potent i la pretesa arrogància d'un soldat dels terços de Flandes. Algunes d'aquestes peces semblen tenir certa inspiració flamenca. Adquirida als anys '80 a l'antiquari *Pere Canyas* poc abans del seu decés. Actualment figura en una important col·lecció particular.

Núm. 803

Plata. Talavera, primera meitat s. XVII. 35 cm. de diàm. Com l'anterior, és aquesta plata "tricolor" amb una daina, tema recurrent en moltes obres talaveranes del s. XVII. Adquirida al mercat barceloní, avui està deslocalitzada.

Núm. 804

Plat. Talavera o Puente. Mitjans s. XVII. 21 cm. de diàm. Com a resultat de l'evolució i popularització de les peces anteriors, s'ha de considerar la sèrie de les "plomes", tema procliu en els centres de Talavera-Puente, com és el cas de la senzilla peça de la col·lecció. Actualment en una col·lecció privada.

Núm. 805

Plata. Talavera, vers 1650. Diàm. 33 cm. Aquesta singular plata decorada amb un brau al centre envoltat de motius vegetals palmiformes, va ser d'origen controvertit quan es va localitzar (<A propòsit de vuit peces de ceràmica d'origen polèmic> a *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 16. 1982 p. 17). Havia estat adquirida a l'antiquari J. Martínez de Barcelona a finals del '70. Molts anys després, l'antiquari de Madrid Luis Codosero considerava que es tractava d'una peça talaverana. Actualment deslocalitzada.

805

Núm. 806

Plata. Talavera o Puente del Arzobispo. 1600-1625. Diàm. 35,7 cm. En aquesta singular plata es representa un conjunt d'edificacions de diversa índole, algunes rematades de teulats exòtics. Va ser adquirida als anys '70 a l'antiquari Germán Sanz de Barcelona. Es considerava erròniament aragonesa fins que molts anys més tard va ser descrita per César González Zamora (<Talaveras>, 2004, p. 321). Actualment creiem que pertany a la seva col·lecció.

806

807 a

Núm. 807 a i b

Gerra d'apotecaria. Talavera, 1690-1715. 21,5 cm. d'alt. Al centre, l'escut dels *Jerònims* envoltat per dues gerres d'assutzenes, el que significa que devia formar part d'un encàrrec per a una comunitat Jerònima. Publica una d'igual *González Zamora* (<*Talaveras*> 2004, p. 364). Adquirida a un antiquari de Barcelona a finals del s. XX, actualment forma part d'una col·lecció madrilenya.

Núm. 808

Pindoler de farmàcia. Talavera, s. XVIII. 11 cm. d'alt. Es representa un escut coronat amb una clavellina al centre. La cartel·la roman sense inscripció. Adquirit conjuntament amb altres pindolers en el mercat antiquari, avui està deslocalitzat.

807 b

808

Núm. 809

Pot d'apotecari. Talavera, s. XVIII. Alt. 20,5 cm. Al centre, un escut amb les lletres "TBO" enllaçades. D'aquesta sèrie se'n troben exemplars regularment en el mercat d'antiguitats. Fa unes dècades es dubtava sobre la seva proveniença (Alcora, Talavera etc.), però actualment és bastant generalitzada l'atribució al centre castellà. S'ignora on es troba actualment.

Núm. 810

Fruitera (*salvilla*). Talavera, principis s. XVIII. 27 cm. de dià. Peça corresponent a la sèrie anomenada "poli-croma" vigent als tombants dels segles XVII/XVIII. Al centre, un personatge envoltat de plantes i a la vora, ornamentació vegetal enllaçada característica de la sèrie. Va ser adquirida als anys '70 a l'antiquari *Germán Sanz*, i després d'una desconeguda singladura va reaparèixer en licitació a través de la Casa *Setdart* de Barcelona (juliol 2023, núm. de lot 35147926).

809

810

811

Núm. 811

Fruitera. Puente del Arzobispo, 1700-1725. Diàm. 22,5 cm. Aquesta sèrie devia assolir molta popularitat en el seu moment si ens atenem a la quantitat de peces conservades. Va ser adquirida a *Germán Sanz* en la dècada dels '70. Actualment se'n desconeix la seva pertinença.

Núm. 812 a, b

Gerro de vi. Puente del Arzobispo, 1840-1865. Alt. 34,5 cm. Gerro de caràcter popular pertanyent a una forma molt comuna en la producció de Puente. Moltes de les peces duen inscripcions de pertinença i aforismes populars. Aquest en concret presenta un escut amb un àguila bicèfala flanquejada per dos lleons, un a cada banda. Adquirida conjuntament amb altres peces de Puente a un col·leccionista particular. Actualment en una col·lecció de Madrid.

812 a

812 b

813 a

Núm. 813 a i b

Gerro. Puente del Arzobispo, any 1815. 17,5 cm. d'alt. L'escena, ingènuaament tractada, representa una dona i un sastre amb unes enormes tisores que sembla servir-la. Al capdamunt figura una inscripció que diu: <BIBA MI DUEÑO. AÑO 1815>. La peça va ser comprada al mercat barceloní i avui es troba en una col·lecció de Mallorca.

Núm. 814

Gerro d'engany. Talavera o Puente, any 1842. Alt. 21 cm. Decoració amb garlandes en el cos, i vegetal en la resta. Duu quatre brocs, un en la nansa, i els altres tres implantats en el cos esferoidal. Uns ragen i altres no, d'aquí el nom que rep de gerro d'engany. En una part del coll figura la inscripció <Año de 1842> pintada amb blau. Per la nansa, cilíndrica i buida, pot circular el líquid contingut. Va ser trobat a Barcelona i en l'actualitat està en una col·lecció castellana.

813 b

814

Núm. 815

Gerra. Puente del Arzobispo, principis del s. XIX. Alt. 32 cm. Decoració floral en el cos i geomètrica en la part baixa. Adquirida conjuntament amb les peces anteriors, actualment pertany a un col·leccionista de Madrid.

Núm. 816 a i b

Plafó de rajoles. Talavera, s. XVI. 70x56 cm. Representa *Sant Ildefons* amb una policromia i traçat de bellíssima factura, producte de la millor època de la rajoleria talaverana. Té totes les característiques del renaixement tardà, manierista. Va ser adquirit a un brocanter de Girona i actualment està en lloc ignorat.

815

816 a

816 b

Núm. 817, 818

Parella de rajoles. Talavera, 1575-1625. 13,5x13,5 cm. cadascuna. Els motius reproduïen l'escut de la família *Covarrubias* (Burgos) i pel que sembla, algun dels quarters es dediquen als consorts. Aquestes rajoles van ser descrites i interpretades per primer cop pel *Marqués del Saltillo* l'any 1947 (*Catálogo de la exposición la Heráldica en el Arte*). Posteriorment, arran de l'aparició de diverses parelles més, es va realitzar un estudi més personalitzat del significat dels diversos quarters: *<Dues rajoles heràldiques emparentades: les dels Covarrubias>* (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 48, 1991, pp. 22-23). Foren adquirides a *Germán Sanz* als anys '70. Actualment figuren en una col·lecció toledana.

Núm. 819, 820

Parella de plaques circulars (o *tondos*). Toledo, s. XVIII. Aquestes plaques, d'uns 20 cm. de diàmetre, representen la investidura de *Sant Ildefons* —patró de la ciutat de Toledo— per part de la Verge que li posa la casulla. Les figures, en blau, destaquen sobre un fons groc ataronjat uniforme. Van figurar, i encara en queden, en algunes cases del casc antic de Toledo. Han estat descrites en l'obra d'*Alfonso Pleguezuelo* *<Lozas y azulejos de la colección Carranza>* 2002, pp. 84/85. Exemplars d'aquesta sèrie apareixen amb relativa freqüència en el mercat antiquari. Van ser localitzades en la dècada dels '90. La primera d'elles va passar a formar part de la col·lecció *Brugarolas*. La segona està en lloc desconegut.

Núm. 821

Plafó de rajoles de mostra o sèrie. Talavera, s. XVIII. 27x27 cm. El plafó il·lustra la combinació geomètrica per a cobrir zones extenses de paret d'eventual expansió multilateral. Foren adquirides a Barcelona i actualment estan en mans privades.

817

818

819

820

821

B. CUENCA?

Núm. 822 a i b; 823 a i b; 824 a i b; 825 a i b

Plats. Possiblement Cuenca, s. XVII. Entre 15 i 21 cm. de diàmetre. Decoració sobre engalba. Aquests plats van ser adquirits a La Bisbal l'any 2013 a la botiga que havia sigut antigament de *Rafael Ponsatí*. El seu nou propietari va explicar que els havia comprat conjuntament amb altres peces de la mateixa vaixel·la —ja venudes— en un convent de monges de la ciutat de Cuenca. La percepció inicial de que no es tractava de peces de Terol (com algú defensava) fou corroborada. A primera vista semblaven similars a peces turolenques, però la tècnica pictòrica, el blanc del fons (una mena d'engalba), la forma, els colors i especialment un revers molt adust i sense vidriar, eren absolutament diferents. Es tingué doncs en compte el lloc de la troballa i el fet de conèixer que a Cuenca

hi havia hagut, almenys, un obrador que havia estat referit per l'estudiós *Manuel Osuna Ruiz* en el seu llibre <*Un alfar de ceràmiques populars del siglo XVII en Cuenca*> (Cuenca, 1976). En el seu llibre hi ha peces que són decorades amb verd sobre blanc, entre altres peces de terrissa. La suggerència de que podria tractar-se d'obres d'aquest centre castellà actiu en el s. XVII es feia versemblant si comptem, a més, que l'encaix es feia difícil amb altres produccions en verd i morat. Les peces van presentar-se a la Reunió d'Identificació de l'*Associació Catalana de Ceràmica* del 14 de novembre del 2014 i la seva atribució va ser "Possiblement Cuenca, s. XVII-XVIII". (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* 111, p. 5). Posteriorment, les obres passaren a engruixir una col·lecció mallorquina.

822 a

822 b

823 *a*

823 *b*

824 *a*

824 *b*

825 *a*

825 *b*

Núm. 826 a i 826 b

Càntir i oliera de Priego (Cuenca). Segona meitat s. XIX principis del XX. 35 cm. i 16,5 cm. d'alt respectivament. La primera, de forma ovoide amb dues nanses, i la segona, de forma esferoïdal amb una nansa. Argila marronosa envernissada. D'aquesta mena d'atuellis n'hi ha de moltes mides diferents. Adquirides a Barcelona als anys '70, actualment en sengles col·leccions privades catalanes.

826 a

826 b

C. ZAMORA

Núm. 827, 828

Olles. Muelas del Pan (Zamora), s. XIX. Vers 30 cm. d'alt. Pasta marronosa amb moltes intrusions de mica, condició molt prevalent en obres de Muelas del Pan. Duen nanses de secció plana, una a cada costat. Signes de l'acció del foc en la meitat inferior. *Muelas* és un centre extingit des de fa dècades. Adquirides en el comerç barceloní, fa temps que figuren en sengles col·leccions privades.

Núm. 829, 830

Plats. Zamora, segles XVII-XVIII. 20 cm. de diàm. aprox. Decoració geomètrica i vegetal molt esquemàtica sobre fons blanc. Revers marró sense vidrar. Aquesta producció, que s'ha atribuït durant decennis a diversos llocs de Castella, va ser finalment ben estudiada per Carlos Piñel (<Lozas antiguas de Zamora>) al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 100, any 2009, pp. 40-55. Piñel argumenta els fonaments d'aquesta atribució en les troballes arqueològiques de la ciutat de Zamora, amb restes de peces mal cuites, defectuoses, trespeus (*atifles*), i peces enganxades entre sí). L'estudi de Piñel és fonamental per al coneixement d'aquesta sèrie que fins aproximadament l'any 2000 estava imprecisament localitzada.

829

Núm. 831 a, b

Gerreta. Olivares (Zamora), S. XIX. 11 cm. d'alt. Petita peça decorada sumàriament amb tocs de blau. Les obres d'Olivares passen relativament desapercebudes per la predominança del blanc que ostenten. Solen tenir, però, petites línies de blau en les vores que les permeten identificar. Olivares és un barri de Zamora a tocar del riu Duero, per tant les seves obres són plenament zamoranes.

830

831 a

831 b

D. SALAMANCA

Núm. 832

Barril de campo. Tamames de la Sierra o Vitigudino (Salamanca), principis del s. XX. 20,5 cm. d'alt. Peça parcialment vidrada. Argila color marronós pujat. Probablement per dur-ne i servir-hi el vi. Localitzada a Barcelona als anys '90.

832

E. VALLADOLID

Núm. 833

Barril de vino. (Probablement *Peñafoel*, Valladolid),
principis del s. XX. 19,5 cm. d'alt. Parcialment vidrat.
Adquirít conjuntament amb l'anterior a la dècada dels
'90.

F. MADRID

Núm. 834

Gerro d'aigua. *Valdemorillo* (Madrid), 1883-1897. 23 cm. d'alt. Pisa fina de color blanc decorada amb motius estampats —geomètrics i vegetals— en policromia, seguint la tècnica anglesa i l'estil alfonsí de l'època (Alfons XII). En la base de la peça hi ha un segell que posa: <Falcó i Ca. Valdemorillo>. Altres inscripcions diuen: <1ª calidad. Mosaico> i encara: <Pedernal y granito>. Tot això fa referència a una pisa realitzada a l'esmentat centre madrileny a la manera de la pisa anglesa del moment. La peça va ser descoberta durant la dècada dels '90 formant part d'una vaixel·la completa pertanyent a la família *Santos* de Barcelona. Venia de

família i havia estat heretada per les seves actuals propietàries, ja desaparegudes. La vaixel·la va ser estudiada al treball <Una vaixel·la centenària de Valdemorillo encara en ús> (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 58. 1995. pp. 10-13). A través d'aquest article es divulgà que l'any 1845, un alcorí de nom *Joan Falcó* s'establí a *Valdemorillo*, prop de la riera de la Nava (rica en bones argiles i caolí, i a més, prop de la Cort, fet idoni per a comercialitzar els seus productes "refinats" i actuals). La vaixel·la residual de la família *Santos* constava de 85 peces, una de les quals va ser obsequiada a la col·lecció que es revisa.

834

5. Andalusia

A. Sevilla	312
B. Granada	325
C. Córdoba	328
D. Jaén	329

A. SEVILLA

Núm. 835

Plat. Sevilla, finals s. XV/principis s. XVI. 26,5 cm. diàm. Ornamentació geomètrica en blau i morat. Aquesta infreqüent sèrie fou atribuïda antigament a *Calatayud* per part d'alguns ceramòlegs de mitjans del s. XX, en comparar aquestes plates amb les rajoles aragoneses de

la *família Luna* fetes per a l'església de San Pedro Mártir d'aquella ciutat. La proposta creà una certa confusió i fou seguida per *Martínez Caviro* i *Álvaro Zamora*, fins que unes dècades més tard s'identificaren com a sevillanes arran de la interpretació de les troballes de la illa

835

La Isabela (República Dominicana) on aparegueren en quantitat considerable restes arribades des de la capital hispalense. L'estudi posterior de les pastes determinà el seu origen. És per això que els autors americans (*Goggin* en concret), encunyaren el terme d'*Isabella Polychrome* per a aquesta sèrie, i ja des de fa dècades és reconeguda com d'origen sevillà. Aquesta informació la dona entre altres *Anthony Ray* (*Spanish Pottery. 1248-1898*. Londres, 2000, pp. 33-34). El plat fou adquirit als anys '70 a *Germán Sanz*, antiquari de Barcelona, i l'any 2010 ingressà en una important col·lecció sevillana.

Núm. 836

Fragment de terracuita envernissada. Probabl. Sevilla, s. XVI. 20x15 cm. Aquest fragment amb la imatge de Crist fou adquirit a l'antiquari *Ernesto Pironti* de Barcelona als anys '70. A part del toc escultòric del fragment, el seu interès radica en el fet d'haver estat publicat en el catàleg de l'exposició *<Cerámica española>* efectuada al Palau de La Virreina l'any 1942 (*F. de P. Bofill*, p. 102/fig. III). El fragment procedia de la col·lecció *Salvà* de Barcelona, i en el catàleg fou descrit com a "relieve de barro vidriado. Sevilla, s. XVI". Amb el pas dels anys va passar a engruixir una col·lecció catalana.

836

Núm. 837, 838

Plates. Sevilla, 1525-1550. Entre 33 i 34 cm. de diàm. Decorades amb la tècnica de reflex metàl·lic, aquesta tipologia de plates fou considerada com a catalana durant moltes dècades (*Ceràmica catalana de reflex metàl·lic*, 1980), però posteriorment les investigacions determinaren la seva producció sevillana. Són, generalment,

obres una mica desaturades pel que fa la tècnica pictòrica i la imperfecció dels acabats. També és reiterativa la forma de pintar els reversos amb bandes concèntriques. Solen dur dos forats fets *ante coctem* per a ser penjades. Foren adquirides als anys '70 i actualment figuren en col·leccions privades.

837

838

Núm. 839, 840

Parella de plates. Sevilla, tercer quart s. XVIII. 36 i 35 cm. de diàm. respectivament. Aquesta sèrie sevillana, relativament escassa pel que fa la seva producció, presenta una vora amb invaginacions successives de la pasta com a ornamentació perifèrica, el que les confereix un caràcter molt particular. La núm. 839 mostra un cà saltant entre matolls i un terra policrom

característic de tota la sèrie. La 840 mostra un nen despul·lat mig inclinat sobre el terra. Van ser adquirides conjuntament en una Fira de Barcelona i des de fa molt anys pertanyen a la col·lecció *Carranza*. Han estat publicades en l'obra d'Alfonso Pleguezuelo <*Trianas de la colección Carranza*>. Sevilla, 1996. Fig. 160-161.

839

840

Núm. 841 a, b, c

Plafó de 4 rajoles de sèrie. Sevilla, 1575-1585. (25x25 cm.). Aquest grup de rajoles pertany a l'artista *Cristóbal de Augusta*, en actiu a Sevilla en l'època que s'esmenta. Hi ha obra seva en diversos monuments sevillans i extremerys. Són de destacar dos d'ells en que s'aprecia aquest idèntic model de rajola: un es troba a los *Reales Alcázares de Sevilla*, panell datat entre 1575 i 1577; l'altre figura en la capella dedicada

a Santiago Apóstol i Sant Agustí del *Monasterio de Tentudía* (Calera de León, Badajoz). En aquest darrer figura el túmul funerari de *Pelayo Pérez de Correa* folrat amb aquest model de rajoles i datable entre 1575 i 1585. Les quatre rajoles que comentem procedien del ceramista *J.B. Guivernau*. L'any 2015 van passar a pertànyer a la col·lecció d'*Ignasi Brugarolas*, ja traspassat.

841 a

841 *b*

841 *c*

Núm. 842

Rajola de sanefa. Sevilla, s. XVIII. 18x13 cm. Com a decoració, una criatura nua entre vegetals, tema recurrent en la rajoleria sevillana. Adquirida a Barcelona a finals del s. XX i actualment deslocalitzada.

Núm. 842 bis

Conjunt de 4 *olambrillas*. Sevilla, principis s. XVIII. 7x7 cm. cadascuna. En el centre, envoltats per una via groga circular, sengles ocells en postures diverses. Plafó adquirit en el mercat antiquari i actualment en una col·lecció catalana.

842

842 bis

Núm. 843

Rajola. Sevilla, s. XVIII. 13,5x13,5 cm. Al centre, la Giralda sevillana flanquejada per dues gerres d'assutzenes, tot en blau i emmarcat per tanca. A la part superior esquerra una "F" pintada amb morat. La lletra suggereix una senyalització de lloc, districte, carrer o casa. Adquirida a finals dels anys '90 al mercat antiquari, actualment figura en una col·lecció mallorquina.

843

Núm. 844 a, b i c

Placa ceràmica. Sevilla (*La Cartuja*), darreries del s. XIX. 49 cm. de llargada per 33 d'alçada. Representa una escena costumista amb diversos personatges, en el centre de la qual una dona està sent despatxada en un quiosc de begudes. A finals del s. XIX s'elaboraren a *La Cartuja* diversos models d'aquestes plaques, sempre amb escenes

o paisatges de la capital andalusa. Consten com autors diversos pintors com *Escribano* (el d'aquesta peça), *Benito*, *Payan*, *Castillo* etc. Al darrere de les plaques hi ha un segell que posa: <Pickman y C^a. China Opaca. Sevilla> i al centre: <Medalla de oro. Paris 78>. Això evidencia que aquestes plaques són posteriors a 1878. En una d'elles,

844 a

844 b

844 c

signada “*Benito*”, figura la Giralda sevillana com a motiu principal; en el revers posa: <Sevilla 1892>. Pel que fa les mesures són lleugerament variades entre unes i altres però sempre són rectangles d’entre 45 i 49 cm. pel costat llarg i entre 32 i 35 pel curt. La placa procedeix de la col·lecció *Lincoln*, ja dispersa de fa molts anys i cap al 2012 va passar a pertànyer a una col·lecció privada.

Núm. 845 a i b, 846

Rajoles d’aresta. Sevilla, posteriors a 1939. 28x14 cm. A partir de 1939 es fa càrrec d’una antiga fàbrica sevillana, la societat que figura en el revers de les rajoles: <*Cerámica Santa Ana. E. Rodríguez Díaz y Hermano. San José 31. Triana. Sevilla*>. Són rajoles d’aresta industrials molt utilitzades en l’època en el Sud Peninsular. Se’n desconeix la propietat actual.

845 a

845 b

846

Núm. 847, 848, 849

Tasses per a prendre la xocolata. Fàbrica *Pickman, La Cartuja*, Sevilla. Principis del s. XX. 5 cm. d'alt. *Pickman* va realitzar des dels seus inicis a mitjans del s. XIX in comptables productes ceràmics segons la tradició de la ceràmica estampada anglesa. N'utilitzaren diversos

colors, sobretot el negre, però també el blau, carmí, i menys freqüentment el marró. Adquirides a Barcelona a finals del s. XX, més tard anaren a parar a una col·lecció de l'Anoia.

847

848

849

B. GRANADA

Núm. 850

Plata. Probablement *Fajalauza* (Granada). S. XVII. 32 cm. de diàm. Peça bicolor decorada amb blau i tocs d'ataronjat. Es representa un ocell volant i duent una branqueta amb petites fruites amb el bec. A la vora, cinc fulles lanceolades amb el centre reticulat. La ceràmica de *Fajalauza* es coneix, almenys, des de 1517 (J.L. Garzón Cardenete: <La cerámica de Fajalauza>,

Madrid, 2001), i aquesta és, possiblement, una peça d'aquest centre andalús elaborada en una etapa bastant inicial. Va ser publicada a la revista *Galería Antiquaria* núm. 137, any 1996, p. 61. Havia estat adquirida als anys '70 i durant l'any 2000 va ser transferida a la col·lecció *Cunilleras*. Actualment se'n desconeix la seva localització.

850

Núm. 851

Plata. Fajalauza, finals del s. XIX/principis del XX. 35 cm. de dià. Presenta decoració amb una florer central, envoltada d'espais en blanc i a la vora una sanefa d'elements corbats enllaçats. En una col·lecció gironina existeix una peça molt similar que duu en el centre de la florera la data de 1903. Actualment la plata està deslocalitzada.

851

Núm. 852

Plata. Fajalauza, vers 1920-1930. Dià. 35,5 cm. Peça molt corrent dins de la producció granadina. Presenta un ocell embrancat envoltat de profusa decoració vegetal. Localitzada en el comerç barcelonès, actualment se li ha perdut el rastre.

852

Núm. 853

Alcuza o gerra per a oli. Fajalauza, finals s. XIX/principis del XX. 27 cm. d'alt. Decorada amb trets curvilinis. Aquesta peça de cos cilíndric és típica de la producció granadina, i en els obradors moderns encara s'hi fa. Fou adquirida a mitjans dels anys '60 i actualment es deu trobar en una col·lecció privada.

853

C. CÓRDOBA

Núm. 854

Cántaro de Perula. Lucena (Córdoba), principis del s. XX. Alt. 11 cm. Decoració en verd intens i coberta envernissada. D'aquesta mena de cànirs n'hi ha de moltes mides, totes elles de cos gairebé esfèric. Avui es troba en una col·lecció catalana.

D. JAÉN

Núm. 855

Botija. Andújar (Jaén), finals s. XIX/principis del XX. 26 cm. d'alt. Típica de la producció d'Andújar és aquesta *botija* de cos ovoide, dues nanses i decoració vegetal en blau, verd, groc i morat, amb tocs de carmí diluït en la base de les nanses. Adquirida en una fira catalana i actualment en lloc desconegut.

855

6. Balears

A. Pisa d' <i>Inca</i>	332
B. Terrissa d' <i>Inca</i>	333
C. Pisa de <i>La Roqueta</i>	334

A. PISA D'INCA

Núm. 856 a, b, c

Escudella. *Obra d'Inca*, (Mallorca), s. XVII. 12 cm, de dià. Decoració en verd sobre coberta estannífera en forma d'arcs separats entre sí i dues finíssimes circumferències en morat per sobre i per dins d'aquells elements. L'obra verda i morada d'Inca va ser esmentada per primer cop per *A. Mulet* l'any 1931. *Mulet* intuï llavors que es devia tractar d'obra mallorquina, excloent-hi la seva elaboració en cap centre de la Península. Va aplegar unes 40 peces a la seva casa del carrer Gènova, de Palma, conjunt que després va anar destinat al Museu de Lluch, al nord de l'illa mallorquina. Anys

després d'aquest estudi, la sèrie va ser sistematitzada per *Elvira González Gozalo*, en localitzar en una sitja de Sineu, bon nombre d'aquestes peces (<*Elements per a l'estudi de l'obra d'Inca mallorquina. El material del pou de la Plaça dels Reis de Mallorca núm. 6-7 de Sineu*>. Publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 61, 1997, pp. 31/37). L'escudella va ser publicada en portada de la revista esmentada. Havia estat localitzada a Barcelona en la dècada dels '90 i va ser obsequiada a l'autora de l'esmentat article amb motiu d'una visita de treball a la capital mallorquina.

B. TERRISSA D'INCA

Núm. 857

Plat "moreno". *Inca* (Mallorca). Finals s. XIX/principis del XX. 28 cm. de diàm. Decoració geomètrica de color groguenc sobre fons marronós, típica de la producció terrissera de la localitat d'*Inca* que rep col·loquialment el nom de plats "morenos". Van ser realitzats en certa manera a la imatge dels plats de Mataró, que segons mostren les troballes van ser motiu d'importació molt nombrosa a les contrades mallorquines. Actualment en una col·lecció del Sud de la Illa.

857

C. PISA DE *LA ROQUETA*

Núm. 858 a i b

Plata. Possiblement *La Roqueta*, 1897-1918. 38 cm. de dià. Decoració en blau de dues tonalitats perfilat amb fines línies de morat. Representa una escena galant entre un cavaller amb casc emplomallat i una dama, envoltats de personatges secundaris i una escena marítima com a rerefons. La vora és festonejada i en el revers s'aprecien diverses inscripcions. De bones a primeres pot semblar de Savona, però als tallers de *La Roqueta* s'hi van fer moltes obres a la manera del centre lligur. La fàbrica de *La Roqueta* ha estat docu-

mentada per *Catalina Cantarellas (La Roqueta. Una industria cerámica en Mallorca. 1897-1918. Palma de Mallorca, 1994)*. Aquesta fàbrica produí en els seus 21 anys d'existència multitud de productes, des d'obres de caràcter modernista, fins a retrats, peces historicistes —com aquesta— i creacions innovadores. Va ser adquirida a un antiquari de Barcelona l'any 2.000 i havia estat comercialitzada a principis del s. XX per la galeria *Fayans Català*. Actualment pertany a una col·lecció privada.

Núm. 859

Recollidor de pinyols, escopidores, etc. *La Roqueta* (Mallorca), 1897-1918. 23 cm. d'alt. L'autora *Catalina Cantarellas* (*op. cit.*) esmenta i publica aquestes singulars obres de caràcter humorístic com a recollidors de pinyols, fruits etc. N'hi ha de diversos tipus, sempre elaborats amb motlures d'una gran comicitat. La peça va ser trobada a Barcelona i actualment figura en una col·lecció de Mallorca.

859

7. Rajoles d'aresta i corda seca: Toledo, Sevilla i Muel

Les rajoles d'aquest capítol constitueixen un grup de 60 peces que comentarem succintament. Per a la seva classificació ens hem basat essencialment en l'obra d'*Anthony Ray* <*Spanish Pottery 1248-1898*> Londres, 2000. pp. 325-351 i en l'obra d'*Álvaro Zamora* <*Cerámica aragonesa en la Fundación La Fontana*>. Barcelona, 2022. pp.126-136. [Ray, que va ser membre de la *Real Academia de Toledo* i va treballar amb *José Aguado Villalba*, era bon coneixedor de la ceràmica toledana —especialment de rajoles— i és per això que ens hem basat especialment en la seva obra]. Les rajoles que segueixen foren adquirides entre els anys '70 i '90. Des de principis del s. XXI es van anar dispersant entre diverses col·leccions.

Núm. 860

Rajola. Tècnica de *corda seca* (tipus en *fenedura* entre els compartiments). Anomenada per alguns autors tipologia de "Niebla" (castell d'aquesta població de Huelva). Segles XII-XIII? (Ray, 2000, fig. 702). En anys recents, però, els investigadors es decanten per una cronologia posterior (segle XV). La rajola present procedeix del Monasterio de Monsalud (municipi de Córcoles, Guadajajara).

860

Núm. 860 bis

Eines per elaborar rajoles d'aresta: tac o motllo de fusta tallat; gúbies de diversos perfils; rajola premsada; finalment, rajola d'aresta acabada.

TAC DE FUSTA LLaurat

GÚBIES PER TALLAR

RAJOLA PREMSADA

RAJOLA ACABADA

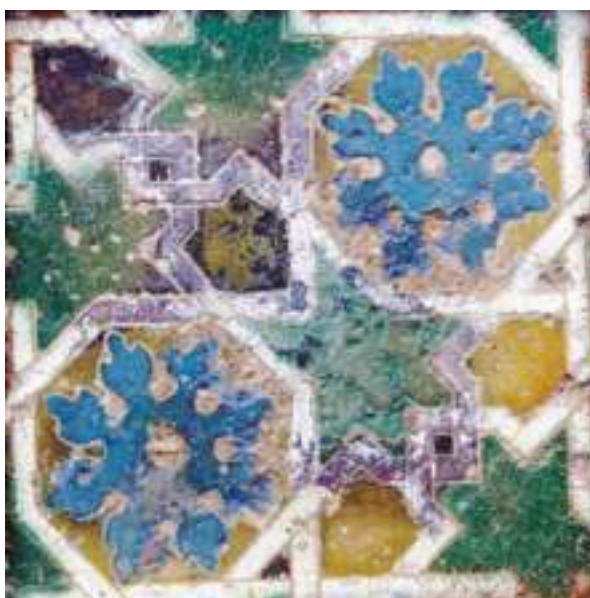
860 bis

Núm. 861

Rajola. Toledo, 1475-1550. (*Ray*, fig. 733).

Núm. 862

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 737)

861

862

Núm. 863

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 739)

863

Núm. 865

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 766)

864

Núm. 864

Rajola. Toledo, vers 1500 (Sense referència puntual a *Ray* —a partir d'ara SRPR—).

865

Núm. 866

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 744)

866

Núm. 867

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 744).

867

Núm. 869

Rajola. Toledo vers 1475-1500 (SRPR).

868

Núm. 868

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 748).

869

Núm. 870

Rajola. Toledo, vers 1475-1500 (SRPR)

870

Núm. 871

Rajola. Toledo, 1475-1500 (*Ray*, fig. 737).

871

Núm. 873

Rajola. Toledo 1475-1500 (*Ray*, fig. 773).

872

873

Núm. 874

Plafó de 4 rajoles. Toledo 1475-1500 (*Ray*, fig. 720).

874

Núm. 875

Rajola. Toledo, vers 1500 (SRPR).

Núm. 876

Rajola. Toledo, vers 1500 (SRPR).

875

876

Núm. 877 a i b

Conjunt de 3 rajoles. Toledo, vers 1500 (SRPR).

877 a

877 b

Núm. 878

Rajola. Toledo, vers 1500 (SRPR).

878

Núm. 880

Rajola. Toledo, 1550-1575 (*Ray*, fig. 791).

879

Núm. 879

Rajola. Toledo, 1500-1525 (*Ray*, fig. 723).

880

Núm. 881

Rajola. Toledo, 1550-1575 (*Ray*, fig. 798).

881

Núm. 882

Rajola. Toledo, 1550-1575 (SRPR)

882

Núm. 883

Rajola. Toledo, 1550-1575 (SRPR).

883

Núm. 884

Rajola. Toledo, vers 1550-1575 (SRPR).

884

Núm. 885

Rajola. Toledo, vers 1550-1575 (SRPR).

885

Núm. 886

Rajola. Toledo, vers 1550-1575 (SRPR).

Núm. 887

Rajola. Toledo, vers 1525-1575 (SRPR).

Núm. 888

Rajola. Toledo, vers 1525-1575 (SRPR).

886

887

888

Núm. 889

Quadre de 4 rajoles. Toledo, vers 1525-1575 (SRPR).

889

Núm. 890

Rajola. Toledo, 1525-1575 (*Ray*, fig. 835).

890

Núm. 891

Quadre de 4 rajoles. Toledo, vers 1525-1575 (SRPR).

891

Núm. 892

Quadre de 4 rajoles. Toledo, 1540-1550 (*Ray*, fig. 782).

892

Núm. 893

Quadre de 4 rajoles. Toledo, vers 1525-1560 (SRPR).

893

Núm. 894

Rajola. Toledo, 1550-1575 (*Ray*, fig. 818).

894

Núm. 895

Parella de rajoles. Toledo, vers 1550-1575 (SRPR).

895

Núm. 896

Rajola. Toledo, 1550-1575 (*Ray*, fig.801).

896

Núm. 897

Parella de rajoles. Prob. Toledo, 1550-1575 (SRPR).

Núm. 898

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

Núm. 899

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

897

898

899

Núm. 900

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

900

Núm. 901

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

901

Núm. 902

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

902

Núm. 903

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

903

Núm. 904

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

904

Núm. 905

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

905

Núm. 906

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

906

Núm. 907

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

907

Núm. 908

Olambrilla (6x6 cm). Sevilla, p.m. s. XVI (*Ray*, pàg. 370).

908

Núm. 909

Parella de dues rajoles. Sevilla, mitjans s. XVI (SRPR).

909

Núm. 910

Quadre de 4 rajoles. Sevilla, mitjans s. XVI (SRPR).

910

Núm. 911

Quadre de 4 rajoles. Sevilla, 1525-1575 (*Ray.*, fig. 890)

911

Núm. 912

Quadre de 4 rajoles. Sevilla, 1525-1575 (SRPR).

912

Núm. 913

Rajola. Sevilla, mitjans s. XVI (SRPR).

913

Núm. 914

Parella de rajoles. Sevilla, mitjans s.XVI (SRPR).

914

Núm. 915

Parella de rajoles. Muel, s. XVI (Álvaro, p.126).

Núm. 917

Parella de rajoles. Muel, s. XVI (Álvaro, p. 126).

Núm. 916

Parella de rajoles. Muel, s. XVI (Álvaro, p. 126).

915

916

917

Núm. 918

Parella de rajoles. Possibl. Muel, s. XVI (SRA).

918

Núm. 919

Parella de rajoles. Possibl. Muel, s. XVI (SRA).

919

Núm. 920

Quadre de 4 rajoles. Muel, s. XVI. (Álvaro, p. 129).

920

8. Estranger

A. Itàlia	368
B. França	383
C. Regne Unit	389
D. Països Baixos	391
E. Alemanya	399
F. Portugal	403
G. Nord d'Àfrica. Tunísia	404
H. Orient Mitjà	406
I. Extrem Orient. Xina	409
J. Extrem Orient. Japó	417
K. Extrem Orient. Tailàndia	421
L. Amèrica. Equador	422

A. ITÀLIA

Núm. 921 a, b

Gerra. Venècia, 1560-1580. Obra de l'anomenat *Mastro Domenico da Venezia*. El taller de *Domenico da Venezia* va aconseguir produir peces d'una qualitat extraordinària a la segona meitat del cinc-cents. L'obra present n'és un exemple. Hi ha, això sí, obres d'inferior categoria del mateix taller i còpies d'escassa qualitat sorgides dels obradors sicilians de *Caltagirone* (Sicília). En general són fàcils de distingir unes de les

altres tant per aspectes formals com estètics. Quan es parla d'aquest ceramista, s'ha de distingir de *Domenico Veneziano* pintor, el nom complet del qual fou *Domenico de Bartolomeo da Venezia*, que va viure entre els anys 1400 i 1461, és a dir, gairebé un segle i mig abans del nostre artista. La peça va ser adquirida a Roses als anys '90 i actualment pertany a la col·lecció Mascort.

921 a

921 b

922

923

Núm. 922, 923

Parella de pots d'apotecari. Venècia, segona meitat del s. XVI. Obrats al mateix taller de *Domenico da Venezia*. Foren adquirits al mercat antiquari als anys '80 i uns anys després van passar a una col·lecció particular mallorquina.

Núm. 924 a, b

Gerra. Probablement Venècia, vers 1600. Alt. 16 cm.
És possible que hagi estat obrada al taller de *Domenico Veneziano* però es tractaria d'una peça menor. És bastant segur que es pugui descartar la seva manufactura siciliana (*Caltagirone* o centres propers) doncs hi ha diversos elements que van en contra de les manufactures del sud italià. Adquirida als anys '90, actualment en una col·lecció de Girona.

924 a

924 b

Núm. 925

Fruitera o *Crespina*. Faenza (Emilia Romana), entre el segon i el tercer quart del s. XVI. Les *crispines* són peces relativament freqüents en la producció faentina. La majoria tenen un diàmetre proper als 30 cm. i una fondària considerable, com correspon a un recipient

concebut segurament com a fruitera. Tenen la vora festonejada. Precisament, el terme *crespina* prové de *crispo*, que pot estar relacionat amb la irregularitat de la vora. Actualment en una col·lecció privada barcelonina.

925

Núm. 926

Plata. Probablement *Montelupo*. Vers 1600. Aquesta peça té diverses connotacions que l'apropen al centre al·ludit (o sia, *Montelupo Fiorentino*, localitat toscana pertanyent a la província de Florència). De fet, la peça, molt senzilla té, però, elements decoratius propis d'aquest centre. Va ser localitzada a Barcelona i avui pertany a una col·lecció privada catalana.

926

Núm. 927

Plata. Montelupo, vers 1575-1625. Dià. 31 cm. Valen aquí les consideracions anteriors. La peça, polícroma i de dibuix reticulat anomenat a "*rombes o losanges*", correspon a una sèrie de la qual s'han trobat diversos exemplars en jaciments catalans i en altres llocs d'Europa [Hurst, John.: <Pottery produced and traded in North-West Europe (1350-1650)>. Rotterdam, 1986. p. 15]. Les troballes arqueològiques suggereixen que *Pisa*, *Montelupo*, i els centres genovesos de *Savona* i *Albisola* foren, en un temps determinat (XVI-XVIII), els principals proveïdors de ceràmica italiana a Catalunya.

927

Núm. 928

Sotacopa (en italià, *Alzatina*) Probablement *Montelupo*, primera meitat s. XVII. Presenta una original decoració arquitectònica, que té paral·lels amb una coneguda plata representant la ciutat de *Sant Giminiano*, localitat toscana propera a Florència. Peça localitzada a Itàlia i actualment en una col·lecció privada catalana.

928

Núm. 929

Plata. *Deruta*, s. XVII. *Deruta*, localitat italiana de la província de Perugia, en la regió transalpina de la Umbria, és reconeguda per la seva excel·lent producció ceràmica. Va ser un dels centres cabdals de l'època del renaixement a Itàlia. En algunes obres del cinc-cents combina el reflex metàl·lic amb la policromia. Aquesta darrera impera en la majoria de peces del XVII, com en la present plata d'estil naturalístic. Des de l'època barroca, *Deruta* va tenir una gran inclinació per les peces de forma com beneiteres, salers i especiers, i en general obres de forma complexa. Actualment la peça està en lloc desconegut.

929

Núm. 930 a i b

Salers o especier. *Deruta*, primera meitat del s. XVII. Llargada 15,5 cm. Alt. 9 cm. Fond. 10,5 cm. Peça rectangular amb sis arcades. És una tipologia freqüentment publicada. En la cavitat contenidora de la peça es representa un sant finament dibuixat. Fou publicat en l'obra *<La colección de cerámica de Ignacio Brugarolas. En Busca de la belleza>*. 2023. p. 86/fig. 178. Adquirida a Barcelona als anys '90, pertany doncs als descendents d'Ignasi Brugarolas.

930 a

930 b

Núm. 931

Beneitera. *Deruta*, primera meitat s. XVII. Alçada 40 cm. Amplada 20 cm. Les beneiteres (en italià *acquasantieras*) van ser un objecte ritual molt freqüent a Itàlia després de la Contrarreforma (segle XVI); sembla que abans, al món cristià, són inexistents com a objecte litúrgic de petit format o individual. *Deruta* és un dels centres on des de l'època barroca es van produir en més

quantitat i més historiades, fins i tot aparatoses i habitualment de factura popular. La que es comenta aquí (amb el bateig de Crist), és un model que sovinteja en la producció d'aquest centre. Publicada en l'obra *<La colección de cerámica de Ignacio Brugarolas. En busca de la belleza>* 2023. p. 85/fig.173. Va ser adquirida en una casa de subhastes barcelonina.

931

Núm. 932

Beneitera. *Deruta*, s. XVII. Peça mutilada pel que fa al recipient, però igualment característica d'aquella localitat d'Umbria que s'acaba d'esmentar. Reprodueix Santa Llúcia i està pintada amb policromia viva i vibrant. Actualment pertany a una col·lecció privada mallorquina.

932

Núm. 933

Gerro. Possiblement *Montelupo*, darrer terç del s. XVI. Ja hem parlat d'aquest centre toscà més amunt. No estem segurs d'aquesta atribució però hi ha elements en el tractament i la policromia que fan pensar-hi. Fou publicada en l'obra *<La colección de cerámica de Ignacio Brugarolas. En busca de la belleza>*, 2023. p. 89/fig.188. Per tant pertany a la seva col·lecció.

933

Núm. 933 bis

Plat. Albisola o Savona (Ligúria). Mitjans s. XVII. 20 cm. de dià. Peça característica de la sèrie anomenada a Itàlia d'estil *Calligrafico naturalistico*. És un estil d'inspiració Oriental que pretén imitar certes produccions xineses i al seu torn és precursor d'algunes produccions hispàniques aragoneses, catalanes, valencianes i castellanes, sobretot. Procedeix del mercat francès primer i de la col·lecció *Palau* després.

933 bis

Núm. 934

Sotacopa (en italià *alzatina*). Possiblement nord d'Itàlia, datada 1691. Diàmetre, 17 cm. Alçada, 5 cm. Està formada per un plat superior completament pla i una base alçada. Segurament va ser concebuda per a servir petits dolços o pastissos. En el dibuix central, una elevació irregular presidida per una creu, dividida aquella en tres petits turons que alberguen les lletres B O S; en la part inferior, en lletres capitals, A i C. En una antiga publicació (*Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 16, octubre-desembre 1982, p. 18), ja s'especulava sobre aquesta peça, dubtant entre diversos centres, dubtes que encara persisteixen. Una certa delicadesa en la cal·ligrafia del dibuix i la perfecció tècnica, suggereixen —encara que amb reserves— una manufactura transalpina.

934

Núm. 935

Placa. *Castelli* (província de *Teramo, Abruzzi*), vers 1730-1740. D'aquest centre italià destaquen una sèrie d'obres dels segles XVII i XVIII de tema paisatgístic, magníficament executades i fora del que fou corrent a la Itàlia del barroc. Són peces de vaixel·la i plaques de caire pictòric que semblen inspirades en gravats o dibuixos de l'època. Les obres regalen un sentimentalisme evident. La majoria foren executades per diversos membres de la nissaga dels *Grue*. El patriarca de la mateixa fou *Francesco Grue* (1634-1661), al qual suc-

ceí un dels seus fills, *Carlo Antonio Grue* (1655-1723), i un dels tres fills d'aquest, *Francesco Antonio Saverio Grue* (1686-1746). Sembla que la majoria d'aquestes plaques, i en concret aquesta, hagin sorgit de l'obrador d'aquest darrer, per tant serien anteriors a 1746. Les cases de subhastes internacionals, on són molt apreciades, les solen situar vers 1730-1740. Fou adquirida a l'antiquari Jordi Viñas, ja traspasat, als anys 90 del s. XX. Actualment es conserva en una col·lecció privada catalana.

935

Núm. 936, 937

Parella de gerres de farmàcia (o *fiascas* en italià). Possiblement *Bassano del Grappa* (província de *Vicenza*, regió del *Vèneto*), s. XVIII. Aquestes dues gerres —segurament de la mateixa apotecaria— estan llunyana-ment emparentades amb algunes obres d'aquella regió del Vèneto, encara que no s'han establert paral·lelismes concloents. L'escut central dels recipients, indi-

caria una apotecaria monàstica o conventual sota els auspicis de la noblesa. Les llegendes de la cartella fan al·lusió respectivament a <l'aigua de Betònica> (*Stachys betonica*) i a <l'aigua de violetes> (*Violatum*). Les gerres foren adquirides a Barcelona vers l'any 2000 i un temps després van passar a una col·lecció mallorquina.

936

937

Núm. 938, 939

Plats. *Savona* (Ligúria, Itàlia), segona meitat s. XVIII. Aquests plats són un clàssic producte dels obradors savonencs del set-cents i és probable que hagin estat realitzats per *Giacomo Boselli* (1744-1808). *Boselli* signava les obres al darrere o a la base com a *Jacques Boselly* amb caràcters fets amb negre i lletra cursiva. Va ser un

pintor de línies fluents i policromia delicada i va realitzar sobretot peces amb figures enmig d'arbres retorçats. També va interpretar estudis florals que l'apropen a la producció francesa del set-cents. Adquirits a Barcelona als anys '90, actualment pertanyen a una col·lecció privada catalana.

Núm. 940 i 940 bis

Plats. *Savona* (Itàlia), mitjans s. XVIII. Una altra sèrie molt popular originària dels obradors savonencs va ser l'anomenada *Ad Uccelli* (amb ocells), que possiblement va influir fortament en les produccions catalanes dites de *Banyoles*. S'ha de considerar que les sèries italianes obrades en l'arc lligur van ser objecte d'exportació in-

tensíssima a Catalunya durant tot el segle XVIII, com demostren les abundants troballes en jaciments catalans (<Ceràmica de procedència italiana aparecida en Catalunya> *Laietania* núm. 9. 1994, p. 343). Les peces van ser localitzades a Barcelona i actualment són de propietat particular.

940

940 bis

Núm. 941

Escudella (en italià *ciotola*). Probablement *Bassano del Grappa*, s. XIX. En la part inferior duu la inscripció: <CON POL DI S. CASA> que significa: *Con polvere della Santa Casa*. Fa al·lusió al Santuari de *La Santa Casa* dedicat a Nostra Senyora de Loreto (Loreto, província d'Ancona, en *Las Marcas*) i es representa la Mare de Déu amb el Nen. Aquest tipus de peces sovintegen des del s. XVII, havent-se recuperat alguna escudella soterrada absolutament reconstruïble (*Ceramica Antica* núm. 7, 1988 p. 68). Des d'aleshores s'han detectat obres molt similars en diverses col·leccions. Va ser adquirida a un comerç de Ciutat Vella (Barcelona) a finals del s. XX i avui es de propietat privada.

Núm. 942

Caixa de tabac o caixa joier. *Capodimonte* (Nàpols) s. XIX. 9 cm. de llargada. Aquesta caixa és un objecte clàssic dels tallers de *Capodimonte*, fàbrica reial fundada l'any 1743 per Carles VII de Nàpols (Madrid 1716-1788), fill de Felip V i Isabel de Farnesio i que sota el nom de Carles III, reinaria a Espanya entre 1759 i la seva mort. Representa un grup de personatges *a la Chinoiserie*, de moda en diversos països d'Europa des de l'època del Barroc. Dessota figura, en blau, la lletra "N" rematada per una corona reial. Licitada a Barcelona a principis del s. XXI.

B. FRANÇA

Núm. 943, 944

Rajoles de terracuita. França, 1450-1500. Alt. 18,5 cm. Amp. 14,5 cm. Gruix, 2 cm. Aquestes dues peces són l'exemple d'una producció de rajoles relativament desconeguda realitzada en obradors francesos medievals. Són fetes a motllo, en relleu, sense envernissar i concebudes per a cobrir els entramats dels sostres de sales i habitacions. Tenen sistemàticament un contorn irregular que permet la conjunció amb rajoles veïnes del ma-

teix format. Se n'han localitzat a la regió de l'*Auvèrnia* però també en d'altres contrades com *Cluny* etc. Han estat publicades en obres especialitzades com a rajoles originals de França d'un cert prestigi. La majoria representen guerrers, motius grotescs i temes de la fauna. Van ser adquirides als anys '80 a Barcelona. Avui en dia figuren en una col·lecció privada.

943

944

Núm. 945

Safata. Marsella, 1760-1770. Amplada, 28 cm. Molt probablement aquesta safata és del taller dels *Fauchier*, de Marsella. *Joseph Fauchier* (1687-1751) va ser el principal artífex d'aquest obrador (que va estar operatiu entre 1710 i 1795). Més enllà de la seva mort (1751 com s'ha dit), els seus descendents van continuar l'activitat fins l'al·ludit 1795, quan sembla que la nissaga s'extingeix. *Fauchier* va fer obres refinades i coloristes molt en la línia de l'estil Lluís XV. Alguns autors defensen, per aquesta safata, una provenença dels obradors de *Moustiers* (*Olerys* i *Laugier* especialment), però els especialistes francesos més ben documentats es decanten pel seu origen marsellès. La peça va ser adquirida als antiquaris de Barcelona *Pascual-Miró*, —ja traspassats— als anys '80 i més tard va passar a una col·lecció francesa mercès a la intervenció del col·leccionista parisenc *Jack de Beurville*.

945

Núm. 946 a, b i c

Perfumer. Porcellana de *Chantilly* (França), 1725-1735. Alçada 11,5 cm. Els perfumers de porcellana són objectes que comencen a sovintejar un cop descoberta la manera d'obtenir-la a Europa per l'alemany *Böttger* (Saxònia, 1708). Un cop esdevingut aquest fet, els diversos centres europeus rivalitzen en la seva aplicació. *Chantilly*, a França, sota el paraigües del Duc de *Condé*, és un d'ells. *Condé* contracta al químic *Cicaire Cirou*, que al 1725 descobreix una mena de pasta tova (sense caolí) composta d'argiles locals i pols d'ossos, que cuita a més baixa temperatura que la porcellana

dura, permetrà l'obtenció de colors més translúcids. Poc després arriba a *Chantilly* procedent de Grenoble *Jean-Antoine Fraisse*, qui revelarà a l'obrador l'estil japonès *Kakiemon* què és el que decora aquest perfumer. El flascó duu a la part interior de la tapa la marca de *Chantilly*: un corn de caça pintat en color ataronjat. La peça va ser adquirida a França a la dècada dels '90 i a principis del s. XXI va ser subhastada per la casa de subhastes *Lempertz* de Colònia. Va ser publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 96-97 (2008 p. 62/fig. 7).

946 a

946 b

946 c

947 a

947 b

947 bis

Núm. 947 a i b

Caixa de tabac o joier. Porcellana. Marsella, taller de la *Veuve Perrin*, vers 1800. Aquesta caixa en forma de cor va ser produïda en l'obrador de la vídua de *Claude Perrin* (1696-1733) un cop mort aquest. Ella, de nom *Pierrette Candelot*, se'n va fer càrrec del taller des d'aquella data, coneixent-se la seva producció amb aquest nom, car va encetar la nova etapa marcant les obres amb una V i una P enllaçades pel pal dret de la V. La "VP" resultant va fer al·lusió des d'aleshores al nom de *Veuve Perrin* (Vídua Perrin), existint moltes obres en el mercat internacional. Són clàssics els vermells carminats que resulten de la introducció d'un element químic no emprat abans (de vegades el crom). La producció original del taller arriba fins al 1803, encara que no està del tot segur que no hagin hagut "revivals" més tardans aprofitant la tirada de la marca.

Núm. 947 bis

Probabl. petaca-escalfador de mans. França, principis del s. XIX. Curiós objecte en forma de cor i petita mida (15 cm. en el seu eix major) per a dur a la butxaca (*faltriguera*). La seva funció ha estat discutida entre una petaca-escalfador de mans, un recipient per a dur una certa quantitat de licor, o una polvorera per a carregar armes de foc. Amb tot, l'opinió més convincent és la primera, doncs se n'ha localitzat algun objecte similar de mides i forma en el nord-oest francès (Quimper). Es va subhastar a la Sala Balclis de Barcelona i va ser un obsequi a la col·lecció que es revisa per part del Sr. Ramón Vilarrúbia.

Núm. 948 a, b, c,

Figura policromada d'un porc espí. França, s. XIX. 11,5x6,5 cm. Aquesta peça, aparentment enigmàtica pel que fa el simbolisme, va ser motiu de recerca per identificar-la. Va resultar ser un símbol del monarca de la Casa d'Orleans Lluís XII (1462-1515), el qual el va fer esculpir en pedra en diversos llocs del castell de Blois (*Loire-et-Cher*). És segur que el simbolisme d'aquesta peça (porc espí coronat) hagi perdurat a través del temps a l'hora de produir i decorar objectes diversos, com ho demostra el fet d'haver-ne localitzat, poc després de la seva troballa, un cendrer d'estany amb la mateixa decoració. Els experts de la *Sala Pecheteau* de París, confirmaren aquesta perdurabilitat atribuïnt la peça al s. XIX. L'obra havia estat trobada a Barcelona cap al 2000 i més tard va passar a una col·lecció privada.

948 a

948 b

948 c

949

950

951

Núm. 949, 950, 951

Vasos per a recollir la resina de pi. Regió francesa dels *Landes*, vers 1950. Entre 17 i 20 cm. d'alt. Aquests vasos de terracuita envernissada a l'interior varen ser comuns al sud-oest costaner francès entre 1845 i 1970 (en francès: <*pots en résine de pin*>). S'utilitzaren per a recol·lectar la resina dels pins marítims a la zona atlàntica del sud francès, amb la finalitat d'utilitzar-la sobretot per a l'extracció dels olis essencials per a obtenir la trementina i la colofònia, útils per a multitud d'aplicacions (com a encolador, per al tractament de la porositat del paper, de les cordes dels instruments musicals etc.). Els vasos varen ser localitzats al sud d'*Arcachon* a finals del s. XX i encara duïen força restes de resina enganxats. Se'ls anomena *Le pot Hugues* i tenen forma troncocònica amb la boca molt ampla i la base estreta. Una publicació de *Christian Belot* (2016) parla d'aquesta activitat recol·lectora pràcticament desapareguda (*Le Gemmage*): <*Le pot à résine dans la forêt des landes*>. Arribats a Barcelona, els vasos van ser distribuïts entre diversos col·leccionistes de terrissa antiga.

950 c

C. ANGLATERRA

Núm. 952

Flascó de perfum. *Derby*, 1780-1790. Alt. 7,2 cm. Aquest flascó és un exemple del que a Anglaterra s'anomenà estil *Girl-in-a-Swing*, ("Noia en un Gronxador"), concepte que procedeix d'una figura realitzada per *Charles Gouyn*, joier de Londres, entre els anys 1749 i 1759. La delicada figura de *Gouyn*, que es conserva al Museu *Victoria & Albert* londinenc, va significar el paradigma dels petits objectes de "*vertue*" com flascons, joguines, estoigs, bomboneres, etc. fets en porcellana tendra a la Gran Bretanya de l'època. El seu esperit va ser copiat en figures de tota mena des de mitjans del s. XVIII. (El perfum va ser publicat al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 96-97, Barcelona, 2008 p. 63/fig.9). Actualment es troba en una col·lecció d'Alemanya.

952

Núm. 953 a i b

Gerro. Anglaterra, vers 1830. Aquests tipus d'obres van ser molt comuns a la Anglaterra del s. XIX. Moltes d'elles van ser executades amb la tècnica del daurat, i algunes, com la present, amb decoració que els britànics anomenaren *transfer*, anglicisme que identifica un procediment de trasllat d'una decoració prèviament concebuda a una superfície determinada. D'això que hi hagi moltes peces iguals. La peça va ser adquirida en el mercat antiquari i avui figura en una col·lecció privada.

953 a

953 b

Núm. 954, 955

Capses de llumins. *Staffordshire* 1880-1890. Vers 5 cm. d'alçada. La capsa de llumins és un objecte utilitari com a contenidor dels mistos. N'hi havia de tres classes: el rebutjable (utilitzat una sola vegada un cop buidat —habitualment de cartró—), el de sobretaula (en anglès *match holder*), que era un contenidor més gran per a llumins més llargs d'ús domèstic, i per úl-

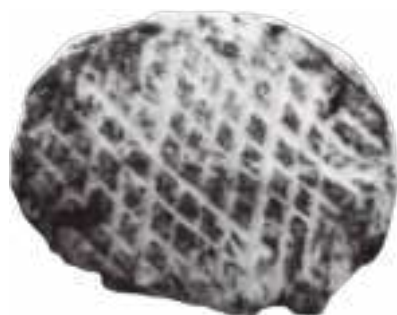
tim els portàtils, de material durador i mida més reduïda per a dur-los a la butxaca. Podien ser dels materials més diversos però els més rars foren els de ceràmica o porcellana. Uns i altres es reconeixen pel raspador per fregar els llumins. Es van localitzar a Barcelona i actualment són d'una col·lecció privada.

954

955

D. PAÏSOS BAIXOS

Núm. 956

Rajola. Països Baixos, s. XVI. Rajola policroma hexagonal amb motius florals enllaçats per roleus. El model es troba publicat, idèntic, en l'obra d'Artur Lane <*A guide to the collection of tiles*> Londres, 1960. Làm. 31 núm. C-1. La rajola es va trobar, trencada en dues parts, en el mercat antiquari de Barcelona i avui pertany a una col·lecció privada catalana.

956

Núm. 957-969

Rajoles. Entre 1650 i 1750 depenent dels models. 12,5x12,5 cm. aprox. La rajola anomenada de *Delft* (també produïda en gran quantitat a Rotterdam i Harlem), constitueix la producció més extensa del continent europeu, arribant a xifres i models realment ingents. Tan és així que sovint ha estat relativament menystinguda, quan en realitat esdevingué d'una finor de dibuix i d'una varietat sorprenents. Els seus models iconogràfics són variadíssims: bíblics (amb 1895 variants catalogades segons *Jan Pluis: <Bijbeltegels>* 1994); militars (són freqüents els soldats amb barrets tipus xamberg); de la vida quotidiana, vaixells, flors, etc. Per regla general els models inspirats en la vida rural re-

traten escenes d'un bucolisme evident i sentimental. La rajola dels Països Baixos va servir de model per a moltes produccions europees, entre elles les del nord de França, la italiana, la portuguesa, l'espanyola (Sevilla, Talavera, Catalunya...) entre altres. Pel que fa la cronologia, la producció ocupa un ventall força obert amb un màxim que es situa entre els segles XVII i XVIII, encara que n'hi ha dels segles anterior i posterior. De fet, la ceràmica barroca dels Països Baixos tracta d'imitar la porcellana xinesa, que és duta massivament a Europa a través de la *Companya Neerlandesa de les Índies Orientals*. Les rajoles que es publiquen van ser adquirides en diversos llocs i èpoques, i actualment estan disperses.

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

Núm. 970 a, b, c

Plat. Països Baixos, vers 1780. Una sèrie curta però molt popular en els Països Baixos fou la dedicada al príncep *Guillem Vè d'Orange* i la princesa *Frederica Guillermina* de Prússia. El primer (1748-1806), fou príncep d'Orange, duc de Nassau i estatúder de les Províncies Unides entre 1751 i 1795) i la segona, la seva consort *Frederica Guillermina* de Prússia, visquè entre 1751 i 1820. Van contraure matrimoni l'any 1767. Hi ha diverses versions d'aquests personat-

ges de la noblesa pel que fa la decoració marginal d'aquests plats, però sempre duen la següent inscripció en lletres capitals <FSW = PWD5> o quan està el príncep sol <PWD5> solament. Generalment són obres de dibuix desaturat i mal perfilades, però interessants per la seva contextualització històrica. La peça va ser adquirida en el mercat antiquari de Barcelona als anys '80. Actualment en una col·lecció privada.

970 a

970 *b*

970 *c*

Núm. 971

Plat. *Delft*, s. XVIII-XIX. Peça ornamental amb una florera al centre i diversos elements vegetals al voltant. Té una gran influència oriental, com moltes obres de l'època del barroc europeu. Al pintar-la s'ha procurat obtenir una gran harmonia basada en la simetria. Fou adquirit a Barcelona i actualment està en mans privades.

Núm. 972

Gerra amb tapa o tibor. Països Baixos, finals s. XVIII - principis del XIX. 28 cm. d'alt. Les peces com aquesta, molt abundants, es van inspirar en l'estil japonès *Imari*, molt en voga en els Països de l'Europa Occidental en el segle XVIII. Generalment plasmen estudis florals en policromia amb vermells molt pujats i blaus saturats. Adquirida a Barcelona als anys '80, avui pertany a una col·lecció privada catalana.

E. ALEMANYA

Núm. 973 a i b

Flascó de Perfum. Probablement *Volkstedt* (Turíngia, Alemanya), vers 1770. Alçada, 12,5 cm. Ja hem parlat més amunt d'altres dos flascons de perfum, un de francès (*Chantilly*) i un d'anglès (*Derby*), i per tant valen les breus consideracions històriques sobre aquests objectes vessades abans. Aquest perfumer alemany amb escenes galants, segueix l'estil típicament germànic introduït pel més famós centre productor d'aquest tipus d'objectes: *Meissen* (Saxònia). A *Meissen* es van elaborar finissi-

mes vaixelles, així com figures, florerers, tabaqueres i altres objectes sumptuaris de gran delicadesa, fins al punt que la resta de centres europeus rivalitzaren per intentar emular la seva tècnica i finor artística. Un d'ells va ser, precisament, el lloc on sembla que, per la seva marca, es podria haver elaborat aquesta peça. Va ser adquirida a Barcelona als anys '80 i licitada per la Casa *Lempertz* d'Alemanya al s. XXI. Publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 96-97. 2008, p. 60/fig. 2.

973 a

973 b

Núm. 974 a i b

Estoig de porcellana (en francès *étui*, terme comunment utilitzat pel col·leccionisme internacional). Alemanya, s. XVIII. 12 cm. d'alt. Els étuis són objectes de forma i materials diversos, concebuts per a dur, dins seu, altres objectes fràgils o delicats. Ofereixen un cos allargat verticalment i sempre, una tapa unida al cos mitjançant una frontissa. Serveixen per protegir aquells objectes dins seu, i en sí mateix són, per tant, buits, però a grans trets tenen la forma de

l'objecte que han de preservar. Dins d'ells s'hi podien portar barres de lacre per segellar documents, làmines d'ivori per fer anotacions a llapis, coberts de petita mida, eines per fer la manicura etc. La peça present ofereix una decoració en relleu sobre blanc representant uns angelets en la part anterior i una *madame* amb un gos a la posterior. Peça adquirida a Barcelona i licitada anys més tard per la Casa *Lempertz* d'Alemanya.

974 a

974 b

Núm. 975

Estoig, Alemanya, s. XVIII. 10 cm. d'alt. Petit étui segurament per a dur-ne una barra de lacre. Serveixen les consideracions fetes més amunt. Adquirir a Barcelona, actualment figura en una col·lecció privada.

975

Núm. 976

Caixa de rapè. Alemanya, vers 1760. 9 cm. de llargada. Decorada amb escenes de la vida de Moisés per totes bandes. La policromia és viva i esplendent, i la decoració, una mica popular pel que fa els trets, en conjunt resulta magnífica. Adquirida a Barcelona a finals dels anys '80, va ser licitada per la Casa Lempertz de Colònia a principis del s. XXI.

976

Núm. 977

Caixa de rapè. Possiblement Berlin, 1760-1780. 7x4 cm. aprox. Representa una escena bucòlica amb un personatge acaronent un gos o un xai. Les caixes de rapè tenen una vigència llarga a Europa des del s. XVII. Quan els portuguesos introduïren el tabac a Europa des d'Amèrica i el cultivaren, s'introduí al Continent el costum de consumir-lo (dècada entre 1560 i 1570), primer com a remei per a diverses malalties i més tard, des de 1630 més o menys, com a producte de consum social, bé per plaer, bé per esnobisme. Si-gui com sigui, el seu consum obligà a produir conte-

nidors adients per a dur-lo, habitualment polvoritzat després de raspar-ne les fulles per a ser aspirat pel nas (rapè). D'aquí l'origen de les caixes de rapè vigents a Europa entre els segles XVII i començaments del XX. La peça que es presenta va ser adquirida als antiquaris *Joan Ubach* i *Maria Trullàs* —ja desapareguts— en la dècada dels '90 i al s. XXI va passar a formar part d'una nova col·lecció. Per a una informació més extensa sobre les caixes de rapè occidentals consultar: *Claire de Corbeillier: <European and American Snuff Boxes. 1730-1830>* Nova York, 1966.

977

F. PORTUGAL

Núm. 978

Plata ovalada. *Barcelos* (Portugal), s. XX. 27 cm. de llargada x 20 cm. d'alçada. Decoració en groc en relleu sobre esmalt plumbífer. Peça clàssica de la producció d'aquest centre portuguès, que es perllonga en la seva activitat fins a l'actualitat. La peça va ser publicada al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* núm. 88-91. 2006, p.9/fig. 2. Bibliografia: *Olaria de Barcelos. As voltas do barro*, 2006.

978

G. NORD D'ÀFRICA. TUNÍSIA

Núm. 979

Plafó de rajoles de mostra. Nord-d'Àfrica, probablement Tunísia, s. XVIII. 22x22 cm. És freqüent l'aparició en el mercat antiquari europeu (especialment a França i Espanya), de rajoles elaborades al nord d'Àfrica a l'estil valencià i català especialment. La producció argelina de models "de mostra" de tipologia catalana, per exemple, fou ingent i ha estat rigorosament sistematitzada per *Jean Couranjou*, estudiós francès del tema, que ha fet

anàlisis comparatives a fons per esbrinar-ne les diferències. En la pràctica, la rajola nordafricana imitadora de la catalana i la valenciana és menys nítida, menys perfilada i amb un cromatisme que no assoleix les tonalitats dels models hispànics, sigui per excés sigui per defecte. El plafó present va ser adquirit al *Boulevard dels Antiquaris* de Barcelona als anys '90 i pocs anys després va passar a una altra col·lecció catalana.

979

Núm. 980

Gerra. Tunísia, s. XIX. Similars problemes d'identificació va plantejar l'aparició en el mercat català d'una gerra decorada amb polícromia. El contacte amb els estudiosos francesos de la Universitat de *Ais-de-Provença*, en concret amb *Lucy Vallauri* (els autors francesos estan molt més acostumats a veure peces nordafricanes que els espanyols), va determinar-ne la producció d'aquesta gerra. Es tracta d'una obra pertanyent a un grup que a

Tunísia es coneix com a *Ollas o Quollas de Qallaline*. Van ser elaborades al segle XIX a les localitats tunisi-anes d'*Assili* o *Ajjedou* i sembla que majoritàriament eren obsequis de casament. La gerra va ser adquirida a Barcelona i transmesa posteriorment a *Ramón Cunilleras*, col·leccionista de peces d'aquest origen, mort fa poc.

980

H. ORIENT MITJÀ

Núm. 981 (Egipte)

Amulet. Figura de *Ptha-Pateco*. Egipte, Període Intermedi (segles VI-III a.C.) Alt. 2 cm. Aquestes petites figures —moltes d'elles en ceràmica vidrada de color verd turquesa— eren relativament comunes en l'antic Egipte. Es portaven penjades com amulets i es creia que

donaven sort. Per això duen dos forats per a passar una cadeneta o qualsevol altre sistema per dur-les penjades. *Ptha-Pateco* va ser un Déu egipci patró dels menestrals i significava Creador. Trobada a Barcelona, roman en una col·lecció catalana.

981 a

981 b

Núm. 982 a, b, c, d (Iran)

Bol (angliscisme acceptat per la llengua catalana: <Vas hemisfèric sense anses, de pisa, porcellana o d'altres materials, destinat a contenir aliments líquids, rentar-se els dits etc.>... *Diccionari.cat*). Lloc de producció: Nishapur (Pèrsia Oriental), s. X-XI. Dià: 20 cm. Alt. 8,5 cm. Ocupant tot el centre, un guerrer a cavall amb una arma blanca a la mà. En les zones lliures hi ha una cabra en la part superior i diversos elements geomètrics en la

inferior, tot això traçat d'una forma esquemàtica. Obra notable per la seva temàtica, antiguitat i interpretació. Són destacables, per exemple, els trets de les mans i de la cara del guerrer, així com de la cabra i el cap del cavall. No són peces del tot infreqüents, però sempre molt valorades. Adquirida a l'antiquari *Germán Sanz* en els anys '80 actualment figura com a peça destacable d'una col·lecció catalana.

982 a

982 b

982 c

982 d

Núm. 983 (Síria)

Bol de tipus *Raqqa* (Síria), segles XIII-XIV. Decorat amb turquesa i trets amb negre. Peça de vaixella de parets fines i decoració sumària però refinada. No són infreqüents de trobar dins de la producció siriana dels segles medievals, predominant sobretot les gerres i els bols. Moltes de les peces es troben degradades en la seva superfície, com si el vernís hagués patit molt per les agressions externes. Trobat a Barcelona als anys '60, actualment està deslocalitzat.

983

I. EXTREM ORIENT. XINA

Núm. 984, 985, 986, 987, 988, 989 a i b, 990 a i b

Set plats i bols. Xina. Període *Kangxi* (1662-1722). Diàm. entre 9 i 11 cm. Plats i bols de decoració naturalística típica de la producció xinesa d'aquest període, la qual va ser imitada en molts centres europeus arran de la massiva exportació al Continent. Són peces fetes amb una gran perfecció, que inclou una acurada finor decorativa i un blau de tonalitat mitja, força lluminós.

Al revers duen la marca dels pintors amb quatre o sis caràcters, i totes són diferents. El conjunt va ser adquirit a un col·leccionista de Mataró en els anys '90 i al s. XXI va passar a formar part —a través d'un intercanvi— de la col·lecció de *Ma. Elena Faraudo de Saint-Germain* (ja també traspassada), col·leccionista de porcellana xinesa resident a Barcelona.

984

985

986

987

988

Núm. 991 a i b

Plat amb la seva tassa. Xina. Període *Kangxi* (1662-1722). Diàm. 9 cm. Platet i tassa de decoració naturalística i geomètrica decorats en daurat i vermell típics de la producció xinesa d'aquest període. Formen un conjunt d'elaboració exquisida amb una policromia vibrant sobre un blanc translúcid d'una gran plástici-

tat. Indubtablement, aquest tipus d'obres voldria ser imitat per les primeres porcellanes europees (*Meissen* per exemple). El conjunt va ser adquirit a Mataró als anys '90, i al s. XXI va ser obsequiat a un col·leccionista privat barceloní.

991 a

991 b

Núm. 992 a, b, c

Flascó de rapè. Xina, Període *Kangxi* (1662-1722). 7,5 cm. d'alçada. Els flascons de rapè són els equivalents xinesos a les caixes de rapè occidentals i tenen aproximadament la mateixa vigència. La forma, però, és diferent, com el seu nom indica. En comptes de ser contenidors aplanats de poca alçada com els europeus o americans, són verticals i duen un petit tap de jade en la base del qual s'incorpora una petita cullereta per a treure la dosi de pols de tabac adient per a ser as-

pirada. La forma sol ser ovalada o cilíndrica. Pel que fa els materials, sovintegen els de vidre, metall, jade, cristall de roca, i més rarament, de ceràmica. El flascó que es comenta és de ceràmica decorada amb motius belicistes. A la base figura la signatura del pintor. Per més informació es pot consultar l'obra de *Sílvia Soler*: <Exposición de tabaqueras chinas. Dinastía Qing. 1644-1911> Barcelona, 1990. La peça figura actualment en una col·lecció privada.

992 a

992 b

992 c

Núm. 993 a, b

Flascó de rapè. Xina, s. XIX. 7 cm. d'alçada. Valen els comentaris fets anteriorment. La peça aquí descrita és de perímetre circular, decorada en una banda amb un gosset de tipus pekinès en color ataronjat, i amb un altre gos similar amb la seva cria a l'altra. Peça localitzada a Barcelona, actualment en una col·lecció privada.

Núm. 994

Flascó de rapè. Xina, s. XIX. 7,2 cm. d'alçada. Valen els comentaris anteriors. L'interès d'aquesta peça rau en la seva sobrietat. Té forma globular, és de color marró completament uniforme i duu un tap de jade verd amb la seva cullereta a la part de sota. Peça localitzada a Barcelona, roman en una col·lecció privada.

Núm. 995

Plata. *Cantón*, Xina. Vers 1860. 29 cm. de diàmetre. Aquesta peça de *Cantón* (o *Guangzhou*, en la província homònima del sud de la República Popular Xina), està decorada amb temes naturalístics i escenes d'interior. Pertany al grup de la *Família Verda*. Els noms de *Família Verda* o *Família Rosa* foren atorgats a Europa respectivament segons la predominança del color.

995

Núm. 996

Pot de gíngebre (en anglès *Ginger Jar*). Gres. Xina, finals del s. XIX - principis del XX. Es tracta de recipients de gres molt populars en l'època esmentada. Mesuren prop dels 10 cm. d'alçada i estan decorats en verd. Fets a motllo. Adquirit al mercat antiquari a la dècada dels '90 va passar posteriorment a una col·lecció privada.

996

Núm. 997

Pot de gíngebre (en anglès *Ginger Jar*). Gres. Xina, finals del s. XIX - principis del XX. Alçària: 11 cm. Aquest recipient, com l'anterior, és un objecte habitual en les taules xineses. Duu decoració vegetal en blau sobre el blanc del fons, molt en voga des del Període *Kangxi* (1662-1722). Adquirit en el mercat antiquari en els anys '90, actualment en una col·lecció privada.

997

J. EXTREM ORIENT. JAPÓ

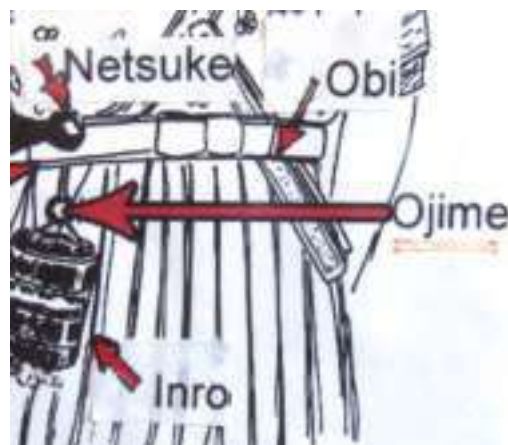
Núm. 998 a i b

Netsuke de ceràmica representant una màscara de teatre *Noh*. Japó, període *Edo* (anterior a 1868). 4 cm. d'alt. Els *Netsuke* (en japonès pronunciat *Netské*) són petites obres tallades amb un gran realisme i esculpides d'una sola peça habitualment en fusta, os o ivori i rares vegades en ceràmica. Tenen una grandària entre una castanya i un ou de gallina i duen dos forats en la base o la cara posterior pels que passar un cordill per a cenyir-los a l'*obi* o faixa de roba que els japonesos duïen per tancar el seu vestit o *kimono*. Els *kimono* no duïen butxaques, motiu pel qual els japonesos duïen penjats de la faixa

els diversos objectes portàtils com l'escriptori portàtil, la bossa pels diners, l'estoig per a la pipa, la caixa de medicines etc. Els *Netsuke* —objecte de gran interès en el món del col·leccionisme internacional— feien doncs de topall per fixar tots aquests objectes a través i dessota de l'*obi* o faixa. Una de les modalitats dels *Netsuke* foren les màscares del teatre *Noh*, inspirades en les grans màscares usades en el teatre. Les de ceràmica foren molt inusuals. La peça va ser adquirida a Barcelona i va ser l'única de ceràmica entre les més de dues-centes de que va constar la col·lecció.

998 a

998 b

Núm. 999 a, b

Plat i tassa "cobertora". Estil *Kutani*, Japó. Període *Meiji*, 1868-1912. El plat, 10 cm. de diàmetre. Aquest joc de plat i tassa "cobertora" (hi manca un recipient intermedi en el que la tassa faria de tapadora), realitzats amb gran finor pel que fa la pasta ceràmica i la decoració, sembla ser un producte clàssic de la regió japonesa de *Kutani*, en la *Prefectura de Ishikawa*. De fet, la porcella-

na *Kutani* es comença a elaborar en el període anterior (*Edo*) però s'estén molt més enllà en el temps. No és fins molt més tard, arran d'una exposició internacional realitzada l'any 1873, que és reconeguda mundialment. (Informació obtinguda a través de *Sílvia Soler* reconeguda especialista en Art Oriental). La peça va ser adquirida als anys '90 i obsequiada a principis del s. XXI.

Núm. 1000

Gran plata de porcellana *Imari*, s. XIX. 45 cm. de diàm. La porcellana *Imari* és el nom que se li donà a Europa a la porcellana importada procedent de la població d'*Arita* en el Districte de Saga (Japó). Té origen l'any 1616, arran d'un descobriment de caolí en l'esmentada localitat. Tingué gran rellevància i influí poderosament en la ceràmica i porcellana europees des de 1650, quan comença a arribar al Continent a través de

la *Companyia Neerlandesa de les Índies Orientals* que la importen massivament. Si bé la producció d'*Imari* és en part reconeguda per la seva vivaç policromia (estil *Kakiemon*), també destacà per les seves obres decorades en blau i blanc que són les que potser més influïren en el caràcter de la ceràmica europea (*Delft*, *Meissen*, *Vincennes*, *Worcester* etc.) en els segles XVII i XVIII. La peça, actualment està deslocalitzada.

1000

Núm. 1001, 1002

Parella de gerres. *Satsuma* (Japó) s. XIX. Encara que de porcellana *Satsuma* n'hi ha de diversos tipus, el més conegut és el que té un color ivoirenc, grogós, amb suaus esmalts, elaborats motius policromats i decoracions amb or. La indústria fou desenvolupada a *Satsuma* per

la família *Shimazu* en el sud de *Kyushu*. Dels seus productes es tingué el reconeixement a Occident arran de l'Exposició Internacional de París del 1867. La parella de gerres fou de procedència familiar i actualment figura en una col·lecció privada.

1001

1002

K. EXTREM ORIENT. TAILÀNDIA

Núm. 1003

Gerra. *Sawankhalok* (Tailàndia), s. XIV-XV. Alt: 7 cm. Diàm. màxim, 9 cm. Aquesta petita gerra de gres —material idoni per la seva duresa assolida pels seus components i la temperatura de cocció— es remunta a l'època medieval i és un producte de la cultura *Thai* ben conegut, doncs s'han preservat molts re-

cipients similars (la majoria vasos de forma esferoïdal amb tapadora). Gairebé sempre mostren decoració abstracta feta en morat o negre sobre un fons grisós molt peculiar. La peça fou adquirida als anys '70 a un antiquari de *Cambridge* i actualment roman en una col·lecció privada.

1003

L. AMÈRICA. EQUADOR

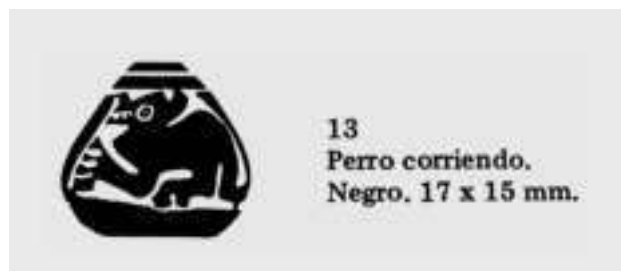
Núm. 1004-1023

Fusaioles, (torteres, volants o *malacates* en el Continent Americà) o també comptes de collar. Equador, 500-1500 d. C. Tenen la mida d'un cigró aproximadament, són de forma esferoïdal i estan finament incises amb instruments tallants. Corresponen a la cultura precolombina desenvolupada al llarg de la costa central de l'Equador, especialment en les províncies de *Manabí* i de *Guayas*, durant el mil·lenni que s'estén entre els anys 500 i 1500 d.C. és a dir, abans de la colonització hispànica. Les fusaioles eren fixades en els fusos que utilitzaven els filadors a manera de volant per a mantenir, durant l'acció de filar, la rotació necessària per a retorçar les fibres. Un cop tallades i decorades, es ficaven en forns de llenya similars als que encara avui fan servir els obradors equatorians. Com que el control de la temperatura era pràcticament inexistent, els colors de les fusaioles resultaven sempre diferents, predominant el color rogenc, l'ocre

i el negre. Els motius decoratius s'obtenien gravant la pasta tendra amb els estris més rústics com espines de cactus, canyes, ossos d'ocells i tota mena de punxons o gúbies d'ós o fusta que tenien a l'abast. Amb els ossos de les potes de les aus tallats circularment feien els ulls d'animals i personatges. Els subjectes més comunament representats eren els mussols, ratpenats, pelicans, peixos, granotes, gripaus, petits mamífers i tota classe de monstres, figures deformades i motius abstractes (encara que en alguns casos l'abstracció, en l'art primitiu, és més potser una consideració nostra i actual que un autèntic valor primari). Les imatges aporten un cert esperit totèmic, contundent i de vegades ferotge. L'obra en que es basa l'estudi de referència és la de *Frederic W. Shaffer*: *<Motivos indígenas del antiguo Ecuador>*, 1986. Van ser adquirides totes juntes als *Encants* de Barcelona en la dècada dels '80 i actualment figuren en una col·lecció privada.

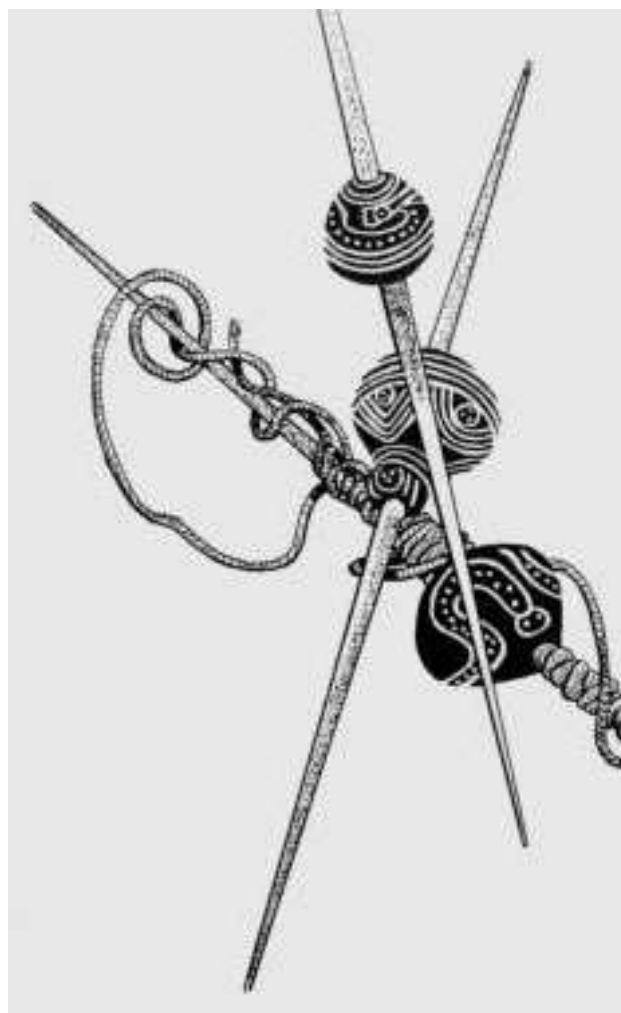
1004-1023

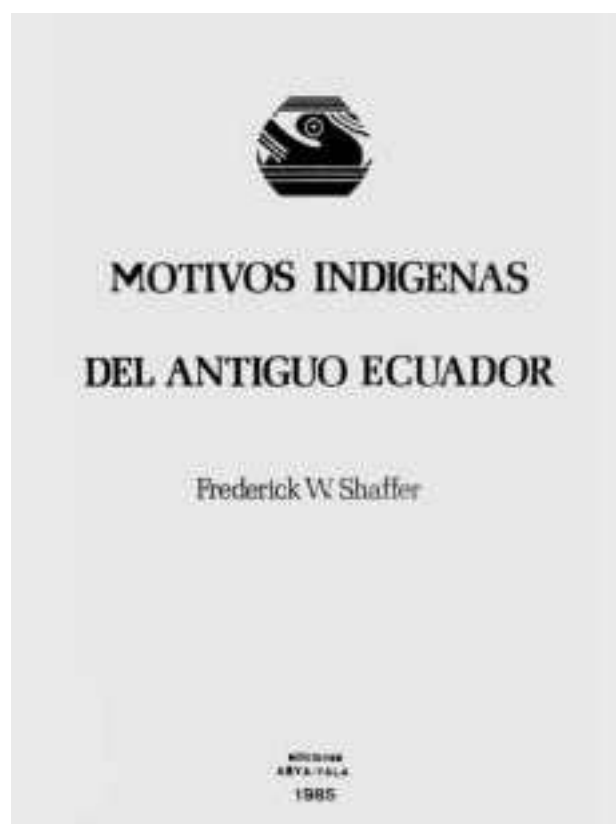
1023 b

1023 d

1023 c

1023 e

**Amics d'afició
i companys de feina**

Fig. 01

2011. A l'Associació Catalana de Ceràmica. J.Ma. Rovira i Xavier Fàbregas.

Fig. 02

2012. A la Reial Acadèmia de Medicina, amb Alfons Romero i el Prof. Josep Traserras.

Fig. 03

2013. Al Museu de Lleida, amb Albert Velasco, J.A. Cerdà i Jordi Llorens.

Fig. 04

2014. Amb J.A. Cerdà i Alfons Romero. Mallorca.

Fig. 05

2014. A la Fundació La Fontana (Rupit), amb Ignasi Brugarolas.

Fig. 06

2014. Amb Maria Antonia Casanovas a La Fundació La Fontana (Rupit).

Fig. 07
2017. Amb Ignasi Brugarolas a la Fundació Rocamora.

Fig. 08
2020. Amb Salvador i Margarita Guerra a Roses.

Fig. 09
2021. Amb Salvador Guerra a Roses.

Fig. 10
2021. A Lllaneres, amb J.A. Cerdà i J. Buxeda, obtenint mostres ceràmiques per analitzar.

Fig. 11
2021. Amb Toni Picó a Hostalric.

Fig. 12
2022. A Llavaneres, sostenint la peça núm. 8 de la catalogació.

Fig. 13

2022. A Malla (Osona), sostenint la peça núm. 16 de la catalogació.

Fig. 14

2025. Ulli a Vilassar, corregint proves de la present publicació.

